

Keurmerk kinderboerderijen

Vereniging Samenwerkende KinderBoerderijen Nederland | www.kinderboerderijen.nl

Handboek Keurmerk Kinderboerderijen

Dit handboek bevat de criteria, checklist en een aantal bijlagen benodigd om het Keurmerk Kinderboerderijen te behalen.

Versie 2015

Vereniging Samenwerkende

KinderBoerderijen
Nederland

**Toelichting op de criteria voor het
Keurmerk Kinderboerderijen
voor kinder-/publieksboerderijen in Nederland**

Laatste wijziging: maart 2015

Een uitgave van:

Vereniging Samenwerkende KinderBoerderijen Nederland (vSKBN)

www.kinderboerderijen.nl

Over het Keurmerk Kinderboerderijen

Voor u ligt de toelichting op de criteria voor Keurmerk Kinderboerderijen voor kinderboerderijen in Nederland. Deze toelichting is opgesteld in opdracht van [Vereniging Samenwerkende Kinderboerderijen Nederland](#) (vSKBN). Het certificeringstraject voor kinderboerderijen is opgestart in 2006. De toetsingscriteria zijn opgesteld door HAS KennisTransfer in samenwerking met het [Ministerie van Economische Zaken](#), de [Universiteit Utrecht](#) (UU), de [Gezondheidsdienst voor Dieren](#) en de [Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit](#) (NVWA). Later zijn ook de [GGD](#), het [Landelijke Centrum voor Hygiëne en Veiligheid](#) (LCHV), [Stigas](#) en de landelijke [Dierenbescherming](#) betrokken bij het keurmerk. En niet te vergeten: de kinderboerderijen zelf.

De vSKBN heeft, in samenwerking met bovengenoemde partijen, stappen gezet op weg naar een professionele kinderboerderij. De professionalisering heeft als doel de kwaliteit van kinderboerderijen te verhogen om de continuïteit van kinderboerderijen in de toekomst te kunnen waarborgen. Waarbij de gemoedelijke, recreatieve sfeer die de kinderboerderij uitstraalt, moet blijven bestaan.

Wat is een kinderboerderij of publieksboerderij?

Een kinderboerderij is een boerderij die openbaar toegankelijk is voor het publiek. Op de kinderboerderij worden verschillende boerderijdieren in lage aantallen gehouden. De meestgehouden dieren zijn paarden, ezels, koeien, varkens, schapen, geiten, kippen en ander pluimvee, konijnen, cavia's en kleine knaagdieren. De kinderboerderij is erop ingericht om bezoekers kennis te laten maken met deze dieren. De maatschappelijke functie is van kinderboerderijen is recreatie, educatie, sociaal en therapeutisch. Het verschil tussen een kinderboerderij en een dierenweide is vaak subjectief: locaties bepalen zelf of ze zich dierenweide of kinderboerderij noemen. Wij maken onderscheid met de toegankelijkheid: locaties die niet toegankelijk zijn voor het (grote) publiek of beperkte openingstijden hebben, zijn dierenweides.

Kinderboerderijen en dierenweides bevinden zich meestal in grote en middelgrote steden. Ze zijn doorgaans opgericht als lokaal initiatief vanaf de jaren vijftig toen Nederland steeds verder verstedelijkte. Met als doel om kinderen en volwassen in contact te kunnen blijven brengen met de boerderijdieren en te leren waar ons voedsel vandaan komt. Door deze ontstaansgeschiedenis zijn de boerderijen zeer divers. De kinderboerderij wordt vaak beheerd door de gemeente, een stichting/ vereniging of een zorginstelling. Maar ook andere vormen zijn mogelijk. Op veel kinderboerderijen is betaald personeel aanwezig en op vrijwel alle locaties wordt gewerkt met vrijwilligers en stagiairs. Ook dagbesteding (zorg) is gebruikelijk.

Een alles omvattende term voor kinderboerderijen en dierenweides is '**publieksboerderij**'. Deze term omvat zowel kinderboerderij als dierenweide, maar ook andere bedrijven waar publiek en (landbouw)huisdieren samen komen. Met een publieksboerderij wordt bedoeld: *'een locatie die opengesteld is voor publiek met het oogmerk om direct contact tussen publiek en (landbouw)huisdieren te faciliteren.'* [Lees hier meer over de branche kinderboerderijen.](#)

Wat is het belang van het keurmerk?

In Nederland zijn ruim 500 publieksboerderijen te vinden. Jaarlijks worden hier bijna 30 miljoen bezoeken aan afgelegd. Kinderboerderijen moeten, net als ieder ander bedrijf, voldoen aan de wet- en regelgeving. Zij hebben een belangrijke verantwoordelijkheid naar hun gebruikers, zowel naar de bezoekers als de mensen die op de kinderboerderij werkzaam zijn. Daarom moet de kinderboerderij aandacht besteden aan het verminderen van de risico's voor de specifieke risicogroepen (kinderen, ouderen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand) door het nemen van de juiste hygiënemaatregelen en het geven van goede voorlichting. Om de veiligheid van bezoekers, medewerkers, vrijwilligers, stagiairs en dieren verder te waarborgen, is het van groot belang dat kinderboerderijen bewust en systematisch de kwaliteit en veiligheid van haar diensten (gaan) beheren. Tevens heeft de kinderboerderij een belangrijke voorbeeldfunctie op het gebied van dierhouderij en dierenwelzijn.

Hier draagt het Keurmerk Kinderboerderijen aan bij.

Leeswijzer

Verdeling per onderdeel

Het keurmerk bestaat uit vier hoofdstukken. Elk hoofdstuk behandelt een eigen thema. Het Keurmerk is onderverdeeld in de volgende hoofdstukken: Dieren en dierenwelzijn; Hygiëne en veiligheid; Personeel en Arbo; RI&E.

Criteria per onderdeel

Per onderdeel zijn een aantal criteria (in vragende vorm) te vinden. Elk criterium is opgedeeld in:

In het witte kader

- Titel criterium
In vragende vorm wordt gevraagd of dat criterium op uw kinderboerderij in orde is. In een aantal gevallen kan het antwoord 'niet van toepassing' (n.v.t.) zijn
- Toelichting
Hierin wordt behandeld waarom het belangrijk is dat de kinderboerderij voldoet aan het gestelde criterium. Ook wordt er uitleg en een toelichting op de doelstelling gegeven. Als meer toelichting vereist wordt, vindt u dit in de bijlage. Er horen ook een groot aantal voorbeeldformulieren bij het keurmerk.

In het groene kader

- Doelstelling
De kinderboerderij voldoet aan de verplichtingen die in de desbetreffende wet zijn genoemd of behorende bij het criterium
- Relevante artikelen uit de wet (*indien van toepassing*) / hygiëncode (*indien van toepassing*)
Relevante artikelen uit de wet worden genoemd, bijbehorend bij de vraag. Zo kunt u de gestelde eisen makkelijk terugvinden in de wet.
- Toetsing
Welke documenten moet de kinderboerderij in het bezit hebben om aan te kunnen tonen dat de kinderboerderij daadwerkelijk aan de (minimum)eisen voldoet.
- Feitelijke toetsing
Hier wordt op gecontroleerd door de toetser op (het terrein van) de kinderboerderij om te zien of de kinderboerderij voldoet aan de gestelde criteria.
- Bijlagen
In de bijlage is aanvullende informatie te vinden over het criterium. Hier zijn in sommige gevallen voorbeelden te vinden die u kunt aanpassen voor uw eigen situatie.
- Formulier
Bij sommige criteria is een formulier te vinden dat u kunt invullen voor de situatie voor uw kinderboerderij. Het is **niet** verplicht om dat formulier uit het keurmerk te gebruiken, u mag ook uw eigen formulier gebruiken.

Naast het keurmerk kunt u ook een document downloaden met alle bijlagen en (lege) formulieren of voorbeeldformulieren. Die kunt u voor uw eigen situatie invullen. De checklist geeft een opsomming van de vragen welke beschreven zijn in deze toelichting. Indien alle vragen met een 'ja' of waar van toepassing 'niet van toepassing' (n.v.t.) beantwoord kunnen worden, voldoet de kinderboerderij aan de eisen voor het keurmerk Kinderboerderijen en kan de toetsing plaatsvinden.

Meer informatie, voorbeeldprotocollen en de hygiëncode voor kinderboerderijen in Nederland is te vinden op de website van vereniging Samenwerkende Kinderboerderijen Nederland: www.kinderboerderijen.nl

De wet- en regelgeving is te vinden op www.rijksoverheid.nl en op <http://wetten.overheid.nl>

Procedure toetsing

Het traject van de voorbereiding tot het daadwerkelijk behalen (en behouden) van het Keurmerk Kinderboerderijen bestaat uit de volgende stappen:

Stap 1: Voorbereiding door de kinderboerderij

U zorgt ervoor dat alle zaken op de kinderboerderij vooraf in orde zijn. Met behulp van het [formulier 'nulmeting keurmerk'](#) kunt u eenvoudig vaststellen welke criteria voor uw kinderboerderij relevant zijn en hoe u ervoor staat. Vervolgens kunt u met behulp van de toelichting in het handboek en de bijlagen en formulieren aan de slag. Heeft u alle zaken op orde? Dan kunt u zich aanmelden voor de pre-audit of direct voor de toetsing [via de website van de vSKBN](#).

Stap 2: Pre-audit (optioneel)

De pre-audit is een hulpmiddel om uw kinderboerderij klaar te maken voor het keurmerk. Het is niet verplicht om deze stap te zetten. De pre-audit vindt plaats voorafgaande aan de toetsing. Tijdens dit bezoek zal een medewerker van de vSKBN samen met u nagaan in hoeverre de kinderboerderij klaar is voor het Keurmerk Kinderboerderijen. De pre-audit wordt uitgevoerd aan de hand van de checklist Keurmerk Kinderboerderijen en duurt doorgaans twee tot vier uur. Hierbij wordt zowel aandacht besteed aan de feitelijke toetsing (het terrein) als aan het gevraagde papierwerk. U kunt hierbij ook (praktische) vragen stellen waar u tijdens de voorbereiding tegenaan bent gelopen.

Als u ervoor kiest om geen pre-audit uit te laten voeren, is het belangrijk dat de kinderboerderij en de papieren voor de toetsing in orde zijn. Als onverhoopt blijkt dat bepaalde zaken niet op orde zijn tijdens de toetsing, dan krijgt de kinderboerderij (doorgaans) de gelegenheid om dit in orde te maken en terug te koppelen aan de vSKBN. Hiervoor staat een termijn van maximaal 3 maanden. Lukt het niet om de aanpassingen binnen deze termijn te verwezenlijken, wordt de kinderboerderij afgekeurd **en worden de toetsingskosten volledig doorberekend**.

Stap 3: De toetsing

Als de kinderboerderij op orde is en klaar voor de toetsing, kan de kinderboerderij zich hier schriftelijk voor aanmelden. Dit kan met [het aanmeldformulier voor de toetsingsprocedure op de website van de vSKBN](#). Voorafgaande aan de toetsing vult u ook het [formulier 'bedrijfsgegevens'](#) in en stuurt dat per post of per e-mail naar de vSKBN. Na aanmelding door de kinderboerderij geeft de vSKBN de gegevens door aan de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Vervolgens maakt de GD een afspraak met de contactpersoon van de kinderboerderij voor de toetsing (binnen 4 tot 6 weken).

Bij de toetsing zal de GD aan de hand van de checklist de toetsing uitvoeren op uw kinderboerderij. Hierbij wordt begonnen met het 'papierwerk' waarna de feitelijke toetsing (terrein, dieren, verblijven etc.) volgt. Zorg er dus voor dat u alle benodigde papieren bij de hand heeft. De toetsing zal ongeveer twee tot vier uur kosten.

Na de toetsing

De resultaten van de toetsing worden binnen twee weken door de GD teruggekoppeld aan de vSKBN. Als de kinderboerderij voldoet aan alle criteria dan tekent de vSKBN voor goedkeuring en registreert de kinderboerderij. Als onverhoopt blijkt dat bepaalde zaken niet op orde te zijn tijdens de toetsing, dan krijgt de kinderboerderij (doorgaans) de gelegenheid om dit in orde te maken en terug te koppelen aan de vSKBN. Na toetsing moet kinderboerderij binnen 3 maanden alles op orde hebben, anders wordt de kinderboerderij afgekeurd. Indien deze aanpassingen uitsluitend door de toetser op de locatie te controleren zijn, worden deze kosten voor het bezoek doorberekend middels een uurtarief.

Stap 4: Registratie

- De kinderboerderij wordt ingeschreven in het register van keurmerkhouders.
- De kinderboerderij ontvangt (per post) van de vSKBN het gevelbord en het ondertekende certificaat.
- De kinderboerderij ontvangt digitaal communicatiemiddelen (logo, persbericht en achtergrondinformatie).
- De vSKBN vermeldt o.a. [op de website](#) dat de kinderboerderij het Keurmerk heeft behaald.

Het keurmerk behaald, en dan?

- **Wijzigingen in bedrijfsvoering van de kinderboerderij**

Na behalen van het keurmerk moet een kinderboerderij grote wijzigingen in de bedrijfsvoering doorgeven aan de vSKBN, indien deze van invloed kunnen zijn op de geldigheid van het keurmerk.

- **Bijhouden wijzigingen in het Keurmerk**

Na het behalen van het Keurmerk kunnen er wijzigingen optreden, bijvoorbeeld door aanpassing van de wet- en regelgeving. De kinderboerderij dient deze wijzigingen zelf door te voeren.

- **Wijzigingen communiceren**

De vSKBN zal wijzigingen communiceren aan de kinderboerderijen en dit aanpassen in de keurmerkcriteria. Wijzigingen worden gecommuniceerd via de digitale nieuwsbrief, de website van de vSKBN en in het Vakblad Kinderboerderijen.

- **Tussentijdse toets**

De kinderboerderij moet ervoor zorgen dat ze, ook na het behalen van de toetsing, blijft voldoen aan de gestelde eisen. De vSKBN kan na het behalen van het keurmerk tussentijds een bezoek brengen aan de kinderboerderij. Dit kan (onaangekondigd) op eigen initiatief of naar aanleiding van aanwijzingen dat er iets niet in orde is. De kinderboerderij zal binnen een vastgestelde termijn de mogelijkheid krijgen om zaken op orde te brengen. Mocht dit niet lukken, dan kan dit consequenties hebben voor het behoud van het keurmerk.

Geldigheid Keurmerk Kinderboerderijen

Het Keurmerk is drie jaar geldig. Na drie jaar zal er een hertoets plaatsvinden door een onafhankelijke instantie. Dit is te vergelijken met de eerste toetsing. De kinderboerderij ontvangt hierover tijdig bericht van de vSKBN.

Procedure hertoetsing

Een kinderboerderij die het Keurmerk Kinderboerderijen heeft behaald, moet zich na drie jaar laten hertoetsen om het Keurmerk geldig te houden. De hertoetsing gebeurt aan de hand van de criteria van de huidige versie van het Keurmerk Kinderboerderijen. De meest actuele versie is te vinden op de website van de vSKBN. Doorgaans is hier vanaf begin maart de nieuwe versie van dat jaar te vinden.

Voorwaarden Keurmerk Kinderboerderijen

- Het Keurmerk Kinderboerderijen wordt beheerd door de Stichting Landelijk Bureau Samenwerkende Kinderboerderijen Nederland.
- Het reglement van het Keurmerk Kinderboerderijen is gedeponeerd bij het merkenbureau.
- Organisaties dienen lid te zijn van de vereniging Samenwerkende Kinderboerderijen Nederland om zich te laten toetsen of hertoetsen voor het Keurmerk Kinderboerderijen.
- Organisaties dienen lid te zijn van de vereniging Samenwerkende Kinderboerderijen Nederland om het Keurmerk Kinderboerderijen te mogen voeren.

Vragen en meer informatie

Heeft u nog vragen? Dan kunt u altijd contact opnemen met de vSKBN. Het Keurmerk, bijlagen, formulieren en de tarievenkaart zijn te downloaden [via de website](#).

Definities en veelgebruikte afkortingen

Beheerder/ bedrijfsleider	De leidinggevende op de kinderboerderij. In het keurmerk wordt gesproken over 'de beheerder', maar dit kan ook de bedrijfsleider of coördinator zijn.
Beheersvorm	Er kunnen verschillende beheersvormen worden onderscheiden: stichtingen, verenigingen, (zorg)instellingen, gemeenten, particulier, recreatieparken en overige.
Bedrijfsruimte	De plaats waar mensen zich bevinden, zowel publiek als medewerkers (Bijv. het kantoor of kantine). Hiermee wordt niet bedoeld: de stallen of verblijven van dieren.
BHV	Bedrijfshulpverlening. De hulp die wordt verleend bij ongewenste gebeurtenissen (brand, eerste hulp bij ongelukken en evacuatie) in een organisatie, die de veiligheid en/ of gezondheid van de werknemers en andere aanwezigen bedreigen.
Biologische agentia	Ziektekiemen, zoals bacteriën, virussen, parasieten, schimmels. Zij kunnen infecties of allergieën veroorzaken.
Dierenweide	Zie inleiding. Waar in het keurmerk 'kinderboerderij' staat, kan ook 'dierenweide' of ander soortgelijk bedrijf met een publieke functie worden gelezen.
GD	Gezondheidsdienst voor Dieren. Dienstverlenend bedrijf dat zich richt op bestrijden en voorkomen van besmettelijke dierziektes door middel van monitoring, onderzoek en diergezondheidsprogramma's.
Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland (2004)	Hygiëncode voor kinderboerderijen opgesteld door de NVWA in opdracht van de ministeries van EZ en VWS. De code beschrijft maatregelen om de hygiëne op kinderboerderijen te verbeteren.
I&R	Identificatie & Registratie. Verplicht voor runderen, varkens, geiten en schapen. Het doel hiervan is om bij een besmettelijke dierziekte of bij gevaar voor de volksgezondheid de dieren en hun plaats van herkomst snel te kunnen vinden.
Kinder-/publieksboerderij	Zie definitie inleiding.
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. De NVWA houdt toezicht op de naleving van wet- en regelgeving en controleert dierhouders.
PBM	Persoonlijke beschermingsmiddelen. Deze moeten gedragen moeten worden om arbeidsrisico's te verkleinen wanneer letsel of lichamelijke (gezondheids)schade niet kan worden uitgesloten. Zij worden toegepast bij gebruik van machines en gereedschap, gevaarlijke stoffen, bij besmettingsgevaar en alle andere situaties/ omstandigheden waarbij kans bestaat op letsel. Voorbeelden zijn: gehoorbescherming, helm, veiligheidsbril, stofmasker, wegwerphandschoenen, veiligheidsschoenen etc.
Risicogroepen	Een groot deel van de bezoekers van kinderboerderijen behoren tot de klassieke risicogroepen (YOPI's: Young, Old, Pregnant and Immuno-compromised). Dit wil zeggen: jonge kinderen, oudere mensen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand (als gevolg van een ziekte of medicijngebruik). Zij zijn vatbaarder voor het oplopen van een zoönose. Ook kunnen de gevolgen van een besmetting groter zijn.
Stagiair(e)	Medewerker die in het kader van een opleiding ervaring komt opdoen met de werkzaamheden op de kinderboerderij. Waar in het keurmerk 'vrijwilliger' staat, kan met betrekking tot de arbeidsomstandigheden meestal ook stagiair(e) worden gelezen.
vSKBN	Vereniging Samenwerkende Kinderboerderijen Nederland
Vrijwilliger	Een persoon die niet beroepshalve en op vrijwillige basis werkzaamheden verricht voor een organisatie zonder dat hij daarvoor een reële arbeidsvergoeding ontvangt.
Zoönosen	Ziektes die door dieren (op natuurlijke wijze) kunnen worden overgebracht op mensen. Mogelijke besmettingswegen: direct contact met besmette dieren, via mest, speeksel, bloed en materialen/ strooisel waarmee het dier in contact is geweest. Daarnaast is overdracht mogelijk via dierlijke producten (vlees, eieren, wol etc.) en via insecten.

Inhoudsopgave

Over het Keurmerk Kinderboerderijen	III
Wat is het belang van het keurmerk?	III
Leeswijzer	IV
Procedure toetsing	V
Definities en veelgebruikte afkortingen	VII

Algemene gegevens en voorbereiding	1
Formulier bedrijfsgegevens	3
Checklist: Zijn de juiste vergunningen aanwezig?	6
Checklist: Keurmerk Kinderboerderijen 2015	7

1. Dieren en dierenwelzijn	10
1.1 Wordt er een hygiëne- en aanvoerbeleid omtrent dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	14
1.2 Wordt er een ziektepreventiebeleid van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	15
1.3 Worden de dieren dagelijks gecontroleerd op afwijkende gezondheid?	16
1.4 Beschikt de kinderboerderij over quarantaine-mogelijkheden en quarantainebeleid?	17
1.5 Wordt er een hygiënebeleid omtrent geboorte en abortus van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	18
1.6 Voldoet de kinderboerderij aan de minimale huisvestingseisen?	19
1.7 Krijgen de dieren op de kinderboerderij de juiste voeding passend bij het dier(soort)?	21
1.8 Is er een voerbeleid voor de dieren op de kinderboerderij?	22
1.9 Hebben de dieren op de kinderboerderij naar behoefte beschikking over voldoende vers drinkwater?	23
1.10 Voldoet de kinderboerderij aan de Identificatie en Registratie (I&R) regeling voor dieren?	24
1.11 Wordt er voldaan aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren?	25
1.12 Wordt er voor gezorgd dat er geen verboden ingrepen worden verricht bij dieren op de kinderboerderij?	26
1.13 Worden dieren op een vakkundige manier geëuthanaseerd?	27
1.14 Voldoet de kinderboerderij aan de regelgeving omtrent destructie?	28
1.15 Voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen ten aanzien van besmettelijke dierziekten?	29
1.16 Voldoet de kinderboerderij aan het besluit Diergeneesmiddelen?	30
1.17 Voldoet de kinderboerderij aan de eisen uit de positieflijst?	31
1.18 Is er een educatief doel beschreven voor de niet-gangbare diersoorten?	32
1.19 Kunnen de dieren zich afzonderen van het publiek?	33
1.20 Voldoet de kinderboerderij aan het besluit houders van dieren m.b.t. gezelschapsdieren?	34
1.21 Wordt er een beleid rondom afstands- dump- en pensiondieren op de kinderboerderij gehanteerd?	35
1.22 Is er een fokbeleid?	36
1.23 Gaat de kinderboerderij op de juiste wijze om met haar dieren?	37
1.24 Wanneer er geen mestboekhouding wordt bijgehouden, heeft de kinderboerderij educatie in de doelstellingen, het huishoudelijk reglement of de statuten opgenomen?	38
1.25 Wanneer mest wordt afgevoerd naar landbouwbedrijven, is de kinderboerderij in het bezit van een afleveringsbewijs?	39
1.26 Voldoet de mestopslag/mestcontainer aan het activiteitenbesluit?	40

2.	Hygiëne en veiligheid voor publiek	41
2.1	Heeft de kinderboerderij de (mogelijk) aanwezige zoönosen en besmettingswegen gedocumenteerd?	44
2.2	Wordt er een hygiënebeleid op de kinderboerderij gehanteerd?	45
2.3	Wordt op de juiste wijze voorlichting gegeven aan bezoekers en is er beleid omtrent ongewenst gedrag?	46
2.4	Voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen omtrent bedrijfshulpverlening (BHV)?	47
2.5	Zijn er (preventieve) maatregelen omtrent bezoekers (risicogroepen) getroffen en omschreven?	48
2.6	Voldoet de kinderboerderij aan de eisen omtrent handenwasfaciliteiten m.b.t. publieksveiligheid?	49
2.7	Wordt het 'vuile en schone weg' principe op de kinderboerderij gehanteerd?	50
2.8	Indien eigen producten verkocht of verwerkt worden, voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen?	51
2.9	Zijn de aanwezige speeltoestellen goedgekeurd?	52
2.10	Is er een preventie- en bestrijdingsplan aanwezig voor plaagdieren en andere organismen?	53
3.	Vakbekwaamheid en personeel	54
3.1	Is er een vakbekwaam beheerder en zijn van alle functies functieprofielen opgesteld en aanwezig?	56
3.2	Wordt de kwaliteit van de organisatie en personeel gewaarborgd?	57
3.3	Houdt de kinderboerderij van medewerkers en relevante vrijwilligers een personeelsdossier bij?	58
3.4	Zijn de huisregels die gehanteerd worden op de kinderboerderij omschreven?	59
3.5	Voert de kinderboerderij een preventief veiligheidsbeleid?	60
4.	Risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E)	61
Module 1. Organisatie van arbeidsomstandigheden		
1.1.	Arbobeleid en RI&E	68
1.2.	Voorlichting en toezicht	69
1.3.	Begeleiden van vrijwilligers, stagiairs, cliënten en bezoekers	69
1.4.	(Ongewenst) gedrag van medewerkers	70
1.5.	Afspraken over verzuim	71
1.6.	Werk- en rusttijden	72
1.7.	Werkinhoud en werkbeleving	73
Module 2. Veiligheid en gebouwen		
2.1.	In geval van nood	74
2.2.	Het gebouw	76
2.3.	Voedselveiligheid	78
Module 3. Werksoorten		
3.1.	Werkzaamheden op de kinderboerderij	79
3.2.	Kantoorwerk	81
Module 4. Veilig werken		
4.1.	Gevaarlijke stoffen	83
4.2.	Werken met gevaarlijke stoffen	84
4.3.	Biologische agentia	85
4.4.	Gereedschappen, machines en werken op hoogte	86

Algemene gegevens en voorbereiding

Voorafgaande aan de toetsing is het belangrijk dat de kinderboerderij inzicht heeft in de eigen organisatie. Hoe zit de kinderboerderij organisatorisch in elkaar, welke dieren en mensen zijn er en wat zijn de doelstellingen? En heeft de kinderboerderij de juiste vergunningen? Dat zijn enkele vragen waarmee begonnen wordt.

Toelichting algemene gegevens en voorbereiding

Voorafgaande aan de toetsing is het belangrijk dat de kinderboerderij inzicht heeft in de eigen organisatie. Hoe zit de kinderboerderij organisatorisch in elkaar, welke dieren en mensen zijn er en wat zijn de doelstellingen? Heeft de kinderboerderij de juiste vergunningen? Dat zijn enkele vragen waarmee begonnen wordt

Bij de toetsing moet het ingevulde formulier 'bedrijfsgegevens' en 'checklist vergunningen' aanwezig zijn. Op de volgende pagina's zijn deze formulieren te vinden. U kunt ze ook op de website (www.kinderboerderijen.nl) als Word-document downloaden en op de computer invullen. Als voor uw kinderboerderij één of meerdere vergunningen verplicht zijn, moeten deze vergunningen ook aanwezig zijn om in aanmerking te komen voor het keurmerk. De toetser kan hier om vragen.

Ter voorbereiding

- Lees de 'procedure Keurmerk Kinderboerderijen' goed door.
- Het formulier bedrijfsgegevens wordt bij aanmelding van de toetsing ingevuld en per e-mail gestuurd naar secretariaat@skbn.net of per post naar vSKBN, postbus 77, 4190 CB Geldermalsen. De toetser ontvangt dit formulier ook en kan zich zo alvast voorbereiden op de situatie.
- Het is handig om bij de voorbereiding en toetsing het formulier 'F0-1 Voorbereiding op de toetsing' bij de hand te houden, zodat u weet waar de toetser om vraagt.

Bij de toetsing

- Indien van toepassing: zorg dat formulier 'F0-2 verklaring werkgever/instelling' ondertekend klaarligt.
- Zorg dat het formulier 'F0-3 bedrijfsgegevens' ingevuld is.
- Zorg dat het formulier 'F0-4 checklist vergunningen' ingevuld en ondertekend is.

Hulpmiddelen bij dit onderdeel

Bijlage	Titel bijlage	Handig voor
B0 - 01	Missie, visie en doelstellingen	Formulier bedrijfsgegevens
B0 - 02	Vergunningen en meldingen	Checklist vergunningen
B1 - 13	Overzicht diersoorten besluit houders van dieren(voorheen dierentuinbesluit)	Checklist vergunningen

Formulier	Titel bijlage	Handig voor
F0 - 1	Voorbereiding op de toetsing	Toetsing
F0 - 2	Verklaring werkgever/instelling	Toetsing
F0 - 3	Formulier bedrijfsgegevens	Toetsing
F0 - 4	Formulier vergunningen	Toetsing

Formulier bedrijfsgegevens

1. Contactgegevens

Naam kinderboerderij:

Beheerder/ verantwoordelijke:

Bezoekadres:

Postcode en plaats:

Telefoonnummer:

E-mailadres:

Website:

2. Bedrijfsomschrijving

Jaar van oprichting:

UBN nummer:

KVK nummer:

Beheersvorm :

Gemeentelijk / onderdeel (zorg)instelling / stichting / vereniging / particulier / anders, namelijk:

Type bedrijf:

Kinderboerderij / dierenweide / onderdeel NME-centrum / onderdeel recreatie-instelling / anders, namelijk:

Aantal bezoeken per jaar:

Aantal uur geopend per week:

3. Aanwezige kwalificaties / keurmerken

0	Predicaat 'Goed voor Elkaar' / Keurmerk Kinderboerderijen	(vSKBN)
0	Zoönosen Verantwoord Bedrijf	(Gezondheidsdienst voor Dieren)
0	Erkend leerbedrijf	(Aequor)
0	Kwaliteitswaarborg zorgboerderij	(Zorgboeren)
0	Erkend fokcentrum/ erkend educatiecentrum	(Stichting Zeldzame Huisdieren)
0	ANBI	(Belastingdienst)
0	Anders, namelijk _____	

Is er een jaarplanning opgesteld? Ja / Nee

Is er een beleidsplan/ meerjarenplan opgesteld? Ja / Nee

Is er een financiële begroting opgesteld? Ja / Nee

4. Risico-inventarisatie & Evaluatie

Getoetst door: _____ (naam en plaats bedrijf)

_____ (naam en tel. nr. arbodeskundige)

Datum toetsing: _____

5. Medewerkers en vrijwilligers

Totaal aantal fulltime eenheden (fte):		
Aantal fulltime medewerkers:		
Aantal parttime medewerkers:		
Aantal vrijwilligers:		
Aantal cliënten:		
Aantal stagiairs per jaar:	Beroepsopleiding:	Maatschappelijke stage:

6. Aantal dieren*

Paarden/pony's		Watervogels	
Ezels		Duiven	
Runderen		Overig pluimvee	
Varkens		Konijnen	
Schapen		Cavia's	
Geiten		Overige knaagdieren	
Kippen		Overige dieren	

* Gangbaar aantal dieren (bijv. jonge dieren die niet aangehouden worden, hoeven niet te worden meegeteld en inschatting van aantal kleine knaagdieren/ pluimvee)

7. Grond en bebouwing

Totaal aantal hectare grond:		ha	Waarvan hectare weide:		ha
Oppervlakte bebouwde grond:		m ²			
Zijn er wateren (vijvers, sloten) aanwezig?		Ja / Nee	Is er een kantoor?		Ja / Nee
Is er een speeltuin/ speelgelegenheid voor kinderen?		Ja / Nee	Is er een kantine/ verkoopgelegenheid?		Ja / Nee
Is er een moestuin/ educatieve tuin?		Ja / Nee	Is er een keuken?		Ja / Nee
Is er een bedrijfsauto aanwezig?		Ja / Nee			
Aanwezige werktuigen:					

8. Hoofddoelstelling, doelgroepen, missie en visie

Voor het keurmerk moet de kinderboerderij in ieder geval de doelstelling, doelgroepen, missie en visie hebben omschreven. Hiervoor kan onderstaand formulier ingevuld worden of verwezen worden naar het beleidsplan en/of statuten. Voor de toetsing van het Keurmerk Kinderboerderijen moeten deze stukken aanwezig zijn.

Omschrijf de missie van de kinderboerderij

Omschrijf de visie van de kinderboerderij

Omschrijf de hoofddoelstelling van de kinderboerderij

Indien van toepassing: omschrijf de subdoelstellingen van de kinderboerderij

Doelstelling 1:

Doelstelling 2:

Doelstelling 3:

Noem de doelgroepen van de kinderboerderij

1.

2.

3.

4.

5.

Checklist: Zijn de juiste vergunningen aanwezig?

Een vergunning is een officiële (noodzakelijke) toestemming van de overheid om een bepaalde activiteit uit te voeren. De kinderboerderij kan te maken hebben met verschillende soorten vergunningen (of meldingen).

Zorg dat u tijdens de toetsing dit formulier ingevuld en ondertekend klaar heeft liggen.

Soort vergunning	Toelichting	Verplicht voor de locatie	Aanwezig op de locatie
Omgevingsvergunning Meer informatie: www.omgevingsloket.nl	De omgevingsvergunning is een vergunning voor bouwen, milieu en ruimte. De omgevingsvergunning vervangt verschillende losse vergunningen, zoals bouwvergunningen en milieuvergunningen. Hierdoor is de aanvraag van die vergunningen simpeler geworden. Via www.omgevingsloket.nl controleert u welke vergunningen u wanneer nodig heeft.	Ja/nee	Ja/nee
Gebruiksmelding Meer informatie: www.omgevingsloket.nl	Voor sommige gebouwen moet u een melding voor brandveilig gebruik doen bij de gemeente. Bijvoorbeeld voor gebouwen waar meer dan 50 personen tegelijk aanwezig kunnen zijn. U doet de melding bij de gemeente. Via www.omgevingsloket.nl kunt u checken of u een vergunning nodig heeft of alleen een gebruiksmelding moet doen.	Ja/nee	Ja/nee
Drank- en horecaverunning Meer informatie: Via uw gemeente	Schenkt u alcohol? Ook als paracommerciële inrichting moet u dan een drank- en horecaverunning van de gemeente hebben. Uw horecapand moet aan een aantal inrichtingseisen voldoen. Ook zijn er eisen aan uw personeel. Zo moeten leidinggevenden minimaal 21 jaar zijn en een Verklaring Sociale hygiëne of Verklaring Vakbekwaamheid hebben. Als u alleen alcoholvrije drank schenkt, hebt u in sommige gemeenten een drank- en horecaverlof nodig. Informeer bij uw gemeente.	Ja/nee	Ja/nee
Vergunning dierentuin (voorheen dierentuinbesluit) Meer informatie: https://mijn.rvo.nl	De vergunning geldt voor inrichtingen die meer dan 10 verschillende 'wilde' diersoorten houden. Onder wilde diersoorten worden verstaan "alle van nature in het wild levende diersoorten, met uitzondering van diersoorten die gehouden worden voor productie en honden en katten."	Ja/nee	Ja/nee
Overige vergunningen		Ja/nee	Ja/nee

Ingevuld door: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

Checklist: Keurmerk Kinderboerderijen 2015

Voorafgaand aan de toetsing worden onderstaande gegevens ingevuld.

Contactgegevens kinderboerderij

vSKBN administratienummer

Naam kinderboerderij

Plaats

Naam contactpersoon
kinderboerderij tijdens toetsing

Tel. nr. contactpersoon

E-mailadres contactpersoon

Handtekening contactpersoon

In te vullen door de toetser

Toets afgenomen door

Datum toetsing

Handtekening toetser

De volgende formulieren moeten aanwezig zijn bij de toetsing en volledig ingevuld zijn.

Het formulier 'bedrijfsgegevens' is aanwezig en volledig ingevuld	Ja	Nee
De checklist vergunning is aanwezig en volledig ingevuld	Ja	Nee
Eventueel benodigde vergunningen zijn aanwezig	Ja	Nee
Er is een geldig, getoetst en ondertekend RI&E en bijbehorend plan van aanpak aanwezig	Ja	Nee

Op de volgende pagina's is het vervolg van de checklist te vinden.

Paraaf toetser:

Paraaf beheerder:

Naam kinderboerderij:

vSKBN adm.nr:

Datum:

20__

Hoofdstuk 1: Dieren en dierenwelzijn				
1.1	Wordt er een hygiëne- en aanvoerbeleid omtrent dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	Ja	Nee	
1.2	Wordt er een ziektepreventiebeleid van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	Ja	Nee	
1.3	Worden de dieren dagelijks gecontroleerd op afwijkende gezondheid?	Ja	Nee	
1.4	Beschikt de kinderboerderij over quarantainemogelijkheden en -beleid?	Ja	Nee	
1.5	Wordt er een hygiënebeleid omtrent geboorte en abortus van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	Ja	Nee	
1.6	Voldoet de kinderboerderij aan de minimale huisvestingseisen?	Ja	Nee	
1.7	Krijgen de dieren op de kinderboerderij de juiste voeding passend bij het dier(soort)?	Ja	Nee	
1.8	Is er een voerbeleid voor de dieren op de kinderboerderij?	Ja	Nee	
1.9	Hebben de dieren op de kinderboerderij naar behoefte beschikking over voldoende vers drinkwater?	Ja	Nee	
1.10	Voldoet de kinderboerderij aan de Identificatie en Registratie (I&R) regeling voor dieren?	Ja	Nee	
1.11	Wordt er voldaan aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren?	Ja	Nee	
1.12	Wordt er voor gezorgd dat er geen verboden ingrepen worden verricht bij dieren op de kinderboerderij, tenzij dit noodzakelijk is voor de gezondheid en het welzijn van het dier?	Ja	Nee	
1.13	Worden dieren op een vakkundige manier door een praktiserend dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar geëuthanaseerd?	Ja	Nee	
1.14	Voldoet de kinderboerderij aan de regelgeving omtrent destructie?	Ja	Nee	
1.15	Voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen ten aanzien van besmettelijke dierziekten?	Ja	Nee	
1.16	Voldoet de kinderboerderij aan het besluit Diergeneesmiddelen?	Ja	Nee	
1.17	Voldoet de kinderboerderij aan de eisen uit de positieflijst?	Ja	Nee	
1.18	Is er een educatief doel beschreven voor niet-gangbare diersoorten?	Ja	Nee	
1.19	Kunnen de dieren zich afzonderen van het publiek?	Ja	Nee	
1.20	Voldoet de kinderboerderij aan het besluit houders van dieren m.b.t. gezelschapsdieren?	N.v.t.	Ja	Nee
1.21	Wordt er een beleid rondom afstands- dump- en pensiondieren gehanteerd?	Ja	Nee	
1.22	Is er een fokbeleid?	N.v.t.	Ja	Nee
1.23	Gaat de kinderboerderij op de juiste wijze om met haar dieren?	Ja	Nee	
1.24	Wanneer er geen mestboekhouding wordt bijgehouden, heeft de kinderboerderij educatie in doelstellingen, het huishoudelijk reglement of statuten opgenomen?	N.v.t.	Ja	Nee
1.25	Wanneer mest wordt afgevoerd naar landbouwbedrijven, is de kinderboerderij in het bezit van een afleveringsbewijs?	N.v.t.	Ja	Nee
1.26	Voldoet de mestopslag/mestcontainer aan het activiteitenbesluit?	Ja	Nee	

Paraaf toetser:

Paraaf beheerder:

Naam kinderboerderij:

vSKBN adm.nr:

Datum:

20__

Hoofdstuk 2: Hygiëne en veiligheid voor publiek			
2.1	Heeft de kinderboerderij de (mogelijk) aanwezige zoönosen en besmettingswegen geïnventariseerd en gedocumenteerd?	Ja	Nee
2.2	Wordt er een hygiënebeleid op de kinderboerderij gehanteerd?	Ja	Nee
2.3	Wordt op de juiste wijze voorlichting gegeven aan bezoekers en is er een beleid omtrent ongewenst gedrag?	Ja	Nee
2.4	Voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen omtrent bedrijfshulpverlening?	Ja	Nee
2.5	Zijn er (preventieve) maatregelen omtrent bezoekers (risicogroepen) getroffen en omschreven?	Ja	Nee
2.6	Voldoet de kinderboerderij aan de eisen omtrent handenwasfaciliteiten m.b.t. publieksveiligheid?	Ja	Nee
2.7	Wordt het 'vuile en schone weg' principe op de kinderboerderij gehanteerd?	Ja	Nee
2.8	Indien eigen producten verkocht of verwerkt worden, voldoet de kinderboerderij dan aan de gestelde eisen?	Ja	Nee
2.9	Zijn de aanwezige speeltoestellen goedgekeurd?	Ja	Nee
2.10	Is er een preventie- en bestrijdingsplan aanwezig voor plaagdieren en andere organismen?	Ja	Nee

Hoofdstuk 3: Vakbekwaamheid en personeel			
3.1	Is er een vakbekwaam beheerder en zijn van alle functies functieprofielen opgesteld en aanwezig?	Ja	Nee
3.2	Wordt de kwaliteit van de organisatie gewaarborgd?	Ja	Nee
3.3	Houdt de kinderboerderij van de medewerkers en relevante vrijwilligers een personeelsdossier bij?	Ja	Nee
3.4	Zijn de huisregels – en de regels ten aanzien van arbeidsomstandigheden – die gehanteerd worden op de kinderboerderij omschreven?	Ja	Nee

Toetsing voor hoofdstuk 4 volstaat met een actuele en getoetste RI&E en bijbehorend plan van aanpak. Zie pagina 1.

Opmerkingen:

Paraaf toetser:

Paraaf beheerder:

1. Dieren en dierenwelzijn

In dit hoofdstuk worden de maatregelen ten behoeve van de dieren en het welzijn van de dieren. Dit richt zich zowel op de hygiëne, wet- en regelgeving als ook het dierbeleid op de kinderboerderij. Ook mest en mestopslag is hierin opgenomen.

Toelichting hoofdstuk 1: Dieren en dierenwelzijn

In dit hoofdstuk worden de maatregelen ten behoeve van de dieren en het welzijn van de dieren. Dit richt zich zowel op de hygiëne, wet- en regelgeving als ook het dierenbeleid op de kinderboerderij. In dit hoofdstuk zijn ook de regels met betrekking tot mest en mestopslag opgenomen.

1. Dieren en dierenwelzijn

1.1	Wordt er een hygiëne- en aanvoerbeleid omtrent dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	14
1.2	Wordt er een ziektepreventiebeleid van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	15
1.3	Worden de dieren dagelijks gecontroleerd op afwijkende gezondheid?	16
1.4	Beschikt de kinderboerderij over quarantaine-mogelijkheden en quarantainebeleid?	17
1.5	Wordt er een hygiënebeleid omtrent geboorte en abortus van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?	18
1.6	Voldoet de kinderboerderij aan de minimale huisvestingseisen?	19
1.7	Krijgen de dieren op de kinderboerderij de juiste voeding passend bij het dier(soort)?	21
1.8	Is er een voerbeleid voor de dieren op de kinderboerderij?	22
1.9	Hebben de dieren op de kinderboerderij naar behoefte beschikking over voldoende vers drinkwater?	23
1.10	Voldoet de kinderboerderij aan de Identificatie en Registratie (I&R) regeling voor dieren?	24
1.11	Wordt er voldaan aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren?	25
1.12	Wordt er voor gezorgd dat er geen verboden ingrepen worden verricht bij dieren op de kinderboerderij, tenzij dit noodzakelijk is voor de gezondheid en het welzijn van het dier?	26
1.13	Worden dieren op een vakkundige manier door een praktiserend dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar geëuthanaseerd?	27
1.14	Voldoet de kinderboerderij aan de regelgeving omtrent destructie?	28
1.15	Voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen ten aanzien van besmettelijke dierziekten?	29
1.16	Voldoet de kinderboerderij aan het besluit Diergeneesmiddelen?	30
1.17	Voldoet de kinderboerderij aan de eisen uit de positieflijst?	31
1.18	Is er een educatief doel beschreven voor de niet-gangbare diersoorten?	32
1.19	Kunnen de dieren zich afzonderen van het publiek?	33
1.20	Voldoet de kinderboerderij aan het besluit houders van dieren m.b.t. gezelschapsdieren?	34
1.21	Wordt er een beleid rondom afstands- dump- en pensiodieren op de kinderboerderij gehanteerd?	35
1.22	Is er een fokbeleid?	36
1.23	Gaat de kinderboerderij op de juiste wijze om met haar dieren?	37
1.24	Wanneer er geen mestboekhouding wordt bijgehouden, heeft de kinderboerderij educatie in de doelstellingen, het huishoudelijk reglement of de statuten opgenomen?	38
1.25	Wanneer mest wordt afgevoerd naar landbouwbedrijven, is de kinderboerderij in het bezit van een afleveringsbewijs?	39
1.26	Voldoet de mestopslag/mestcontainer aan het activiteitenbesluit?	40

Vereiste documentatie en feitelijke toetsing

	Vereiste documentatie	Feitelijke toetsing	Bijlage	Formulier
Hygiëne en diergezondheidsbeleid				
1.1	Toelichting op aanvoerbeleid nieuwe dieren	De dieren zien er schoon en gezond uit	-	-
1.2	Gezondheidskalender, bewijs verplichte vaccinaties / facturen dierenarts	-	B1 - 1	F1 - 1
1.3	Logboek aanwezig, evt. facturen	Goede conditie van de dieren	-	F1 - 3
1.4	Quarantainebeleid aanwezig	Quarantainemogelijkheid	B1 - 2	-
1.5	Handleiding bevallingen aanwezig	Aantoonbaar een aparte ruimte voor dragende en lacterende dieren	B1 - 3	-
Hygiëne en diergezondheidsbeleid				
1.6	-	Voldoen aan de huisvestingseisen: inrichting, schuilgelegenheid, omheining, beweidbaarheid etc.	-	-
1.7	Voederschema aanwezig	Voeropslag is overzichtelijk en werkbaar.	-	-
1.8	Voerbeleid aanwezig	Informatie voor bezoekers rondom het voerbeleid	B1 - 4	-
1.9	-	Controle van uiterlijk/hoeveelheid van het drinkwater in drinkbakken	B1 - 5	-
1.10	Aanmelding RVO / UBN nummer / Paardenpaspoort (indien van toepassing)	Aanwezigheid juiste oormerken en/of andere identificatiemiddelen	B1 - 6	-
1.11	Evt. vervoersdocumenten	Aantoonbaar voldoen aan de vervoerseisen	B1 - 7	-
1.12	-	Controle niet-toegestane ingrepen	B1 - 8	-
1.13	-	-	-	-
1.14	Destructieprotocol aanwezig	Kadaverton en/of kadaverstolp	B1 - 9	-
1.15	Voldoen aan verplichte maatregelen Q-koorts / facturen vaccinatie / stallijst Voldoen aan verplichte maatregelen overige dierziekten (indien van toepassing)	Indien van toepassing: maatregelen bij uitbraak besmettelijke dierziekten voor publiek/medewerkers Eenvoudige wasplaats	B1 - 10 B1 - 11	-
1.16	Logboek ontvangst en toepassing diergeneesmiddelen/ gemedicineerde voer	Afgesloten medicijnkast Geneesmiddelen in voorraad, niet over de datum	-	F1 - 2

	Documentatie	Feitelijke toetsing	Bijlage	Formulier
Overig en dierenwelzijn				
1.17	-	-	B1 - 12	-
1.18	Evt. educatief doel per diersoort beschreven Evt. vergunning dierentuin		B1 - 13 B1 - 14	-
1.19	-	- Aanwezigheid plek(ken) waar de dieren zich kunnen afzonderen, of - Mogelijkheid afzondering in tijd (bijvoorbeeld met beperkte openingstijden of knuffeluurtjes)	-	-
1.20	Melding activiteiten beleid houders van dieren		B1 - 14 B1 - 15	-
1.21	- Beleid rondom dumpdieren aanwezig. - Indien van toepassing: beleid rondom afstandsdieren en/of pensiondieren aanwezig. - Administratie van afstands- en pensiondieren.* - Schriftelijke informatie voor nieuwe eigenaren.* - Dieren worden niet verkocht aan kinderen onder de 16 jaar*	- Pensiondieren en afstandsdieren worden op de juiste manier gehuisvest en verzorgd. - Er is een quarantainemogelijkheid en ziekenboek.	B1 - 15 B1 - 16	-
1.22	- Fokbeleid per diersoort waarmee gefokt wordt - Schriftelijke informatie voor nieuwe eigenaren* - Dieren worden niet verkocht aan kinderen onder de 16 jaar.*	- Er wordt niet/zo min mogelijk gefokt met dieren met erfelijke afwijkingen of gedragsafwijkingen. - Het aantal nesten/jongen mag de gezondheid en welzijn van het ouderdier niet benadelen. - Jonge dieren worden op de juiste wijze gesocialiseerd.	B1 - 16 B1 - 17	-
1.23	-	-	-	-
Mest				
1.24	Doelstelling, huishoudelijk reglement of statuten	-	-	-
1.25	Mestadministratie	-	-	F1 -4 + 5
1.26	-	De mestopslag voldoet aan de gestelde eisen	B1 - 18	-

**Alleen voor diersoorten die onder het besluit houders van dieren vallen*

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het hygiënebeleid m.b.t. de aanvoer van dieren.

Relevante artikelen

Code voor hygiëne op kinderboerderijen

Toetsing

- Toelichting op aanvoerbeleid nieuwe dieren

Feitelijke toetsing

De dieren zien er schoon en gezond uit.

Bijlage

-

Formulier

-

1.1 Wordt er een hygiëne- en aanvoerbeleid omtrent dieren op de kinderboerderij gehanteerd?

Een goed hygiënebeleid is op een kinderboerderij van het grootste belang om besmettingen van medewerkers en bezoekers met door dieren meegedragen ziektekiemen te voorkomen. Een goed aanvoerbeleid maakt hier deel van uit.

Aanvoerbeleid

De aankoop/aanvoer van nieuwe dieren is de meest voorkomende oorzaak voor de insleep van nieuwe ziektekiemen op de kinderboerderij. Het is belangrijk om goede informatie over de ziektegeschiedenis van de dieren en het herkomstbedrijf in te winnen. Het aankoopbeleid dient erop gericht te zijn om dieren van zo weinig mogelijk verschillende herkomstplaatsen aan te trekken. Bij twijfel over de gezondheidstoestand van een dier, het dier niet tot de kinderboerderij toelaten.

Bij dieren die ongewenst op de kinderboerderij worden achtergelaten, is vaak niets bekend over de gezondheidsstatus. Deze dieren dienen direct apart gezet te worden van de eigen dieren en publiek of te worden afgevoerd.

Herkomst dieren

Belangrijk is dat de gezondheidsstatus van het herkomstbedrijf minimaal gelijk of hoger is als dat van de kinderboerderij.

- Rundvee is bij voorkeur afkomstig van bedrijven waar de afgelopen drie jaar geen salmonella-uitbraak is geweest of met status 'salmonella onverdacht'.
- Rundvee is afkomstig van bedrijven die beschikken over de status 'leptospirose-vrij' beschikken (zie 'Eigen Verklaring' herkomstbedrijf)
- Rundvee afkomstig van een bedrijf komen waar huidschimmels problemen geven (ringworm, ringschurft) dienen bij aankomst tegen schimmels te worden behandeld.
- Schapen en geiten zijn bij voorkeur afkomstig van bedrijven te komen waar geen ecthyma (zere bekjes) voorkomt.
- Schapen en geiten zijn niet afkomstig van Q-koorts besmette bedrijven of bedrijven met abortusproblemen.

Quarantaine nieuwe dieren

Dieren kunnen klinisch gezond lijken, maar desondanks ziektekiemen bij zich dragen en deze uitscheiden. Het is daarom sterk aan te raden nieuwe dieren voor een periode van minimaal twee, maar liefst zes weken apart van andere dieren te huisvesten (quarantaine). Dieren kunnen tijdens de quarantaineperiode worden ontwormd en behandeld tegen uitwendige parasieten. Zie verder criterium 'Quarantaine en quarantainebeleid' in dit hoofdstuk.

Hygiëne dieren

Ook bij dieren is een goed hygiënemanagement van groot belang. Houd de dieren zo schoon mogelijk. Verwijder dagelijks van de dieren die met mensen in contact komen de mest uit de vacht. Zet dieren met wonden apart (van publiek) totdat de wonden helemaal genezen zijn, ook al zijn de dieren hier niet ziek van.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het ziektepreventiebeleid van dieren.

Relevante artikelen

- Code voor hygiëne op kinderboerderijen
- Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten

Toetsing

- Gezondheidskalender van alle dieren
- Bewijs verplichte vaccinaties
- Kinderboerderij wordt minimaal 2x per jaar bezocht door de (vaste) dierenarts(praktijk) (facturen of verklaring dierenarts)

Bijlage

B1 - 1: vaccinatie en gezondheidsprogramma's (incl. checklist Q-koorts)

Formulier

F1 - 1: gezondheidskalender

Meer informatie

Op [de website van de GD](#) is meer informatie te vinden over dierziekten en controles.

1.2 Wordt er een ziektepreventiebeleid van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?

Ziektepreventie heeft als doel de gezondheid van de dieren te handhaven en te verbeteren. Dit betekent niet alleen het voorkomen van ziekte door het wegnemen van de oorzaken die tot ziekten leiden, maar ook het bevorderen dat dieren gezond zijn en blijven.

Gezondheidskalender

De kinderboerderij dient een gezondheidskalender voor alle diersoorten op te stellen. De gezondheidskalender dient als handig overzicht van gezondheidsprogramma's van de dieren op de kinderboerderij. Activiteiten kunnen zijn: vaccineren, ontwormen/ mestonderzoek, bekappen en indien van toepassing dekken, insemineren etc. Zo kan iedere medewerker van de kinderboerderij makkelijk bijhouden wanneer welke activiteiten dienen te worden uitgevoerd.

Indien medicijnen worden gebruikt dient rekening gehouden te worden met eventuele wachttermijnen die van toepassing kunnen zijn.

(Verplichte) vaccinaties/ gezondheidsprogramma's

Voor kinderboerderijen en andere bedrijven met een publieke functie is de vaccinatie tegen Q-koorts verplicht. In de bijlage zijn een aantal ziektes opgenomen waartegen gevaccineerd of op getest kan/moet worden.

Externe deskundigen

Voor een goede diergezondheid is het belangrijk dat externe deskundigen (preventief) regelmatig de kinderboerderij bezoeken. Externe deskundigen zijn o.a.: dierenarts, hoefsmid, inseminator, schapenscheerder etc. Een goede voorbereiding van het bezoek is belangrijk voor een efficiënt verloop. Het wordt zeer aanbevolen om hen bedrijfskleding (laarzen, overall) aan te bieden.

Het is aan te raden vast te leggen op welke wijze contact wordt gelegd met externe deskundigen. Denk hierbij aan de volgende punten:

- Waar contactgegevens te vinden zijn.
- Wie bevoegd en verantwoordelijk is tot het opnemen van contact en maken van afspraken.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het Besluit houders van dieren

Relevante artikelen

Besluit houders van dieren, artikel 1.7 en artikel 2.4

Toetsing

- Logboek
- Indien van toepassing: factuur en/of recent bedrijfsverslag van de dierenarts

Feitelijke toetsing

- Conditie van de dieren

Bijlage

-

Formulier

F1 - 3: individueel dierdossier

1.3 Worden de dieren dagelijks gecontroleerd op afwijkende gezondheid?

Bij dagelijkse controle op een afwijkende gezondheid kan tijdig worden ingegrepen en wordt voorkomen dat de aandoening verergert. Indien afwijkingen worden geconstateerd krijgt het dier passende (medische) hulp of wordt de dierenarts geraadpleegd. Wanneer er sprake is van een besmettelijke dierziekte kunnen direct maatregelen worden getroffen, om te voorkomen dat de ziekte zich uitbreid.

De dieren worden verzorgd door het aantal vakbekwame verzorgers en worden zo vaak gecontroleerd dat nodig is om lijden te voorkomen.

Logboek

Het is verstandig dat er een logboek wordt bijgehouden, wanneer dieren een afwijkende gezondheid hebben. Dit kan per dier of per koppel. Ook worden bijgehouden in het individueel dierdossier. Dit is nodig om gegevens terug te kunnen vinden wanneer dieren ziek zijn geweest. U kunt dit ook bijhouden via I&R, ZooEasy of een soortgelijk programma.

Het logboek een handig hulpmiddel voor medewerkers en vrijwilligers om informatie over te dragen na afwezigheid of als ze enige tijd niet op de kinderboerderij zijn geweest.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het hygiënebeleid m.b.t. quarantaine.

Relevante artikelen

Code voor hygiëne op kinderboerderijen

Toetsing

- Quarantainebeleid

Feitelijke toetsing

- Quarantainemogelijkheid

Bijlage

B1 - 2: de quarantaine

Formulier

-

1.4 Beschikt de kinderboerderij over quarantaine-mogelijkheden en quarantainebeleid?

Er moeten minimaal drie afzonderlijke ruimtes zijn voor het huisvesten en verzorgen van nieuwe, zieke of verdachte dieren. Deze ruimtes hoeven niet alle drie fysiek aanwezig te zijn, maar wel de mogelijkheid om deze in te richten als het nodig is. Afhankelijk van de reden voor quarantaine kan dit een afgesloten stal of een afgelegen weide zijn.

Er moet de mogelijkheid zijn voor:

1. Quarantaineruimte: voor nieuwe dieren waarvan de gezondheidsstatus en/of vaccinatiestatus onbekend of onvolledig is.
2. Isolatiekamer: voor dieren die verdacht worden van een besmettelijke ziekte of verschijnselen vertonen. Ook voor dieren die een abortus hebben gehad.
3. Ziekenboeg: ruimte voor dieren die ziek zijn, maar geen besmettelijke ziekte (kunnen) hebben voor mens of dier.

In deze ruimtes worden de dieren solitair geplaatst, tenzij dit vanuit veterinair oogpunt niet noodzakelijk is. De quarantaine- en isolatiekamer zijn volledig afgescheiden van de plek waar de andere dieren gehouden worden. Voor de ziekenboeg geldt dit niet. Een ziek, niet besmettelijk dier mag dus in dezelfde ruimte als andere dieren gehouden worden.

Mogelijke besmettelijke ziektes/ aandoeningen

Bij mogelijke besmettelijke dierziektes of aandoeningen, zoals diarree of andere ziekteverschijnselen (bijvoorbeeld hoesten, vieze uitvloeiing uit neus of ogen) of bij een abortus dient het dier in afzondering van andere dieren en mensen te worden gebracht. Dit geldt tevens voor dieren met wonden waar pus uitkomt. Het dier moet in een - voor bezoekers - afgesloten weide of stal komen te staan. De dierenarts moet erbij gehaald worden om het dier nader te bekijken en de oorzaak vast te stellen. Met hem/haar kunnen nadere afspraken gemaakt worden over de behandeling en verzorging van het dier.

Quarantaine nieuwe dieren

Dieren kunnen klinisch gezond lijken, maar desondanks ziektekiemen bij zich dragen en deze uitscheiden. Het is daarom sterk aan te raden nieuwe dieren voor een periode van minimaal vier weken apart van andere dieren te huisvesten (quarantaine). Dit kan eventueel ook een afgelegen of elders gelegen weide zijn. Een stal of paddock met verharding is echter beter, omdat nieuwe dieren onzichtbare gebreken, zoals resistente wormen of rotkreupel kunnen hebben. Dit wordt vaak pas later in de quarantaineperiode geconstateerd. Er mag geen contact zijn tussen deze nieuwe dieren en de al aanwezige dieren of bezoekers.

Verzorging van de diere

De kinderboerderij legt schriftelijk vast hoe gehandeld wordt wanneer dieren afgezonderd zijn. Bij verzorging van zieke dieren moet extra aandacht worden besteed aan de te volgen weg van de diervoorzorg. Het verdient aanbeveling om deze dieren door een aparte verzorger te laten verzorgen. Als dit door een gebrek aan menskracht niet mogelijk is, kan er extra aandacht aan de werkwijze en hygiënemaatregelen worden besteed. Bijvoorbeeld dat de dieren uit de quarantaine als laatste gevoerd en verzorgd worden.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent hygiënebeleid m.b.t. geboorte en abortus van dieren.

Relevante artikelen

- Code voor hygiëne op kinderboerderijen
- Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten (geiten/schapen)

Toetsing

- Handleiding bevallingen

Feitelijke toetsing

- Aantoonbaar aparte ruimte voor dieren die gaan bevallen of net bevallen zijn (kraamstal).

Bijlage

B1 - 3: handleiding bevallingen en voorbeeldinstructie.

Formulier

-

1.5 Wordt er een hygiënebeleid omtrent geboorte en abortus van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?

Op de meeste kinderboerderijen wordt gefokt met de dieren. Omdat er ziektekiemen zijn die via geboortemateriaal (vruchtvliezen, vruchtwater etc.) kunnen worden uitgescheiden (vooral bij abortus), moet hier voorzichtig mee omgegaan worden.

De kinderboerderij moet de mogelijkheid hebben om dieren apart te kunnen laten bevallen. Dit heeft met name betrekking op dieren waar publiek direct contact mee kan hebben. Zo moeten geiten en schapen kunnen beschikken over een kraamstal om de moeder voor, tijdens en na de bevalling tijdelijk gescheiden van publiek te kunnen houden. De maatregelen die genomen worden zijn gericht op een goede hygiëne (zowel medewerkers, vrijwilligers als publiek) en op de mogelijkheid tot het kunnen bieden van de juiste zorg aan moeder en jong(en).

Handleiding bevallingen

Om te zorgen dat iedere medewerker weet hoe er tijdens een bevalling moet worden gewerkt, is de kinderboerderij in het bezit van een handleiding bevallingen.

In de handleiding bevallingen wordt aandacht besteed aan:

- Publiek en bevallingen
- Hygiëne tijdens en na de bevalling
- Hulp bieden tijdens bevalling en inschakelen deskundige hulp
- Zorg aan moeder en jong(en)
- Destructie nageboorte
- Maatregelen bij abortus
- Bijzondere maatregelen bij dierziektes

Waar nodig wordt dit toegespitst op de aanwezige diersoorten waarmee gefokt wordt (rund, paard/ ezel, geit/ schaap, varken en evt. andere diersoorten).

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het Besluit houders van dieren.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit houders van dieren:

- Artikel 1.3, punt e
- Hoofdstuk 1, paragraaf 2, 1.5 t/m 1.8
- Hoofdstuk 2, paragraaf 2

Feitelijke toetsing

- Er wordt aantoonbaar voldaan aan de wettelijke huisvestingseisen.
- De kinderboerderij houdt bij de inrichting rekening met soorteigen gedrag van het dier.
- Aanwezigheid van geschikte schuilgelegenheid.
- Aanwezigheid van geschikte omheining.
- Dieren worden niet gehouden op onbeweidbaar land.
- Dieren worden beschermd tegen weersomstandigheden en roofdieren.

Bijlage

-

Formulier

-

1.6 Voldoet de kinderboerderij aan de minimale huisvestingseisen?

Vertonen soorteigen gedrag

Dieren moeten zoveel mogelijk de mogelijkheid krijgen om soorteigen gedrag te vertonen. Hier dient bij de huisvesting zoveel mogelijk rekening meegehouden te worden, zoals wroeten bij varkens, gelegenheid tot stofbaden (droog zand) voor pluimvee en schuilplekken in verblijven bij cavia's en konijnen.

De meeste dieren die gehouden worden op de kinderboerderij zijn sociale dieren. Dat wil zeggen dat ze van nature leven in kuddes of groepen. Contact met soortgenoten is voor deze dieren essentieel. De kinderboerderij probeert waar mogelijk te zorgen dat dieren gezamenlijk met soortgenoten worden gehouden of hiermee contact kunnen hebben.

Voorbeeldfunctie

Kinderboerderijen hebben een voorbeeldfunctie richting hun bezoekers, ook met betrekking tot de juiste wijze van huisvesting en het houden van dieren.

Huisvestingseisen

Om te voorkomen dat dieren onnodige opwinding, pijn of lijden ervaren wanneer zij worden gehuisvest, is het van belang dat de kinderboerderij minimaal voldoet aan de wettelijke huisvestingseisen. Hiervoor geldt als uitgangspunt: de huisvesting moet schoon, heel en veilig zijn.

- Schoon: goed en makkelijk schoon te houden zijn, denk aan hygiëne.
- Heel: dieren mogen zich niet kunnen verwonden/beknellen aan de huisvesting.
- Veilig: goed afsluitbaar, rustgelegenheid en veiligheid bieden.

In de wet wordt het als volgt omschreven. De huisvesting moet voldoen aan de volgende punten:

- De bewegingsvrijheid van een dier wordt niet op zodanige wijze beperkt dat het dier daardoor onnodig lijden of letsel wordt toegebracht.
- Een dier wordt voldoende ruimte gelaten voor zijn fysiologische en ethologische behoeften.
- De houder van een dier dat in een gebouw of kooi wordt gehouden, draagt er zorg voor dat het dier daaruit niet kan ontsnappen.

De behuizing:

- Een ruimte waarin een dier wordt gehouden, wordt voldoende verlicht en verduisterd om aan de ethologische en fysiologische behoeften van het dier te voldoen.
- Behuizingen, inclusief de vloer, waarin een dier verblijft en inrichtingen voor de beschutting voor een dier zijn op zodanige wijze ontworpen, gebouwd en onderhouden dat bij de dieren geen letsel of pijn wordt veroorzaakt en bevatten geen scherpe randen of uitsteeksels waaraan het dier zich kan verwonden.

- In de ruimte waarin een dier wordt gehouden, worden geen materialen en, in voorkomend geval, bodemdekking gebruikt die ongeschikt of schadelijk zijn voor het dier. De materialen kunnen eenvoudig worden gereinigd en ontsmet.
- De luchtcirculatie, het stofgehalte van de lucht, de temperatuur, de relatieve luchtvochtigheid en de gasconcentraties in de omgeving van het dier zijn niet schadelijk voor het dier.

Schuilgelegenheid

Een schuilstal of andere passende schuilgelegenheid kan in de behoefte voor beschutting voorzien. Alle dieren (in weide of buitenuitloop) moeten van deze gelegenheid gebruik kunnen maken. Hiermee dient rekening gehouden te worden met de inrichting in verband met de rangorde (bijv. mogelijkheid tot verdelen van de schuilstal in compartimenten), zodat geen dieren buiten de stal/ schuilgelegenheid hoeven te staan. Voldoende schaduw kan ook worden bewerkstelligd door middel van bomen/ beplanting.

Als er geen mogelijkheid is voor een schuilstal of andere vorm van beschutting bij de weide moeten de dieren bij slechte weersomstandigheden of bij ontbreken van schaduwplekken tijdens zonnige periodes in een stalgebouw of andere locatie geplaatst kunnen worden.

Weides

Het is niet toegestaan dieren te weiden op niet beweidbaar land of, anders dan voor korte duur, dieren te weiden op slecht beweidbaar land.

De weides en uitlopen dienen op een doelmatige en bij de diersoort passende wijze omheind te zijn. De dieren mogen zich niet kunnen beschadigen aan de omheining en het dient voldoende stevig te zijn om ontsnappingen te voorkomen. Prikkelendraad dient niet als omheining voor dierenweides gebruikt te worden. Indien schrikdraad wordt gebruikt, dient dit goed onderhouden te worden (geen losse draden in verband met risico op verstrikking). Natte en modderige weides kunnen leiden tot hoef-/klauwaandoeningen of pootproblemen.

Bescherming tegen weersomstandigheden

Dieren die gehuisvest worden in een weide (of buitenuitloop) moeten altijd kunnen beschikken over beschutting en/ of een droge ligplek. Wanneer de dieren tijdens slechte weersomstandigheden niet beschikken over beschutting kan het afweersysteem van de dieren worden aangetast, waardoor ze sneller vatbaar zijn voor ziekten. Onder zomerse omstandigheden moeten dieren kunnen beschikken over schaduw. Blootstelling aan de zon en warmte kan leiden tot verbranding van de huid (bijv. bij varkens of dieren met lichte en weinig behaarde huddelen, zoals de snuit van een paard) of hittestress.

Bescherming tegen roofdieren

Kleine dieren (zoals konijnen, pluimvee) dienen ook beschermd te worden tegen roofdieren, dus beschikken over schuilplaatsen of door middel van een geschikt en voldoende afgesloten verblijf (bijv. bij aanwezigheid vossen).

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het Besluit houders van dieren.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit houders van dieren:

- Artikel 1.7
- Artikel 2.4

Toetsing

- Voederschema

Feitelijke toetsing

- Voeropslag is overzichtelijk en werkbaar. Het is duidelijk waar welk voer te vinden is. Op de bakken/zakken voer staat voor welk dier het voer bedoeld is.
- Conditie van de dieren

Bijlage

-

Formulier

-

1.7 Krijgen de dieren op de kinderboerderij de juiste voeding passend bij het dier(soort)?

Ieder dier moet een toereikende hoeveelheid gezond en voor de soort en leeftijd geschikt voeder krijgen, zodat aan de voedernormen wordt voldaan en het dier in goede gezondheid blijft.

Sommige diersoorten hebben een dagelijkse behoefte aan ruwvoer. Onder ruwvoer valt onder andere hooi, kuilgras, stro en graan in de schil. De volgende diersoorten hebben behoefte aan ruwvoer: paarden, ezels, schapen, geiten, herten, runderen, konijnen, cavia's en varkens.

Naast ruwvoer is het belangrijk dat de dieren ook dagelijks voldoende krachtvoer, mineralen en vitaminen krijgen. Hierbij moet worden gelet op de toestand van het dier. Het soort voer en de hoeveelheid wordt hierop afgestemd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in:

- Onderhoud (basis)
- Productie en arbeid
- Jonge / opgroeiende dieren
- Oudere dieren
- Drachtige dieren / zogende dieren
- Zieke dieren

Een dier moet voeder krijgen met tussenpozen die bij zijn fysiologische behoeften passen. De voedertijden zijn verdeeld over de dag, zodat de dieren genoeg tijd hebben om voedsel op te nemen en te verteren. In praktijk krijgen dieren vaak tweemaal per dag voer verstrekt ('s morgens en eind van de middag). Dieren die behoefte hebben aan ruwvoer krijgen onbeperkt ruwvoer of hebben hier een groot deel van de dag beschikking over.

Doelstelling

De dieren op de kinderboerderij krijgen niet teveel of verkeerde/slechte voeding.

Relevante artikelen

Verordening dierlijke bijproducten

Feitelijke toetsing

- Aanwezigheid informatie voor bezoekers rondom het voerbeleid

Bijlage

B1 - 4: bord 'Niet voeren'

Dit bord is tevens te bestellen via [de website van de vSKBN](#).

Formulier

-

1.8 Is er een voerbeleid voor de dieren op de kinderboerderij?

De dieren op de kinderboerderij krijgen een aangepast dieet.

Bezoekers weten niet altijd wat wel of niet goed is voor de dieren. Om te voorkomen dat dieren ziek of te dik worden door het voeren, moet de kinderboerderij een voerbeleid hebben.

Voeren door publiek kan op de volgende wijze ingevuld worden:

- Publiek mag niet voeren.
- Publiek mag alleen voeren in overleg met beheerder/ medewerkers kinderboerderij.
- Publiek mag alleen vooraf vastgestelde voedermiddelen geven (bijv. uit een voerautomat). Dit is duidelijk aangegeven en er wordt op toegezien.

Het voerbeleid voor de dieren wordt schriftelijk vastgelegd. Bezoekers worden hier op gewezen via bijvoorbeeld bordjes of een aankondiging in de huisregels van de kinderboerderij.

Voeren van keukenafval

Het is niet toegestaan om keukenafval en (bewerkte) etensresten (swill) te voeren aan landbouwhuisdieren. Het is eveneens verboden om deze op het terrein te bewaren. Met keukenafval en etensresten wordt bedoeld: producten afkomstig uit huishoudelijke of centrale keukens, bedrijven en restaurants. Ook producten die keukenafval bevatten, mogen niet aan dieren worden gevoerd. Dit om de verspreiding van besmettelijke dierziekten (zoals varkenspest) tegen te gaan. Deze producten moeten als (GFT) afval worden verwerkt.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het Besluit houders van dieren.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit houders van dieren:

- Artikel 1.7

Feitelijke toetsing

- Controle van uiterlijk en hoeveelheid van het drinkwater in de drinkbakken

Bijlage

B1 - 5: grondwater

Formulier

-

1.9 Hebben de dieren op de kinderboerderij naar behoefte beschikking over voldoende vers drinkwater?

Om dieren in goede conditie te houden, is het van belang dat de dieren naar behoefte vers en schoon drinkwater binnenkrijgen.

Wanneer de dieren te weinig water krijgen, ontstaat uitdroging, verminderde voedselopname en de fysiologische functies raken beschadigd. Wanneer dieren vervuild drinkwater binnen krijgen, kunnen er gezondheidsproblemen ontstaan.

Dieren moeten op ieder moment kunnen beschikken over schoon en vers drinkwater. Indien gebruik wordt gemaakt van automatische drinkbakken wordt dagelijks gecontroleerd op lekkage en of deze nog goed werken.

Alle waterbakken worden dagelijks goed gereinigd.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Wet Dieren.

Relevante artikelen uit de wet

- Regeling identificatie en registratie van dieren
- Verordening identificatie en registratie van paardachtigen

Toetsing

- Aanmelding RVO (UBN)
- Paardenpaspoort (indien van toepassing)

Feitelijke toetsing

- Aanwezigheid juiste oormerken (rond, geit, schaap, varken) of andere toegestane identificatiemiddelen

Bijlage

B1 - 6: Identificatie en Registratie

Formulier

-

Relevante website

<https://mijn.rvo.nl/dieren>
www.nl-paardenpaspoort.nl

1.10 Voldoet de kinderboerderij aan de Identificatie en Registratie (I&R) regeling voor dieren?

I&R is een Identificatie- en Registratiesysteem dat een snelle tracering van dieren mogelijk maakt. Dit is van belang om uitbraken van dierziekten te beperken en om veilig voedsel te garanderen. I&R is een Europese verplichting. Voor elk bedrijf, groot of klein, hobby- of beroepsmatig, gelden dezelfde regels.

De regeling Identificatie en Registratie heeft een driedelig doel:

- Het in tijden van nood snel kunnen vaccineren van dieren
- Het kunnen traceren van dieren aan de hand van UBN/ME-nummers
- Het verkleinen van gebieden in geval van nood

UBN/ ME-nummer

UBN/ME-nummer (Uniek Bedrijfs Nummer / Meldingseenheid)

Ieder bedrijf dat houder is van:

- Runderen
- Varkens
- Schapen en/ of geiten

moet zich [registreren](#) bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Log hiervoor in met eHerkenning. Hierna krijgt het bedrijf een UBN-nummer toegewezen. Dit nummer is van belang bij de registratie van dieren en dierverplaatsingen. Naast een nummer per meldingseenheid / bedrijf moeten ook de dieren een nummer krijgen. Hiervoor dienen de oormerken.

De eisen per diersoort zijn te vinden in de bijlage.

Paardenpaspoort en chip

Sinds 2004 is een nationaal Identificatie- & Registratiesysteem ingevoerd voor paardachtigen. Hier wordt onder verstaan: paarden, zebra's, ezels en kruisingen daarvan. De kinderboerderij moet van alle aanwezige paardachtigen op het terrein een paardenpaspoort hebben.

Paardachtigen ouder dan zes maanden moeten van een paspoort en een chip (transponder) zijn voorzien. De chip wordt door een dierenarts of paardenpaspoortconsulent geïmplant. Het paspoort wordt pas uitgegeven als de paardachtige in bezit is van de chip.

Sinds 1 januari 2014 wordt de registratie niet meer uitgevoerd door de PVV, maar is de verantwoordelijkheid van het ministerie van Economische Zaken.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Wet Dieren.

Relevante artikelen uit de wet

Wet Dieren:

- Artikel 2.5
- Regeling dierenvervoer 2007, artikel 3 en 6
- Transportverordening 1/2005, artikel 1 t/m 6, 10 en 11

Toetsing

- Vervoersdocumenten (tenzij dit via melding wordt gedaan).

Feitelijke toetsing

- Aantoonbaar voldoen aan de vervoerseisen. Het transportmiddel is geschikt voor het dier/doel.

Bijlage

B1 - 7: vervoer van dieren

Formulier

-

1.11 Wordt er voldaan aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren?

Om te voorkomen dat dieren onnodige opwinding, pijn of lijden ervaren wanneer deze vervoerd worden, is het van belang dat de kinderboerderij voldoet aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren. Indien sprake is van transport met een hobbymatig karakter is geen vervoersvergunning nodig en hoeft het transportmiddel niet gekeurd te worden.

Er wordt gesproken van een hobbymatig transport, indien:

- Maximaal tien geiten of schapen vervoerd worden.
- Maximaal twee paarden of ezels vervoerd worden.
- Maximaal vijf varkens vervoerd worden, anders dan voor de slacht of handel (verkoop).

Transport over afstanden groter dan 65 km, maar korter dan 8 uur, daarvoor geldt dat het gebruikte wegvervoermiddel weliswaar geschikt moet zijn, maar het hoeft niet gekeurd te worden door de RDW. Deze wegvervoermiddelen hoeven dus niet over een certificaat te beschikken. Indien dieren vervoerd worden naar het slachthuis is er sprake van economische bedrijvigheid. Dit transport valt niet onder deze uitzondering.

Eisen aan transport

Voor elk transport geldt dat de vervoerder vooraf alle nodige voorzieningen moet hebben getroffen om de duur van het transport tot een minimum te beperken en tijdens het transport in de behoeften van de dieren te voorzien. Dit houdt in:

- De dieren zijn geschikt voor het voorgenomen transport.
- Het vervoermiddel is zodanig ontworpen en geconstrueerd, en wordt op zodanige wijze onderhouden en gebruikt, dat de dieren letsel en lijden bespaard blijft en dat hun veiligheid is gegarandeerd.
- De laad- en losvoorzieningen zijn zodanig ontworpen en geconstrueerd, en worden op zodanige wijze onderhouden en gebruikt, dat de dieren letsel en lijden bespaard blijft en dat hun veiligheid is gegarandeerd.
- Het transport wordt zonder oponthoud tot de plaats van bestemming uitgevoerd, en de omstandigheden voor het welzijn van de dieren worden regelmatig gecontroleerd en naar behoren in stand gehouden.
- De dieren beschikken, gelet op hun grootte en op het voorgenomen transport, over voldoende vloeroppervlak en stahoogte.
- De dieren krijgen op gezette tijden water, voeder en rust, in kwaliteit en in kwantiteit afgestemd op hun soort en grootte.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het besluit Diergeneeskundigen

Relevante artikelen uit de wet

Besluit Diergeneeskundigen, artikel 2.5

Toetsing

- Indien van toepassing:
dierenartsfactuur van recent
uitgevoerde ingrepen

Feitelijke toetsing

- Controle op niet-toegestane
ingrepen bij dieren

Bijlage

B1 - 8: onthoornen van geiten

Formulier

-

1.12 Wordt er voor gezorgd dat er geen verboden ingrepen worden verricht bij dieren op de kinderboerderij, tenzij dit noodzakelijk is voor de gezondheid en het welzijn van het dier?

Om de gezondheid en het welzijn van dieren te waarborgen, is het verboden één of meer lichamelijke ingrepen bij dieren te verrichten, waarbij delen van het lichaam worden verwijderd of beschadigd.

Ingrepen

In dit besluit is het 'nee, tenzij'-principe van toepassing. Het verbod geldt niet voor de volgende punten:

- Ingrenen betreffende het onvruchtbaar maken van een dier (castratie en sterilisatie).
- Ingrenen waarvoor een diergeneeskundige noodzaak bestaat (hiermee wordt bijvoorbeeld bedoeld het amputeren van een lichaamsdeel, omdat dit is aangetast door een infectie).

Lichamelijke ingrepen worden alleen verricht door een praktiserend dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar. De wet staat wel toe dat bepaalde handelingen door een houder/ eigenaar van dieren uitgevoerd mogen worden.

De meest voorkomende ingrepen op kinderboerderijen zijn het onthoornen en leewieken. Een complete lijst van toegestane ingrepen is te vinden op de website van de overheid: wetten.overheid.nl

Onthoornen van geiten

Onthoornen van geiten is toegestaan vanaf 1 januari 2015 voor geiten op de kinderboerderij. Schapen en runderen mogen niet onthoorn worden, tenzij ze gehouden worden voor de melkproductie

In artikel 2.5, onderdeel b, wordt met ingang van 1 januari 2015 de zinsnede "geiten die worden gehouden met oog op de melkproductie" vervangen door: "geiten die worden gehouden met het oog op de melkproductie, of die worden gehouden op kinderboerderijen."

Leewieken

Leewieken van watervogels is alleen toegestaan als ze worden gehouden of aantoonbaar bestemd zijn om te worden gehouden in een niet gesloten ruimte (artikel 2.2 a). Leewieken mag niet door de houder zelf worden gedaan, alleen door de dierenarts. Vanaf 2018 is er een algeheel verbod op leewieken.

Het ingrepenbesluit is sinds 1 juli 2014 onderdeel van het '[Besluit diergeneeskundigen](#)'.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het besluit houders van dieren.

Relevante artikelen uit de wet

- Besluit Houders van dieren: Hoofdstuk 1, paragraaf 3
- Wet Dieren: artikel 2.10

Toetsing

-

Bijlage

-

Formulier

-

1.13 Worden dieren op een vakkundige manier door een praktiserend dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar geëuthanaseerd?

Om te voorkomen dat dieren onnodige opwinding, pijn of lijden ervaren wanneer deze geëuthanaseerd worden, is het belangrijk dat dit door een praktiserende dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar gebeurt.

Het euthanaseren van dieren vindt op de volgende manieren plaats:

- Bij het doden van dieren en daarmee verband houdende activiteiten wordt de dieren elke vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden bespaard.
- Het doden van dieren en daarmee verband houdende activiteiten worden uitgevoerd door personen die aantoonbaar de nodige kennis en vaardigheden bezitten om de taken humaan en doeltreffend uit te voeren.

Methoden

- Een dier wordt gedood door middel van een methode die waarborgt dat de dood onmiddellijk of na bedwelming, maar voordat de bewusteloosheid is geweken, intreedt.
- Het dier hoeft niet bedwelmd te worden, indien:
 1. Ter beëindiging of voorkoming van onmiddellijk gevaar voor mens of dier.
 2. Ter beëindiging van ondraaglijk lijden van het dier.

Gevallen waarin dieren mogen worden gedood:

- een dier wordt gedood ter beëindiging of voorkoming van onmiddellijk gevaar voor mens of dier;
- een dierenarts heeft vastgesteld dat doden in het belang van het dier is;
- dat doden bij of krachtens enig wettelijk voorschrift of ingevolge een EU-verordening is voorgeschreven;
- een dier wordt gedood ter beëindiging van ondraaglijk lijden van het dier;
- een dier wordt gedood vanwege niet te corrigeren gevaarlijke gedragskenmerken.

Uitzonderingen

Het doden van honden, katten en (tamme) ganzen door particulieren is sinds 1 juli 2014 strafbaar.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de regelgeving omtrent destructie.

Relevante artikelen uit de wet

Wet Dieren, artikel 3.5:

Toetsing (indien relevant)

- Destructieprotocol

Feitelijke toetsing

- Kadaverton en/of kadaverstolp

Bijlage

B1 - 9: destructie en voorbeeld destructieprotocol

Formulier

-

Relevante websites

Verwerkingsbedrijf www.rendac.nl

1.14 Voldoet de kinderboerderij aan de regelgeving omtrent destructie?

Het voldoen aan de regelgeving omtrent destructie heeft als doel de volksgezondheid te beschermen. Hiermee wordt voorkomen dat kadavers en ander materiaal de menselijke of dierlijke voedselketen kunnen verontreinigen. Daarnaast is dit van belang voor de algemene hygiëne in de directe omgeving van de kinderboerderij.

Dierlijke bijproducten (destructiemateriaal waar kinderboerderijen in het algemeen mee te maken krijgen) mogen alleen worden verwerkt op speciale, erkende, verwerkingsbedrijven of, in sommige gevallen (zoals gezelschapsdieren en paarden) in dierencrematoria.

Onder destructiemateriaal wordt verstaan: al het dierlijk materiaal dat niet wordt gebruikt voor menselijke consumptie. In de praktijk zijn dit op de kinderboerderij: kadavers (ook doodgeboren dieren) en nageboorten.

Opslag kadavers en nageboorten

Kadavers tot 25 kilo en nageboorten mogen tijdelijk opgeslagen worden, mits gekoeld bewaard bij een omgevingstemperatuur van maximaal 10 graden Celsius. Deze koeling is nooit toegankelijk voor het publiek en hierin mogen ook geen levensmiddelen opgeslagen worden. Kadavers van grotere dieren (paarden, ezels, evenhoevigen) moeten binnen een werkdag aangemeld worden bij het verwerkingsbedrijf Rendac. Paarden en gezelschapsdieren mogen ook afgevoerd worden door een erkend huisdiercrematorium.

Tijdens de opslag worden deze dieren op een goed afgesloten plaats bewaard en contact met plaagdieren moet vermeden worden. Dode dieren mogen nooit over de grond gesleept worden, hierdoor kan vloeistof die ziektekiemen kan bevatten uit het dode dier treden waardoor deze over de kinderboerderij kunnen worden verspreid. Vervoer grotere kadavers bijvoorbeeld in een kruiwagen die goed te reinigen is.

Aanbieden kadavers

Kadavers worden aangeboden in een speciale kadaverton of onder een kadaverstolp. Grootvee mag ook afgedekt onder een zeil worden aangeboden op een gladde plank (goed te reinigen). Het verwerkingsbedrijf geeft aan, aan welke eisen de kadaverton moet voldoen, zodat zij deze met hun materieel kunnen legen. De kadavers worden bij voorkeur aangeboden aan het hek of de openbare weg, zodat de vrachtwagen het terrein niet op hoeft.

Na gebruik worden alle materialen die met de kadavers in aanraking zijn geweest goed schoongemaakt en ontsmet.

Uitzondering destructie

Kadavers, nageboortes of doodgeboren dieren die in overleg met de dierenarts of Gezondheidsdienst voor Dieren ter onderzoek worden aangeboden. Zij zullen aangeven op welke wijze deze moeten worden opgeslagen en getransporteerd.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het hygiënebeleid m.b.t. uitbraak van ziektes en beschikt over een quarantaineruimte/ziekenboeg.

Relevante artikelen uit de wet

- Wet dieren, artikel 2.11, 2.12
- Besluit bescherming tegen bepaalde zoönosen en bestrijding besmettelijke dierziekten, artikel 4 t/m 6
- Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten en zoönosen en TSE's
- Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten

Toetsing

- M.b.t. vaccinatieplicht Q-koorts: Facturen van de dierenarts
- De kinderboerderij voldoet aan de gestelde regels bij uitbraak van ziektes (bijv. Q-koorts)
- Aanwezigheid stallijst of ter plekke inzicht in 'Mijn RVO' (of soortgelijk van de kinderboerderij (i.v.m. correct vlaggen van Q-koorts gevaccineerde dieren)
- Bereikbaarheidslijst (zie hfst 3.4)

Feitelijke toetsing

- Waarschuwbord (indien van toepassing)
- Quarantainemogelijkheid
- Desinfectiemiddel
- Wasplaats

Bijlage

B1 -1: vaccinatie en gezondheidsprogramma's
B1 - 10: besmettelijke dierziekten
B1 - 11: reinigings- en ontsmettingsplaats

Formulier

-

1.15 Voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen ten aanzien van besmettelijke dierziekten?

Iedere houder / eigenaar van dieren heeft een meldingsplicht voor besmettelijke dierziekten. Als een dier (mogelijk) een besmettelijke ziekte heeft, moeten er maatregelen getroffen te worden om besmetting van andere dieren of mogelijk mensen te voorkomen.

Raadplegen dierenarts

Wanneer een medewerker van de kinderboerderij de situatie niet vertrouwt, moet de dierenarts worden geraadpleegd. De dierenarts weet wanneer, waar en waarom er aangifte moet worden gedaan, en zal dit dan ook doen. Wanneer er op het bedrijf symptomen worden ontdekt van een besmettelijke dierziekte, moet dit worden gemeld bij het landelijk meldpunt dierziekten: 045-546 3188 (NVWA).

Bereikbaarheidslijst

De contactgegevens van externe hulpverleners (zoals dierenarts, huisarts, bedrijfsarts, arbodienst, GGD) dienen overzichtelijk weergegeven te zijn zodat deze in geval van nood snel geraadpleegd kunnen worden (bereikbaarheidslijst).

Maatregelen en voorlichting

Werknemers en alle andere betrokkenen dienen op de hoogte te zijn van de voorschriften, bijvoorbeeld door bespreking van de maatregelen in het werkoverleg. De maatregelen moeten op schrift gesteld zijn.

Maatregelen Q-koorts

De kinderboerderij dient zich te houden aan thans geldende Q-koortsmaatregelen. In de bijlage worden deze omschreven in een handige checklist. Deze maatregelen bestaan uit:

- Verplichte vaccinatie en bijbehorende administratie.
- Afzondering van publiek bij bevallingen.
- Maatregelen bij abortus.
- Hygiënemaatregelen.

Wasplaats

Een houder van tien of meer evenhoevige dieren moet beschikken over een eenvoudige plaats voor reinigen en ontsmetten van een vervoermiddel. Vervoermiddelen moeten na vervoer van evenhoevigen worden gereinigd en ontsmet. Ze mogen anders niet de openbare weg op.

De meest actuele maatregelen en meer informatie omtrent relevante dierziekte-uitbraken zijn te vinden op de [website van de vSKBN](#).

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het besluit diergeneesmiddelen uit de Wet Dieren.

Toetsing

- Logboek ontvangst en toepassing diergeneesmiddelen en gemedicineerde voeders

Feitelijke toetsing

- Medicijnkast (afgesloten)
- Geneesmiddelen zijn geregistreerd
- Geneesmiddelen zijn niet over de datum

Bijlage

-

Formulier

F1 - 2: logboek ontvangst en toepassing diergeneesmiddelen

1.16 Voldoet de kinderboerderij aan het besluit Diergeneesmiddelen?

Het besluit Diergeneesmiddelen geeft onder andere voorschriften voor de registratie, het gebruik, en de verhandeling van diergeneesmiddelen. Er mogen alleen geregistreerde diergeneesmiddelen worden gebruikt op zo'n manier dat het veilig is voor het dier, het milieu en de consument. Geregistreerde diergeneesmiddelen zijn te herkennen aan 'Reg.NL-nummer'.

Logboek diergeneesmiddelen

Er moet een logboek bijgehouden worden van alle aangeleverde diergeneesmiddelen. Per diergeneesmiddel moet worden bijgehouden: naam diergeneesmiddel/ gemedicineerd voer, naam en adres leverancier, datum levering, hoeveelheid en dier waarvoor het bestemd is. Dit kan ook via de aankoopnota of afleverbon.

Van alle behandelingen met medicijnen (ook door de dierenarts) worden de volgende zaken vastgelegd: datum behandeling, dier of koppel waarvoor het bestemd is, naam/ registratienummer medicijn, hoeveelheid, wachttermijn en eventuele bijzonderheden.

Diergeneesmiddelen op recept

Diergeneesmiddelen voor voedselproducerende dieren (runderen, geiten, schapen, pluimvee, paarden en varkens) kunnen uitsluitend via een recept van de dierenarts worden verkregen. Het gaat hierbij om anti-wormmiddelen, middelen tegen parasieten, huidinfecties en schimmels, pijnstillers en kalmeringsmiddelen (sederingsmiddelen). Tussenkost van een dierenarts bij het verstrekken van dergelijke middelen is verplicht, want de dierenarts moet het recept uitschrijven.

Opslag medicijnen

Medicijnen dienen te worden opgeslagen in een afgesloten medicijnkast. In verband met het waarborgen van de kwaliteit van de meeste medicijnen moet gezorgd worden dat de temperatuur tijdens de opslag niet te hoog of te laag kan worden (let op juiste bewaar temperatuur).

Afvoer medicijnen en materialen

Medicijnen die over de datum zijn of niet meer gebruikt worden behoren tot chemisch afval en moeten ook op deze manier worden behandeld. Diergeneesmiddelen die over datum zijn, worden naar de dierenarts of apotheek gebracht ter vernietiging.

Naalden en ander scherp materiaal mogen niet in de container voor huishoudelijk afval. Deze moeten apart worden bewaard en afgevoerd. Via de apotheek is een speciale naaldencontainer verkrijgbaar. Andere afsluitbare bakken kunnen hiervoor ook worden gebruikt.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het Besluit houders van dieren.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit houders van dieren (vanaf 1 februari 2015).

Toetsing

Voor het kunnen opleggen van de verplichtingen moet het Besluit houders van dieren worden gewijzigd. Tot die tijd zullen aan het houden van deze diersoorten geen aanvullende diersoortspecifieke houderijvoorschriften worden gesteld.

Feitelijke toetsing

Nog niet van kracht (zie toetsing)

Bijlage

In bijlage B1-12 zijn de diersoorten (zoogdieren) te vinden die per 1 februari op de positieflijst staan en gehouden mogen worden.

Op het moment van verschijnen van het Keurmerk moeten er nog een groot aantal soorten beoordeeld worden. Op de website van de vSKBN en van RVO is de meest actuele lijst te vinden.

Formulier

-

Meer informatie

Op [de website van RVO](#) zal bekend gemaakt worden welke soorten beoordeeld zijn en wat de beoordeling is.

1.17 Voldoet de kinderboerderij aan de eisen uit de positieflijst?

U mag in Nederland honden, katten en landbouwhuisdieren zoals konijnen, koeien en schapen als huisdier houden. Niet alle dieren zijn geschikt om als huisdier te houden. Dat komt bijvoorbeeld omdat ze beschermd zijn, ziektes kunnen overdragen of gevaarlijk zijn. Er komt een lijst waarop zoogdieren staan die als huisdier gehouden mogen worden. Deze lijst heet de huisdierenlijst (positieflijst zoogdieren) en gaat voor iedereen gelden.

Het is de bedoeling dat de huisdierenlijst voor zoogdieren vanaf 1 februari 2015 in werking treedt. De huisdierenlijst is onderdeel van de Wet dieren. Later komen er ook huisdierenlijsten voor vogels en reptielen.

Soorten op de positieflijst

Op de lijst met te houden dieren staan onder andere de volgende soorten:

- Huiskat (*Felis Domesticus*)
- Huishond (*Canis Lupus Familiaris*)
- Konijn (*Oryctolagus cuniculus*)
- Bruine rat (*Rattus norvegicus*)
- Tamme muis (*Mus musculus*)
- Cavia (*Cavia porcellus*)
- Goudhamster (*Mesocricetus auratus*)
- Gerbil (*Meriones unguiculatus*)
- Nerts (*Mustela vison*)
- Paard (*Equus caballus*)
- Ezel (*Equus asinus*)
- Varken (*Sus scrofa*)
- Geit (*Capra hircus*)
- Rund (*Bos Taurus*)
- Waterbuffel (*Bubalus bubalis*)
- Damhert (*Cervus dama dama*)
- Middeneuropees edelhert (*Cervus elaphus*)
- Schaap (*Ovis aries*)

Nog te beoordelen soorten

Op de huisdierenlijst staan zoogdiersoorten die u als huisdier mag houden. Daarnaast worden er nog soorten beoordeeld om te bepalen of u die ook als huisdier mag houden. Een expertcommissie gaat deze soorten beoordelen. Hieruit volgt een advies waarbij de staatssecretaris besluit of een diersoort op de huisdierenlijst wordt geplaatst en aan welke voorschriften u zich moet houden om deze soort als huisdier te houden.

Niet op de lijst?

Heeft u een zoogdiersoort dat nog niet beoordeeld is? Dan mag u het dier houden en ermee fokken zolang er nog geen besluit genomen is. Na beoordeling kan het zijn dat er als gevolg van de beoordeling nog voorschriften komen waaraan u zich moet houden. Deze voorschriften verschillen per diersoort en zijn nog niet bekend. Heeft u een zoogdiersoort dat na de beoordeling niet op de (positieve) huisdierenlijst komt? Dan is er een overgangsregeling. U mag het dier blijven houden totdat het overlijdt. U mag er niet meer mee fokken.

Doelstelling

Kinderboerderijen hebben een educatief doel gesteld, indien zij niet-gangbare dieren op hun kinderboerderij huisvesten.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit houders van dieren, hoofdstuk 4
(*voorheen dierentuinbesluit*)

Toetsing

- Educatief doel per (exotisch) diersoort is beschreven
- Aantoonbare kennis m.b.t. (exotische) diersoort
- Indien van toepassing: vergunning dierentuin.

Bijlage

B1 - 13: toelichting dierentuinvergunning
B1 - 14: overzicht diersoorten besluit
houders van dieren

Formulier

-

1.18 Is er een educatief doel beschreven voor de niet-gangbare diersoorten?

Op kinderboerderijen worden in het algemeen landbouwhuisdieren gehouden. De meest gehouden dieren op kinderboerderijen zijn (in willekeurige volgorde): rund, paard/pony, ezel, geit, schaap, varken, konijn, knaagdieren (cavia, rat, muis, hamster, gerbil), gedomesticeerde watervogels, pluimvee en sierduiven.

Verder komen ook op kinderboerderijen regelmatig voor: katten, kleine volièrevogels (niet zijnde papegaaien) en damherten. De genoemde diersoorten worden geschikt gevonden voor het houden op de kinderboerderij en vertegenwoordigen een recreatieve en educatieve waarde.

Educatief doel per diersoort

Soms worden naast deze diersoorten ook andere niet-gangbare diersoorten gehouden. Het educatief doel beschrijft waarom gekozen is om deze diersoort op de kinderboerderij te houden en welke overwegingen een rol hebben gespeeld bij de keuze de betreffende diersoort(en) aan te schaffen. Van belang is dat er op dit gebied voldoende kennis aanwezig is en dat de kinderboerderij met een geschikt doel deze dieren aan publiek laat zien. Dit geldt niet voor de meer gangbare diersoorten op kinderboerderijen die hierboven genoemd worden.

Vergunning dierentuin

Indien op de kinderboerderij meer dan 10 wilde diersoorten gehouden worden, welke meer dan 7 dagen per jaar worden tentoongesteld aan publiek, moet een dierentuinvergunning worden aangevraagd. Doel hiervan is het waarborgen van dierenwelzijn, van educatie en van soortenbehoud. Meer informatie hierover en de vereisten voor het verkrijgen van deze vergunning zijn uitgewerkt in hoofdstuk 4 van het besluit houders van dieren.

Onder wilde diersoorten wordt verstaan: alle van nature in het wild levende diersoorten, met uitzondering van diersoorten die voorkomen in de bijlage bij het Besluit aanwijzing voor productie te houden dieren (landbouwhuisdieren) en honden en katten. Op deze lijst zijn genoemd: zoogdieren, vogels, vissen, kreeften, tweekleppigen en insecten. Let op: ook veelgehouden kleine dieren, zoals grasparkieten, zebra's en aquariumvissen vallen onder de 'wilde diersoorten'. Zie hiervoor de bijlage.

De controle en handhaving op deze vergunning valt niet onder het Keurmerk Kinderboerderijen, maar onder verantwoordelijkheid van het ministerie van EZ.

1.19 Kunnen de dieren zich afzonderen van het publiek?

Doelstelling

Dieren moeten altijd een mogelijkheid hebben om zich af te zonderen van het publiek als zij daar behoefte aan hebben.

Feitelijke toetsing

- Aanwezigheid plek(ken) waar de dieren zich kunnen afzonderen, of
- Mogelijkheid afzondering in tijd (bijvoorbeeld met beperkte openingstijden of knuffeluurtjes)

Bijlage

-

Formulier

-

Op een kinderboerderij kan een spanning bestaan tussen de bezoeker en de dieren. Aan de ene kant moet er de mogelijkheid zijn om mensen op een veilige manier met dieren in contact te laten komen. Het directe contact tussen mens en dier is ook een doel van de kinderboerderij. Aan de andere kant moet dit contact verantwoord zijn: het dierenwelzijn mag niet in het geding komen.

Op drukke dagen of wanneer het bijvoorbeeld erg warm is, maar ook op andere momenten kan het dier behoefte hebben aan rust. De dieren moeten in contactweides, knuffelhoeken of op andere plaatsen waar direct contact mogelijk is altijd een mogelijkheid hebben om zich te kunnen afzonderen. Dit kan bijvoorbeeld een nachtverblijf of stal zijn waar alleen de dieren toegang toe hebben of een laag hek waar de dieren wel achter kunnen, maar de bezoekers niet achter mogen. Dit kan aangegeven worden door middel van een bord.

Indien dit niet mogelijk is, bijvoorbeeld gedurende een 'knuffeluurtje' dan is het van belang dat dit om een beperkte tijd per dag gaat en er toezicht aanwezig is bij het knuffelen.

Doelstelling

Er wordt voldaan aan het besluit houders van dieren, hoofdstuk 3.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit houders van dieren:

- Hoofdstuk 3

Toetsing

Indien van toepassing: er is melding gemaakt van de activiteiten. U toont dit aan met het digitale ontvangstbewijs 'melding bedrijfsmatig dieren houden'. Dan heeft u vanaf 1 juli 2020 een bewijs van vakbekwaamheid nodig. Als het ontvangstbewijs er niet is, is er vanaf 1 juli 2015 een bewijs van vakbekwaamheid nodig.

Bijlage

B1 - 14: overzicht dieren

dierentuinvergunning

B1 - 15: besluit houders van dieren

Formulier

-

Meer informatie

<https://mijn.rvo.nl/bedrijfsmatig-huisdieren-houden>

1.20 Voldoet de kinderboerderij aan het besluit houders van dieren m.b.t. gezelschapsdieren?

Sinds 1 juli 2014 is het 'Besluit houders van dieren' (onderdeel van de Wet dieren) van kracht. Hoofdstuk 3 uit dit besluit richt zich op de 'bedrijfsmatig gehouden gezelschapsdieren'. Hierin zijn nieuwe regels te vinden rondom het houden, fokken en verkopen van gezelschapsdieren. Het is belangrijk dat u nagaat of uw kinderboerderij moet voldoen aan dit besluit. In dat geval moet u dit melden bij RVO.

Bedrijfsmatige activiteit met gezelschapsdieren

Ook kinderboerderijen en dierenweides (publieksboerderijen) die gezelschapsdieren houden, moeten mogelijk aan de nieuwe regels voldoen. Dit geldt voor alle organisaties en particulieren die bedrijfsmatig bezig zijn met gezelschapsdieren.

Dit besluit richt zich op gezelschapsdieren, niet op landbouwhuisdieren. Hieronder vallen alle zoogdieren, vogels, vissen, reptielen en amfibieën die gehouden worden als gezelschapsdier of voor de liefhebberij. Hier vallen ook onder: konijnen, cavia's, tamme ratten, tamme muizen, goudhamsters en gerbils. Andere dieren die niet onder dit besluit vallen, zijn te vinden in bijlage B1 - 13.

Met activiteiten wordt onder andere bedoeld: fok, opvang, pension, handel, verkoop.

- Criteria 1.21 uit het keurmerk richt zich op pension, opvang en eventuele herplaatsing /verkoop van deze dieren.
- Criteria 1.22 uit het keurmerk richt zich op fokken met (gezelschaps) dieren en eventuele herplaatsing/verkoop van deze dieren.

Uitzondering voor kinderboerderijen

Als u géén bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren verricht, hoeft de kinderboerderij of onderwijsinstelling niet aan dit besluit te voldoen. Het gaat hierbij in praktijk met name om het fokken, opvangen of in pension hebben van konijnen, kleine knaagdieren, volière en siervogels. Bij het fokken en opvangen is het van belang of u de dieren ook plaatst bij particulieren. Dit geldt alleen voor de gezelschapsdieren, dus niet voor lammeren, varkens of andere landbouwhuisdieren.

Moet ik voldoen aan het besluit houders van dieren?

In de bijlage kunt u zien of u hieraan moet voldoen. Moeten voldoen aan dit besluit geldt dus niet voor elke kinderboerderij.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan het Besluit Houders van Dieren.

Relevante artikelen

- Besluit Houders van Dieren, hoofdstuk 3.

Toetsing

- Beleid rondom dumpdieren aanwezig.

Toetsing voor gezelschapsdieren die vallen onder het besluit houders van dieren

- Beleid rondom afstandsdieren en/of pensiondieren aanwezig.
- Administratie van afstand- en pensiondieren.
- Schriftelijke informatie voor nieuwe eigenaren.
- Dieren worden niet verkocht aan kinderen onder de 16 jaar.

Feitelijke toetsing

- Pensiondieren en afstandsdieren worden op de juiste manier gehuisvest en verzorgd.
- Er is een quarantainemogelijkheid en ziekenboeg.

Bijlage

B1 - 15: besluit houders van dieren

B1 - 16: toelichting afstand- en dumpdieren en voorbeeld pensionverklaring en afstandsverklaring

Meer informatie

Op de [website van het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren](#) is kant-en-klare informatie (huisdierbijsluiters) te vinden over alle huisdieren. Deze informatie kan meegegeven worden aan nieuwe eigenaren.

1.21 Wordt er een beleid rondom afstands- dump- en pensiondieren op de kinderboerderij gehanteerd?

Uit onderzoek is gebleken dat op 92% van de kinderboerderijen afstands- of dumpdieren worden aangeboden/achtergelaten.

Daarnaast bieden veel kinderboerderijen een pensionfunctie aan voor bezoekers. Deze dieren, veelal cavia's en konijnen, kunnen ziektes met zich meebrengen. Met een goed beleid kan het risico op besmetting van eigen dieren/bezoekers (denk aan schimmels) verminderd worden.

Omdat elke kinderboerderij te maken kan krijgen met dumpdieren, moet hier een beleid voor aanwezig zijn. Voor afstands- en pensiondieren alleen als dit van toepassing is. Het Besluit houders van Dieren geldt als u structureel dieren opvangt én herplaatst of in pension houdt. Als u gedumpte dieren korte tijd verzorgd en vervolgens naar bijvoorbeeld het lokale dierenasiel brengt, hoeft u hier niet aan te voldoen.

Dumpdieren

Dit zijn dieren die ongevraagd op de kinderboerderij afgegeven worden of letterlijk gedumpt. Elke kinderboerderij kan ermee te maken krijgen en het is belangrijk dat er in een beleid beschreven wordt wat er met deze dieren gebeurd. Dit kan ook zijn dat de dieren naar een lokaal asiel gebracht worden.

Afstandsdieren

Dit zijn dieren die in samenspraak met de kinderboerderij opgevangen worden. Hierover zijn afspraken gemaakt met de oude eigenaar. Ook hierbij is het van belang te beschrijven wat er vervolgens met deze dieren gedaan wordt.

Pensiondieren

Pensiondieren zijn (vaak) 'op vakantie' op de kinderboerderij. De kinderboerderij zorgt tijdelijk voor de huisdieren van bezoekers. De dieren zijn geen eigendom van de kinderboerderij.

Besluit Houders van Dieren

Als de kinderboerderij bedrijfsmatig dump- afstands- en/of pensiondieren opvangt, dan moet ze voldoen aan het Besluit Houders van Dieren. Dan geldt voor deze dieren het volgende:

- De dieren worden verzorgd door een vakbekwaam persoon.
- Administratie van de gezelschapsdieren die op de kinderboerderij verblijven met daarin in ieder geval naam, adres en woonplaats van degene van wie de gezelschapsdieren afkomstig zijn (voor zover bekend). Deze gegevens worden minimaal twee jaar bewaard (mag ook digitaal) vanaf het moment dat het dier uit de inrichting is.
- Bij herplaatsing van dieren wordt schriftelijke informatie meegegeven. Dieren worden niet verkocht aan kinderen onder de 16.
- Dieren krijgen de juiste verzorging en voeding (zie 1.6 en 1.7)
- Dieren krijgen de juiste medische verzorging (zie 1.2 en 1.3)
- Dieren kunnen in quarantaine/ziekenboeg geplaatst worden (zie 1.5)

Doelstelling

Er wordt vooraf nagedacht over een goed fokbeleid en de afzet van jonge dieren.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit houders van dieren, artikel 1.20

Toetsing

- Fokbeleid per diersoort waarmee gefokt wordt

Toetsing voor gezelschapsdieren die vallen onder het besluit Houders van Dieren

Onderstaande punten moeten opgenomen zijn in het fokbeleid en in praktijk ook zichtbaar zijn:

- Er wordt niet/zo min mogelijk gefokt met dieren met erfelijke afwijkingen of gedragsafwijkingen.
- Het aantal nesten/jongen mag de gezondheid en welzijn van het ouderdier niet benadelen.
- Jonge dieren worden op de juiste wijze gesocialiseerd.
- Schriftelijke informatie voor nieuwe eigenaren.
- Dieren worden niet verkocht aan kinderen onder de 16 jaar.

Bijlage

B1 - 15: besluit houders van dieren

B1 - 17: voorbeeld en toelichting fokbeleid

Formulier

-

1.22 Is er een fokbeleid?

De meeste kinderboerderijen fokken met hun dieren. Voor publiek is het leuk om jonge dieren te zien en de voortplanting maakt ook onderdeel uit van het natuurlijk gedrag van het dier. Het fokken met dieren kan hiertoe ook bijdragen aan het welzijn van het dier en bij kuddedieren is het ook goed voor de dynamiek in de groep. Het is van belang dat vooraf goed nagedacht wordt over waarom er gefokt wordt, met welke dieren en hoe de afzet van de jonge dieren geregeld wordt.

Het fokbeleid

In het fokbeleid is opgenomen met welk doel met een diersoort gefokt wordt en welke overwegingen hierbij een rol spelen. Daarnaast wordt aangegeven met welke diersoort/ ras wel of niet gefokt wordt. Verder kan aandacht besteed worden aan de wijze waarop het fokbeleid gecommuniceerd wordt naar publiek en medewerkers.

Verdere aandachtspunten in het fokbeleid kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Fokken met raszuivere en/ of stamboekwaardige dieren
- Bijdragen in fokprogramma voor behoud van een zeldzaam ras
- Fokken met dieren die vrij zijn van bepaalde ziektes (bv. CAE/ CL vrij bij geiten of zwoegervrij bij schapen)
- Voorwaarden aan dieren die ingezet worden voor fok (bijv. vrij van gebreken, goede afstamming, voldoet aan raskenmerken, geschikt karakter etc.)
- Vanaf welke leeftijd worden dieren ingezet voor de fok
- Aantal dieren waarmee gefokt wordt
- Herkomst mannelijke dieren
- Afzet jonge dieren (bijv. aanhouden, verkoop, uitwisseling)
- Aanschaf- en vervangingsbeleid

Leeftijd scheiden van dieren

Voor een aantal diersoorten is de wettelijke, minimale leeftijd vastgesteld waarbij ze gescheiden mogen worden van hun moeder. Voor konijnen is het 6 weken. Voor honden en katten geldt 7 weken en voor biggen 4 weken. Voor papegaaiachtigen is per soort de minimale leeftijd vastgesteld. Voor grasparkieten geldt bijvoorbeeld 43 dagen. Handopfok van papegaaiachtigen is niet meer toegestaan.

Besluit houders van dieren

In dit besluit worden extra regels gesteld voor fokken met gezelschapsdieren. Op kinderboerderijen zullen dit met name konijnen, kleine knaagdieren en sier- en volièrevogels zijn. Omdat dit soort dieren vaak geplaatst worden bij particulieren, is het belangrijk dat de dieren de juiste verzorging krijgen, gezond zijn en goed gesocialiseerd worden. Ook moeten nieuwe eigenaren de juiste voorlichting krijgen.

Deze regels zijn extra belangrijk voor de fok met honden en katten en verkoop uit dierenwinkels. Door gezonde, sociale dieren te verkopen en de juiste voorlichting te geven, kunnen impulsaankopen en verwaarlozing van dieren voorkomen/teruggedrongen worden. Ook kinderboerderijen kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

Doelstelling

Er wordt voldaan aan het besluit houders van dieren.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit houders van dieren:

- Artikel 1.3

Wet Dieren

- Artikel 2.1
- Artikel 2.13

Toetsing

-

Bijlage

-

Formulier

-

1.23 Gaat de kinderboerderij op de juiste wijze om met haar dieren?

In het Besluit houders van dieren, dat op 1 juli 2014 van kracht ging, zijn een aantal verboden gedragingen opgenomen ten aanzien van dieren. Kinderboerderijen hebben een belangrijke voorbeeldfunctie in de omgang met dieren. Het is daarom vanzelfsprekend dat dieren op de kinderboerderij op de juiste wijze behandeld worden.

Verboden is:

Het zich ontdoen van een dier

Een dier bijvoorbeeld aan een boom vastbinden, over het hek zetten van een ander of bewust laten ontsnappen is niet toegestaan.

Het schoppen of slaan van een dier

Een dier schoppen of het zodanig slaan van een dier dat dit letsel ten gevolge heeft is niet toegestaan.

Gevaarlijke stoffen

Het onderwerpen van een dier aan een explosieve, bijtende of brandende stof is (uiteraard) niet toegestaan.

Verder geldt:

Vervoeren of verplaatsen op/via dieren

Het zich vervoeren of verplaatsen, het zich laten vervoeren of laten verplaatsen of een ander doen vervoeren of doen verplaatsen op een dier of in of op een vervoermiddel dat wordt voortbewogen door een dier, indien dat vervoeren of verplaatsen de krachten van dat dier kennelijk te boven gaat, of indien het dier daartoe kennelijk niet geschikt is.

Hierbij kan gedacht worden aan rijden op pony's door te grote kinderen (of volwassenen) of een te zware last bij een bokken- of ponykar.

Verbod op het gebruik van dieren als prijs

Het is verboden dieren als prijs, beloning of gift uit te loven of uit te reiken naar aanleiding van wedstrijden, verlotingen, weddenschappen of andere dergelijke evenementen. Ook een tegoedbon voor bijvoorbeeld een konijn is niet toegestaan.

1.24 Wanneer er geen mestboekhouding wordt bijgehouden, heeft de kinderboerderij educatie in de doelstellingen, het huishoudelijk reglement of de statuten opgenomen?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Meststoffenwet.

Relevante artikelen uit de wet

- Uitvoeringsregeling meststoffenwet

Toetsing

- Doelstellingen, of
- Huishoudelijk reglement, of
- Statuten waarin educatie in de doelstellingen is opgenomen

Bijlage

-

Formulier

-

Voor kinderboerderijen die 'educatie' in hun doelstellingen, huishoudelijk reglement of statuten hebben opgenomen vervalt de plicht omtrent het stelsel van gebruikersnormen.

Indien er geen sprake is van een 'bedrijf', dan vallen de activiteiten van de eventuele houder van dieren niet onder de bepalingen van de Meststoffenwet. De op dat bedrijf geproduceerde meststoffen, afkomstig van de hobbymatig gehouden dieren, worden dan niet beschouwd als dierlijke meststoffen.

De voor de dieren en dierlijke meststoffen vastgestelde administratieve verplichtingen en regels over de hoeveelheidbepaling, als neergelegd in het uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, zijn dan niet van toepassing.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Meststoffenwet.

Relevante artikelen uit de wet

Meststoffenwet:

- Uitvoeringsregeling meststoffenwet

Toetsing

- Mestadministratie

Bijlage

-

Formulier

F1 - 3: vervoersdocument stapelbare mest

F1 - 4: Verklaring afname stapelbare mest

1.25 Wanneer mest wordt afgevoerd naar landbouwbedrijven, is de kinderboerderij in het bezit van een afleveringsbewijs?

Wanneer de houder van hobbymatig gehouden dieren de daarvan afkomstige meststoffen afvoert naar landbouwbedrijven, dan tellen deze op de ontvangende bedrijven wel mee voor de bepaling of is voldaan aan de stikstofgebruiksnorm (N) voor meststoffen en de fosfaatgebruiksnorm (P2O5) voor meststoffen, maar dus niet voor de gebruiksnorm voor dierlijke mest.

Als de mest van hobbydieren wordt afgevoerd naar een ander bedrijf hoeft geen Vervoersbewijs Dierlijke Meststoffen (VDM) te worden opgemaakt. De gegevens moeten echter wel in de administratie worden bijgehouden.

Wanneer dierlijke meststoffen worden afgevoerd naar gronden anders dan grasland of bouwland, de zogenaamde overige gronden, bijvoorbeeld een natuurterrein, sportveld of volkstuin mag de gebruikte hoeveelheid dierlijke meststoffen niet groter zijn dan 20 kilogram fosfaat per hectare per jaar.

Doelstelling

De wijze van mestopslag voldoet aan het activiteitenbesluit milieubeheer

Relevante artikelen uit de wet

- Activiteitenbesluit milieubeheer, artikel 3.46

Feitelijke toetsing

De mestopslag voldoet aan de gestelde eisen.

Bijlage

B1 - 18: opslag van vaste mest

Formulier

-

1.26 Voldoet de mestopslag/mestcontainer aan het activiteitenbesluit?

De opslag van vaste mest op kinderboerderijen vindt plaats op een afstand van tenminste 50 meter tot een geurgevoelig object.

Indien niet aan deze afstand voldaan kan worden, moet de vaste mest opgeslagen worden in een vloeistofdichte container of gelijkwaardige voorziening en wordt de mest minimaal een keer per twee weken aantoonbaar afgevoerd.

Een geurgevoel object is een gebouw wat bedoeld is voor (permanent) wonen of verblijf van mensen. In praktijk kan dit bijvoorbeeld om een woonhuis, ziekenhuis of school gaan. In de bijlage is een beschrijving te vinden waar de mestopslag aan moet voldoen.

2. Hygiëne en veiligheid voor publiek

Dit hoofdstuk richt zich op maatregelen ten behoeve van de hygiëne en veiligheid. Ook op het verkleinen dan wel voorkomen van een uitbraak van een dierziekte (waaronder zoönosen) op de kinderboerderij. Dit is met name gericht op het publiek.

Toelichting hoofdstuk 2: Hygiëne en veiligheid voor publiek

Dit hoofdstuk richt zich op maatregelen ten behoeve van de hygiëne en veiligheid. Ook op het verkleinen dan wel voorkomen van een uitbraak van een dierziekte (waaronder zoönosen) op de kinderboerderij. Dit is met name gericht op het publiek.

2.1	Heeft de kinderboerderij de (mogelijk) aanwezige zoönosen en besmettingswegen gedocumenteerd?	44
2.2	Wordt er een hygiënebeleid op de kinderboerderij gehanteerd?	45
2.3	Wordt op de juiste wijze voorlichting gegeven aan bezoekers en is er beleid omtrent ongewenst gedrag?	46
2.4	Voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen omtrent bedrijfshulpverlening (BHV)?	47
2.5	Zijn er (preventieve) maatregelen omtrent bezoekers (risicogroepen) getroffen en omschreven?	48
2.6	Voldoet de kinderboerderij aan de eisen omtrent handenwasfaciliteiten m.b.t. publieksveiligheid?	49
2.7	Wordt het 'vuile en schone weg' principe op de kinderboerderij gehanteerd?	50
2.8	Indien eigen producten verkocht of verwerkt worden, voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen?	51
2.9	Zijn de aanwezige speeltoestellen goedgekeurd?	52
2.10	Is er een preventie- en bestrijdingsplan aanwezig voor plaagdieren en andere organismen?	53

Vereiste documentatie en feitelijke toetsing

	Vereiste documentatie	Feitelijke toetsing	Bijlage	Formulier
2.1	Overzicht van zoönosen en besmettingswegen	-	B2 - 1 B2 - 2	-
2.2	Hygiënebeleid	- De kinderboerderij is schoon/ opgeruimd - Voldoende, vindbare afvalbakken - Drink- en voerbakken zijn schoon, vrij van mest en buiten het bereik van bezoekers - Aparte, schone en mestvrije eetgelegenheid, ontoegankelijk voor dieren - Schoenen- / laarzenborstel(s) - Voer is niet over de datum - Voeders liggen droog en zijn vrij van aanwijzingen van schimmels - De voedercontainers/ opslag is herkenbaar en staan op een verharde ondergrond - Bezoekers hebben aantoonbaar geen toegang tot mestopslag, opslag van kadavers en de quarantaineruimte(s).	B2 - 2 B2 - 3 B4 - 1	-
2.3		- Huisregels voor bezoekers zichtbaar op het terrein - Centraal informatiebord	B2 - 4 B4 - 1	-

2.4	Aanwijzingsbrief + bewijs scholing BHV	- Minimaal één gevulde en herkenbare verbandtrommel, de plaats hiervan is duidelijk aangegeven - Gifwijzer	B2 - 5	-
2.5	Op schrift gestelde voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen ten aanzien van bezoekers (risicogroepen)	- Informatieborden bij risicovolle plaatsen (en evt. ingang terrein) - Waarschuwbord zwangeren	B2 - 2 B2 - 6 B2 - 7 B2 - 8 B2 - 9 B2 - 10	-
2.6	-	- Informatiebord (handenwasbord) - Handenwasgelegenheid die voldoet aan de gestelde eisen	B2 - 2 B2 - 8 B2 - 10	-
2.7	-	- De vuile weg is niet toegankelijk voor bezoekers - Looproutes van en naar het bedrijfsgebouwen/ stallen en mestopslag zijn verhard - De afwatering is dusdanig dat er bij regenval geen water de stal of voerruimte in kan lopen - Borden, en/of plattegrond (indien van toepassing)	B2 - 2	-
2.8	Er wordt voldaan aan de wettelijk gestelde eisen voor de verkoop het betreffende product/producten.	Er wordt voldaan aan de wettelijk gestelde eisen voor de verkoop het betreffende product/producten.	B2 - 11	-
2.9	Logboek speeltoestellen Gebruiksaanwijzing, veiligheidsinstructies en waarschuwingen Informatie voor het installeren en onderhoud van het toestel	-	B2 - 12	F0 - 2
2.10	Preventie- en bestrijdingsplan voor plaagdieren, of bewijs van opdrachtbevestiging bij uitbesteding (bijv. bij de gemeente)	- Voerresten zijn opgeruimd - Voer is opgeslagen in afsluitbare tonnen/ bakken - Rommel en afval is opgeruimd - De gebouwen zijn vrij van gaten en kieren	-	F0 - 2

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

- Arbowet (RI&E)
- Arbeidsomstandighedenbesluit: Artikel 4.85 en 4.86
- Code voor hygiëne op kinderboerderijen

Toetsing

- Overzicht van zoönosen en overige overlast veroorzakende micro-organismen
- Overzicht van besmettingswegen

Bijlagen

B2 - 1: zoönosen en besmettingswegen en voorbeeldinstructie zoönosenprotocol

B2 - 2: hygiëncode voor kinderboerderijen

Zie ook hoofdstuk 4: RI&E

Formulier

-

Relevante websites

www.ziekdoordier.nl

2.1 Heeft de kinderboerderij de (mogelijk) aanwezige zoönosen en besmettingswegen geïnterviewd en gedocumenteerd?

Zoönosen zijn ziektes die van dier op mens kunnen overgaan. Door het in kaart brengen van mogelijk (aanwezige) zoönosen die kunnen voorkomen op de kinderboerderij en de besmettingswegen, kunnen maatregelen genomen worden om de overdracht hiervan zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen.

Inventarisatie zoönosen

Kinderboerderijen moeten vanuit de Arbowet (RI&E) een inventarisatie maken van de mogelijk aanwezige zoönosen en biologische agentia. Dit zijn bacteriën, virussen, parasieten, schimmels, gisten en genetisch gemodificeerde dieren (classificatie 2 of hoger), behalve die waarvan het onwaarschijnlijk is dat het bij de mens ziekte kan veroorzaken.

Deze inventarisatie van zoönosen kan per diercategorie in kaart gebracht worden. Op de website van het RIVM (www.ziekdoordier.nl) > Zoönosen op een rij) is specifieke informatie opgenomen over zoönosen per diercategorie. Ook in de hygiëncode voor kinderboerderijen zijn een aantal zoönosen beschreven.

Besmettingswegen

Besmetting is mogelijk door direct of indirect contact met dieren, mest of materialen. De kinderboerderij dient in kaart te brengen welke mogelijke besmettingswegen aanwezig zijn.

Inventarisatie zoönosen en besmettingswegen

In deze inventarisatie dient te worden opgenomen:

- Overzicht van zoönosen en andere overlast veroorzakende micro-organismen die mogelijk kunnen voorkomen op de kinderboerderij en de ziekten die men erdoor kan oplopen.
- Overzicht van de mogelijke besmettingswegen.

Actueel houden

Door ontwikkelingen op het gebied van dierziekten en bijvoorbeeld met de komst van nieuwe dieren of materialen kunnen nieuwe besmettingswegen ontstaan of bestaat er een kans op insleep van ziektes. Daarom dient de inventarisatie indien nodig geactualiseerd worden.

Voorlichting (zoönosenprotocol)

De informatie over zoönosen en besmettingswegen kan worden opgenomen in een document, bv. een zoönosenprotocol en overhandigd worden of ter inzage liggen voor medewerkers en vrijwilligers (evt. bezoekers).

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het hygiënebeleid m.b.t. het perceel.

Relevante artikelen

Code voor hygiëne op kinderboerderijen

Toetsing

- Hygiënebeleid

Feitelijke toetsing

- De kinderboerderij is schoon en opgeruimd
- Voldoende en duidelijk aangegeven afvalbakken
- De drink- en voerbakken zijn schoon en vrij van mest en buiten het bereik van bezoekers geplaatst
- Aparte, schone en mestvrije eetgelegenheid, ontoegankelijk voor dieren
- Schoenen- / laarzenborstel(s)
- De houdbaarheidsdatum van voer is niet verstreken
- Voeders liggen droog en zijn vrij van aanwijzingen van schimmels
- De voedercontainers/ opslag is herkenbaar en staan op een verharde ondergrond
- Bezoekers hebben aantoonbaar geen toegang tot mestopslag, opslag van kadavers en de quarantaineruimte(s).

Bijlage

B2 - 2: code voor hygiëne op kinderboerderijen

Bijlage B2 - 3: hygiënisch en veilig werken en voorbeeldinstructie

Formulier

-

2.2 Wordt er een hygiënebeleid op de kinderboerderij gehanteerd?

Het terrein van de kinderboerderij dient schoon en opgeruimd te zijn en een nette en ordelijke indruk te maken. Rommel en afval trekken plaagdieren aan, het is daarom belangrijk dat dit steeds goed wordt opgeruimd. Het goed schoonhouden van het terrein en regelmatig reinigen van de stallen, verblijven en materialen is van belang om verspreiding van ziektekiemen te voorkomen.

Code voor hygiëne op kinderboerderijen

In de hygiëncode worden een aantal belangrijke handvatten gegeven om overdracht van zoönosen te voorkomen.

De kinderboerderij moet voldoen aan de volgende eisen:

Terrein:

- De kinderboerderij is schoon en opgeruimd.
- Dagelijks voordat de kinderboerderij open gaat alle rommel, afval en mest verwijderen in de gebieden waar bezoekers mogen komen.
- Er zijn voldoende en duidelijk aangegeven afvalbakken aanwezig.

Diercontact en mest:

- De drink- en voerbakken zijn schoon en vrij van mest en buiten het bereik van bezoekers geplaatst.
- In weiden die toegankelijk zijn voor het publiek wordt dagelijks de mest verwijderd.
- De paden en ruimtes waar bezoekers komen zijn vrij van mest en vuil strooisel.
- Er is een aparte eetgelegenheid, welke ontoegankelijk voor dieren, die schoon en mestvrij is.
- Gebruiksvoorwerpen worden schoongemaakt en mest wordt verwijderd.
- De vacht van dieren is schoon en vrij van mest.
- Bij de uitgang van een stal/contactweide en/ of uitgang terrein worden laarzen-/schoenenborstels geplaatst, zodat de bezoekers geen mest over het terrein of mee naar huis nemen. Zet hier eventueel een bord bij om bezoekers erop te wijzen.
- Bezoekers hebben geen toegang tot modderige/ natte weides.
- Bezoekers hebben geen toegang tot mestopslag, opslag van kadavers en de quarantaineruimte(s).

Voer en voeropslag:

- De houdbaarheidsdatum van voer is niet verstreken
- Voeders liggen droog en zijn vrij van aanwijzingen van schimmels
- De voedercontainers/ opslag is herkenbaar en staan op een verharde ondergrond

Doelstelling

Bezoekers zijn op de hoogte van de regels op de kinderboerderij en worden voorgelicht over risico's (zoönosen) en maatregelen.

Toetsing

-

Feitelijke toetsing

- Huisregels voor bezoekers zichtbaar op het terrein.
- Centraal informatiebord

Bijlage

B2 - 4: voorbeeld huisregels bezoekers
B4 - 1: ongewenst gedrag

Formulier

-

2.3 Wordt op de juiste wijze voorlichting gegeven aan bezoekers en is er een beleid omtrent ongewenst gedrag?

Goede voorlichting aan bezoekers is belangrijk. Zo weten zij welke regels er gelden, maar worden ook gewezen op bepaalde risico's en de maatregelen die zij moeten nemen en waar zij zich aan moeten houden.

Huisregels voor bezoekers

Iedere kinderboerderij hanteert bepaalde regels waaraan bezoekers moeten voldoen. Dit moet zijn vastgelegd en duidelijk zichtbaar opgehangen, bijv. op een centraal informatiebord bij de ingang.

Voorbeelden van regels zijn: voerbeleid dieren, omgang met dieren, omgangsvormen en ongewenste gedragingen (zie hieronder), kinderen (tot min. 5 jaar) onder begeleiding volwassene etc.

Bij geval van nood

Op het informatiebord of nabij de ingang van het terrein dient zichtbaar te zijn wie bezoekers kunnen waarschuwen in geval van nood of waar zij de melding kunnen doen.

Voorlichting en informatie

Bezoekers kunnen via informatieborden geattendeerd worden de regels en op bepaalde risico's. Deze worden opgehangen op risicovolle plaatsen en aangeraden wordt om de informatie (ook) beschikbaar te stellen via een centraal informatiebord bij de ingang van het terrein. Voorbeelden van informatieborden zijn het handenwasbord en een waarschuwingsbord voor zwangere vrouwen. In een aantal criteria van dit hoofdstuk worden deze borden nader omschreven.

Afhankelijk van de situatie op de kinderboerderij kunnen hier ook andere informatieborden aan toegevoegd worden. Aangeraden wordt te zorgen voor een korte, duidelijke tekst en deze waar mogelijk te voorzien van pictogrammen of verduidelijkende afbeeldingen.

Ongewenste gedragingen bezoekers

Op de kinderboerderij moeten afspraken gemaakt worden hoe wordt omgegaan met ongewenste gedragingen van bezoekers, zoals agressie, geweld en seksuele intimidatie. Van belang is dat duidelijk wordt aangegeven wat wel en niet wordt getolereerd, wie aangesproken kan worden, de klachtenprocedure en de mogelijke sancties die getroffen kunnen worden. Ook moet schriftelijk worden vastgelegd wat medewerkers en vrijwilligers kunnen en mogen doen in geval van bijv. agressie en wie zij moeten benaderen. Iedere medewerker en vrijwilliger moet hiervan op de hoogte zijn. Zie hiervoor hoofdstuk 3.4.

NB. In hoofdstuk 4 (omgangsvormen en ongewenste gedragingen medewerkers) is dit onderwerp opgenomen voor medewerkers. Voor een deel kan dit beleid gelijk zijn, waarbij - waar van toepassing - onderscheid gemaakt wordt tussen medewerkers en bezoekers.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenwet:

- Melding en registratie van arbeidsongevallen en beroepsziekten Artikel 9
- Deskundige bijstand op het gebied van bedrijfshulpverlening, artikel 15
- RI&E

Toetsing

- Aanwijzingsbrief BHV'ers
- Bewijs van scholing (bv. kopie pasje)

Feitelijke toetsing:

- Minimaal één gevulde en herkenbare verbandtrommel
- De plaats van de verbandtrommel is duidelijk aangegeven
- Gifwijzer

Bijlagen

B2 - 5: bedrijfshulpverlening

Formulier

-

Relevante websites

www.ehbo.nl

www.gifwijzer.nl

2.4 Voldoet de kinderboerderij aan de gestelde eisen omtrent bedrijfshulpverlening (BHV)?

Bedrijfshulpverlening (BHV)

De werkgever moet zich laten bijstaan door een of meerdere bedrijfshulpverleners. Zij verlenen bijstand voor de volgende taken:

- Het verlenen van eerste hulp bij ongevallen
- Het beperken en het bestrijden van brand en het beperken van de gevolgen van ongevallen
- Het in noodsituaties alarmeren en evacueren van alle werknemers en andere personen in het bedrijf of het terrein

Aantal BHV'ers

Als basis voor de beoordeling van het aantal benodigde BHV'ers geldt de RI&E. De werkgever maakt naar aanleiding van de RI&E zelf een inschatting van het benodigde aantal BHV'ers voor zijn bedrijf.

Tot 50 werknemers/aanwezigen (ook bezoekers) moet minimaal één BHV'er aanwezig zijn. Er dient dus altijd minimaal één BHV'er aanwezig te zijn (tijdens de gangbare werktijden en openingsuren) op de kinderboerderij.

BHV-opleiding en geldigheid

De opleiding dient afgestemd te zijn op de risico-inventarisatie. Als gewerkt wordt met mensen met een beperking en/ of niet-zelfredzame personen dient de BHV'er een aanvullende opleiding te hebben voor ongevallen met mensen met een beperking. De BHV'ers dienen in bezit te zijn van een geldig BHV-diploma. Het BHV-diploma is 1 jaar geldig. Bij onvoorziene omstandigheden geldt een uitloop van 3 maanden. Om het diploma geldig te houden, moet jaarlijks een herhaling gevolgd worden.

Verbandtrommel

Er dient minimaal één verbandtrommel aanwezig te zijn met daarin de juiste minimale inhoud (zie bijlage). Het raadzaam om een verbandtrommel te plaatsen op werkplekken waar de ongevalsrisico's het hoogst zijn (bijv. werkruimtes, stallen) en een tweede op een centrale plek (bijv. kantine, kantoor). De verbandtrommel dient jaarlijks gecontroleerd te worden op verloopdata. Na ieder gebruik dient de verbandtrommel te worden bijgevuld.

Gifwijzer

De gifwijzer bevat informatie over een groot aantal giftige stoffen en toont foto's van giftige planten. Hierop staat informatie over eerste hulp aan kinderen bij inname van deze stoffen. De gifwijzer is te verkrijgen bij de apotheek of via www.gifwijzer.nl. Ook is er een app beschikbaar.

Brandblusmiddelen

Brandblusmiddelen dienen aanwezig te zijn en gekeurd. Dit is opgenomen in de RI&E (hoofdstuk 4).

Kinderboerderijen met alleen vrijwilligers

Voor kinderboerderijen die alleen met vrijwilligers werken, zijn de bovenstaande eisen omtrent BHV-ers, verbandtrommel, gifwijzer en brandblusmiddelen ook verplicht.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving en code voor hygiëne op kinderboerderijen

Relevante artikelen uit de wet

- Arbeidsomstandighedenwet: Voorkomen van gevaar voor derden, artikel 10
- Code voor hygiëne op kinderboerderijen

Toetsing

- Op schrift gestelde voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen ten aanzien van bezoekers (risicogroepen)

Feitelijke toetsing

- Informatieborden bij risicovolle plaatsen (en evt. ingang terrein)
- Waarschuwbord zwangere vrouwen

Dit bord is tevens te bestellen via [de website van de vSKBN](#).

Bijlagen

B2 - 2: code voor hygiëne op kinderboerderijen

B2 - 6: risicogroepen (bezoekers)

B2 - 7: waarschuwbord zwangere vrouwen

B2 - 8: factsheet handen wassen

B2 - 9: hygiëne bij een schoolbezoek

B2 - 10: handenwasbord

Formulier

-

2.5 Zijn er (preventieve) maatregelen omtrent bezoekers (risicogroepen) getroffen en omschreven?

De kinderboerderij is verplicht bezoekers te attenderen op mogelijk contact met ziektekiemen, waardoor een klein risico bestaat op het oplopen van een zoönose. Tevens dient de kinderboerderij (preventieve) maatregelen te treffen, waarbij ook specifiek aandacht is voor risicogroepen.

Voorlichting en maatregelen voor bezoekers

Bezoekers zijn zelf verantwoordelijk, maar moeten wel op mogelijke risico's geattendeerd worden door de kinderboerderij.

- De voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen dient vastgelegd te worden op schrift.
- De kinderboerderij dient informatieborden te plaatsen bij risicovolle plaatsen.
- Er wordt voorkomen dat bezoekers in aanraking kunnen komen met zieke dieren of dieren die verdacht zijn van een besmetting.
- Aandacht voor seizoensgebonden risico's (bijv. lammerseizoen).

Risicogroepen

Kinderboerderijen moeten aandacht besteden aan de risicogroepen: jonge kinderen, oudere mensen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand. Zij hebben een verhoogde kans iets op te lopen door ziektekiemen, ook kunnen de gevolgen groter zijn. Een goed hygiënebeleid en het goed en regelmatig handen wassen is voor deze groep van extra groot belang.

Zwangere vrouwen

Zwangere vrouwen lopen een verhoogd risico op besmetting bij de geboorte van dieren en zeker bij aborterende dieren. Zij dienen niet bij bevallingen van dieren aanwezig te zijn. Daarbij dient geadviseerd te worden niet in de dierverblijven te komen en aanraking met (risicovolle) dieren (vooral drachtige, pasbevallen en lacterende dieren) te vermijden.

BENT U IN VERWACHTING?

Als u zwanger bent, adviseren wij u om met het volgende rekening te houden. Dieren kunnen namelijk ziektekiemen bij zich dragen die gevaarlijk kunnen zijn voor u en uw ongeboren kind.

Houd er rekening mee dat:

- U kunt tijdens uw zwangerschap beter niet in de geitenwei en in de stallen komen. Geiten en schapen kunnen ziektekiemen bij zich dragen.
- In het voorjaar (meestal van februari tot mei) worden er weer jonge geitjes en lammetjes geboren. Deze periode vormt voor zwangere vrouwen een extra risico.
- Wij adviseren u om de geiten en schapen niet te aaien en contact met de mest, stro en voer vermijden. Vermijd ook contact met mest van andere dieren.
- Was altijd goed uw handen met water en zeep na een bezoek aan de kinderboerderij of voordat u iets gaat eten.

Heeft u vragen? Neem dan contact op met de beheerder.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent hygiëne.

Relevante artikelen

Code voor hygiëne op kinderboerderijen

Feitelijke toetsing

- Informatiebord (handenwasbord)
- Handenwasgelegenheid die voldoet aan de gestelde eisen

Bijlage

B2 - 2: Code voor hygiëne op kinderboerderijen

B2 - 8: factsheet handen wassen

B2 - 10: handenwasbord

Dit bord is tevens te bestellen via [de website van de vSKBN](#).

Formulier

-

2.6 Voldoet de kinderboerderij aan de eisen omtrent handenwasfaciliteiten m.b.t. publieksveiligheid?

Persoonlijke hygiëne voor bezoekers is zeer belangrijk. Bezoekers moeten de gelegenheid hebben om hun handen te kunnen wassen. Zij moeten erop gewezen worden hun handen te wassen na contact met dieren, voor het eten en bij het verlaten van de kinderboerderij. Ook mensen die niet op de kinderboerderij eten, moeten voor ze de kinderboerderij verlaten de handen goed wassen.

De handenwasgelegenheid moet aan de volgende eisen voldoen:

- De handenwasgelegenheid ligt zoveel mogelijk op de route die mensen lopen van de plek waar ze met dieren in aanraking komen naar de plek van de eetgelegenheid of de uitgang.
- De handenwasgelegenheid zijn duidelijk zichtbaar of er wordt met borden op gewezen.
- De handenwasgelegenheid moet voorzien zijn van stromend water, zeep/ desinfecteermiddel, wegwerpdoekjes (voorkeur)/ warmeluchtdroger.
- Handenwasgelegenheid moet op kinderhoogte zijn of mogelijkheid voor kinderen om erbij te kunnen (bv. verhoging)
- De handenwasgelegenheid wordt goed schoongehouden.

Informatiebord bij handenwasgelegenheid

De handenwasgelegenheid moet voorzien zijn van een informatiebord (handenwasbord). Deze moet op een duidelijk zichtbare plaats worden opgehangen. Het informatiebord (handenwasbord) is (minimaal) voorzien van de volgende tekst:

WAS JE HANDEN MET WATER EN ZEEP

- Nadat je de dieren hebt geaaid
- Voordat je gaat eten
- Voordat je met je handen je gezicht of mond aanraakt
- Let op: eten en drinken mag alleen op de daarvoor aangewezen plaatsen en niet in de dierenweiden of in de stallen.

Net als mensen, dragen ook dieren ziektekiemen bij zich. Door contact met de dieren, bijvoorbeeld bij het aaien of knuffelen, via de mest of door inademing kunnen ziektekiemen overgedragen worden. Vooral jonge kinderen, zwangere vrouwen en oudere mensen zijn hier gevoelig voor. Hoewel de risico's op besmetting gering zijn, is het altijd verstandig om je handen te wassen na contact met de dieren en voor het eten.

Heeft u vragen? Neem dan contact op met de beheerder.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het vuile en schone weg principe.

Relevante artikelen

Code voor hygiëne op kinderboerderijen

Feitelijke toetsing

- De vuile weg is niet toegankelijk voor bezoekers
- Looproutes van en naar het bedrijfsgebouwen/ stallen en mestopslag zijn verhard
- Schoenen- en laarzenborstel
- De afwatering is dusdanig dat er bij regenval geen water de stal of voerruimte in kan lopen
- Borden, en/of plattegrond (indien van toepassing)

Bijlage

B2 - 2: Code voor hygiëne op kinderboerderijen

Formulier

-

2.7 Wordt het 'vuile en schone weg' principe op de kinderboerderij gehanteerd?

Het 'vuile en schone weg' principe is belangrijk voor een goede hygiëne op de kinderboerderij. Het vuile en schone weg principe houdt in dat alles wat het bedrijf op komt 'schoon' is en alles wat het bedrijf af gaat 'vuil' is. Het principe is bedoeld om overdracht van ziektekiemen over het terrein van de kinderboerderij te voorkomen.

Hierbij wordt geprobeerd de aan- en afvoer van dieren, voer en met name de mest apart te houden van de plaatsen waar de bezoekers komen.

Mest (zowel verse / natte als oude / droge mest) kan een belangrijke bron vormen voor overdracht van ziektekiemen op andere dieren of mensen, daarom is het van groot belang dat er zo min mogelijk contact met mest plaatsvindt.

De schone weg kan dezelfde weg zijn als de vuile weg, maar wordt dan gescheiden door tijd. Ter illustratie: in de ochtend wordt de weg gebruikt voor het wegrijden van mest en ontvangen van leveranciers. Hierna wordt de weg schoongemaakt en blijft de weg tijdens openingstijden schoon om bezoekers te ontvangen.

De volgende eisen worden met betrekking tot het vuile en schone weg principe gesteld:

- Er is een schone weg (vrij van mest en strooisel) waar bezoekers over kunnen lopen.
- De looproutes van en naar het bedrijfsgebouw zijn dusdanig verhard dat deze deugdelijk gereinigd kunnen worden.
- Er dient een schoenen- en laarzenborstel aanwezig te zijn, bij voorkeur bij in- en uitgang van contactweides en de uitgang van de kinderboerderij.
- De afwatering dient dusdanig te zijn dat er bij regenval geen water de stal of voorruimte in kan lopen.
- Het personeel en bezoekers zijn op de hoogte van de genomen maatregelen.

Voorlichting

Het is belangrijk dat medewerkers, bezoekers en leveranciers op de hoogte zijn van het vuile en schone weg principe, omdat wanneer zij zich hiervan bewust zijn en hiernaar handelen de kans op ziekte-insleep verkleind wordt. Personeel kan hiervan op de hoogte gebracht worden via de huisregels van de kinderboerderij. Eventueel kunnen looproutes via borden en plattegronden worden aangegeven. Voor bezoekers kunnen de stallen of paden tijdelijk afgezet worden met bijvoorbeeld een lint als er uitgemest wordt onder openingstijden.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Warenwet (HACCP-richtlijnen).

Relevante artikelen uit de wet

- Warenwetbesluit honing
- Warenwetregeling Hygiëne van levensmiddelen, artikel 11

Toetsing

- Er wordt voldaan aan de wettelijk gestelde eisen voor de verkoop het betreffende product/producten.

Feitelijke toetsing

- Er wordt voldaan aan de wettelijk gestelde eisen voor de verkoop het betreffende product/producten.

Bijlage

B2 - 11: verkoop van eigen producten

Formulier

-

Websites

Alle hygiëncodes zijn te vinden [via de website van de NVWA](#)
www.landco.nl
www.landregels.nl

2.8 Indien eigen producten verkocht of verwerkt worden, voldoet de kinderboerderij dan aan de gestelde eisen?

Op sommige kinderboerderijen worden eigen producten geteeld / bereid en verkocht. Zoals eieren, groente en fruit, honing en zuivel.

Levensmiddelen moet je veilig kunnen eten. Daarom is de hygiëne tijdens de gehele productie een belangrijk aandachtspunt. Evenals de controle op de grondstoffen en het logistieke proces. Het HACCP-systeem helpt hierbij. HACCP staat voor Hazard Analysis and Critical Control Points. Hierin zijn de risico's in kaart gebracht en beschrijven de individuele schakels in de productieketen hoe deze gevaren worden beheerst.

Voedselveiligheid

De overheid wil haar burgers en daarmee uw klanten beschermen. En ook u als ondernemer. Daarom stelt de overheid eisen aan het bereiden en verkopen van eet- en drinkwaren en vindt zij hygiënisch werken een absolute voorwaarde om de veiligheid van de consument te garanderen. Deze eisen worden gecontroleerd door de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA).

Hoe meer een eetbaar product door uw handen gaat (hoe meer u het bewerkt, snijdt, transporteert, aanraakt), des te groter is de kans op beschadiging, vervuiling of ziektekiemen. Hoe meer u met voedsel doet, des te strenger zijn de eisen die aan schoon, veilig en hygiënisch werken worden gesteld. Dat is logisch. Een hele kool is veel minder bederfelijk dan gesneden kool. Afhankelijk van wat u verkoopt aan consumenten, zult u dus aan strenge of minder strenge eisen moeten voldoen. U bent in ieder geval verplicht om volgens een voedselveiligheidsplan te werken. Daarnaast moet u verpakte producten etiketteren volgens het Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen.

Als u alleen eigen producten aan consumenten verkoopt, hoeft u aan minder eisen te voldoen dan als u grootschalig gaat verkopen of aan winkels.

In de bijlage is per voedselcategorie een beschrijving te vinden waar de kinderboerderij aan moet voldoen. Dit heeft met name betrekking op de hygiëne bij de bereiding en verwerking van producten, maar ook op het opslaan en verkopen van de producten.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Warenwet.

Relevante artikelen uit de wet

Besluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS):

- Hoofdstuk 2. Vervaardiging, artikel 6
- Hoofdstuk 3. Keuring, artikel 8, 9, 11
- Hoofdstuk 4. Verkeer en gebruik, artikel 14 t/m 17

Toetsing

- Logboek speeltoestellen
- Gebruiksaanwijzing, veiligheidsinstructies en waarschuwingen
- Informatie voor het installeren en onderhoud van het toestel, of
- Verklaring werkgever

Bijlage

B2 - 12: beheer en logboek speeltoestellen met folder 'Goed beheer van speeltoestellen'

Formulier

F0 -2: Verklaring werkgever

Relevante websites

www.allesoverspelen.nl

www.veiligheid.nl

www.springzaad.nl (meer over natuurlijke speelplekken)

2.9 Zijn de aanwezige speeltoestellen goedgekeurd?

Op de meeste kinderboerderijen zijn speeltoestellen of speelaanleidingen aanwezig. Voor speeltoestellen moet voldaan worden aan het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS). Deze wet geldt voor speeltoestellen die voor publiek toegankelijk zijn. In de wet staat dat de speeltoestellen moeten voldoen aan de wettelijke veiligheidseisen. Er worden hierbij Europese Normen gehanteerd, die betrekking hebben op de speeltoestellen zelf en op de bodemmaterialen.

De wet heeft betrekking op:

- de veiligheid van het speeltoestel zelf, en
- de verantwoordelijkheid van de beheerder voor de veiligheid van het toestel.

Bij aanschaf van de speeltoestellen moeten deze in het bezit zijn van:

- gebruiksaanwijzing
- veiligheidsinstructies
- waarschuwingen
- informatie voor het installeren en monteren van het toestel
- onderhoudseisen

Op het toestel zelf moet genoteerd staan:

- naam en het adres van de fabrikant of importeur
- bouwjaar
- serie- of typeaanduiding
- serienummer, voor zover van toepassing

Bij het speeltoestel moet een certificaat van goedkeuring aanwezig zijn. Deze wordt afgegeven na een eenmalige keuring door een aangewezen keuringsinstantie en heeft een onbeperkte geldigheidsduur. Indien er ingrijpende wijzigingen of reparaties plaats moeten vinden aan het toestel, wordt dit gemeld aan de keuringsinstantie. Als deze het nodig acht, moet het toestel opnieuw gekeurd worden. Van ieder speeltoestel moet een logboek bijgehouden worden. Een voorbeeld hiervan is opgenomen in de bijlage. De eigenaar van het toestel zorgt ervoor dat het toestel bij gebruik geen gevaar voor de gezondheid of veiligheid van personen oplevert. Wanneer een toestel niet voor gebruik bestemd is, moet dit kenbaar worden gemaakt.

Speelaanleiding en natuurspeeltuinen

Bij een natuurspeeltuinen is er vaak geen sprake van speeltoestellen, maar van een speelaanleiding (bijv. een omgevallen boom). Een speelaanleiding hoeft niet goedgekeurd te worden zoals een speeltoestel, maar moet wel veilig zijn. Er zijn keuringsinstanties die zich richten op de veiligheid van natuurspeeltuinen. Bij de aanleg van een natuurspeelplek is het aan te raden vooraf een deskundige in te schakelen.

Verklaring werkgever

Indien dit criterium binnen de organisatie geregeld is, is een ondertekende verklaring van de verantwoordelijke voldoende. Hiermee verklaart de werkgever dat dit voldoet aan de vereisten uit het keurmerk.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren.

Relevante artikelen uit de wet

Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren: Hoofdstuk 2. De zorg voor de gezondheid van dieren, artikel 3

Toetsing

- Preventie- en bestrijdingsplan voor plaagdieren, of bewijs van opdrachtbevestiging bij uitbesteding (bijv. bij de gemeente)

Feitelijke toetsing

- Voerresten zijn opgeruimd
- Voer is opgeslagen in afsluitbare tonnen/ bakken
- Rommel en afval is opgeruimd
- De gebouwen zijn vrij van gaten en kieren
- De stallen zien er schoon uit

Bijlage

-

Formulier

F0 -2: verklaring werkgever

2.10 Is er een preventie- en bestrijdingsplan aanwezig voor plaagdieren en andere organismen?

Plaagdieren, zoals muizen, ratten, sommige soorten insecten (vliegen), en andere organismen (bijvoorbeeld schimmels) kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid van mens en dier. Daarom is het belangrijk dat plaagdieren en andere organismen worden geweerd (preventie) en bestreden op de kinderboerderij.

Wanneer dieren in aanraking komen met plaagdieren en andere organismen kan de gezondheid van het dier worden aangetast. Hierdoor kunnen dieren sneller ziekten oplopen, waaronder besmettelijke dierziekten. Verder kunnen plaagdieren en andere organismen ook schadelijk zijn voor de volksgezondheid.

Het plan van aanpak voor preventie van plaagdieren bevat de volgende punten:

- Voerresten worden na voedertijd opgeruimd
- Voer wordt opgeslagen in gebouwen en afsluitbare tonnen/ bakken
- Rommel en afval op het gehele terrein worden dagelijks opgeruimd
- Stallen worden goed en regelmatig schoongehouden
- Gebouwen zijn vrij van kieren en gaten (vestigingsplaatsen plaagdieren)

Het bestrijdingsplan voor plaagdieren bevat de volgende punten:

- Identificatie: welke diersoort en hoeveel (schatting)
- Weren: welke maatregelen worden er genomen om de aanwezigheid van ongedierte onmogelijk te maken
- Desinfecteren van de getroffen verblijven/ stalgebouwen
- Beheersen: Locatie onaantrekkelijk maken voor ongedierte (het voorkomen van voerplekken, slaap- en schuilplaatsen)
- Bestrijden: Ongedierte op juiste wijze wegvangen of doden

Aandachtspunt bij gebruik bestrijdingsmiddelen

Bestrijdingsmiddelen moeten voldoende zijn afgeschermd (bij gebruik en opslag) om te voorkomen dat bezoekers (vooral kinderen) hiermee in aanraking kunnen komen. Ook mogen bestrijdingsmiddelen nooit in de buurt of binnen bereik van dieren waarvoor het niet bestemd is worden gebruikt. Daarnaast moet rekening gehouden worden met roofdieren, zo kunnen aanwezige katten en andere roofdieren gemakkelijk door vergif verzwakte prooidieren vangen en mogelijk opeten. In dat geval kan beter voor een alternatief gekozen worden (bv. vallen).

Verklaring werkgever

Indien dit criterium binnen de organisatie geregeld is, is een ondertekende verklaring van de verantwoordelijke voldoende. Hiermee verklaart de werkgever dat dit voldoet aan de vereisten van het keurmerk.

Kinderboerderijen die de plaagdierbestrijding uitbesteden, moeten een bewijs van opdrachtbevestiging kunnen tonen.

3. Vakbekwaamheid en personeel

In dit hoofdstuk wordt personeel en vakbekwaamheid behandeld. Hierbij draait het om de kwaliteit en veiligheid. Met 'medewerkers' wordt niet alleen betaald personeel bedoeld, maar ook de vrijwilligers en stagiairs die actief zijn op de kinderboerderij.

Toelichting hoofdstuk 3: Vakbekwaamheid en personeel

In dit hoofdstuk wordt personeel en vakbekwaamheid behandeld. Hierbij draait het om de kwaliteit en veiligheid. Met 'medewerkers' wordt niet alleen betaald personeel bedoeld, maar ook de vrijwilligers en stagiairs die actief zijn op de kinderboerderij.

3. Vakbekwaamheid en personeel

3.1	Is er een vakbekwaam beheerder en zijn van alle functies functieprofielen opgesteld en aanwezig?	56
3.2	Wordt de kwaliteit van de organisatie en personeel gewaarborgd?	57
3.3	Houdt de kinderboerderij van medewerkers en relevante vrijwilligers een personeelsdossier bij?	58
3.4	Zijn de huisregels die gehanteerd worden op de kinderboerderij omschreven?	59
3.5	Voert de kinderboerderij een preventief veiligheidsbeleid?	60

	Vereiste documentatie	Feitelijke toetsing	Bijlage	Formulier
3.1	Omschrijving van functieprofielen Dienstrooster van medewerkers / vrijwilligers aanwezig	Er is onder openingstijden minimaal één verantwoordelijke beschikbaar die voldoet aan de vereiste beroepscompetenties	B3 - 1	-
3.2	Plan van aanpak omtrent opleiding (personeel in loondienst)	-	-	F0 - 2
3.3	Personeelsdossier	-	-	F0 - 2 F3 - 1 F3 - 2
3.4	Huisregels helder omschreven In huisregels: werkwijze in geval van ongewenst gedrag bezoekers Ondertekening ontvangst huisregels door medewerkers Bereikbaarheidslijst	-	B3 - 2	F3 - 2
3.5	VOG in personeelsdossier beheerder en diens vervanger Gedragscode voor medewerkers die met kinderen/cliënten werken Vertrouwenspersoon aangesteld Aanstellingsbeleid		B3 - 3 B3 - 4	F0 - 2

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent organisatie en personeel.

Relevante artikelen uit de wet

- Besluit houders van dieren (vakbekwaamheid)

Toetsing

- Omschrijving van functieprofielen
- Dienstrooster van medewerkers / vrijwilligers aanwezig

Feitelijke toetsing

- Er is onder openingstijden minimaal één verantwoordelijke beschikbaar die voldoet aan de vereiste beroepscompetenties.

Bijlagen

B3 - 1: vakbekwaamheid op publieksboerderijen

Formulier

-

Websites

Via www.kwalificatiesmbo.nl kunnen de actuele kwalificatiedossiers gedownload worden. Zoek hiervoor op 'dierversorgung'.

3.1 Is er een vakbekwaam beheerder en zijn van alle functies functieprofielen opgesteld en aanwezig?

Functieprofielen moeten aanwezig zijn van de beheerder, medewerkers, (vaste) vrijwilligers en stagiairs. In het functieprofiel is vastgelegd wat de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn. Alle medewerkers moeten schriftelijk op de hoogte gesteld zijn hun functieprofiel.

Vakbekwaam beheerder/medewerkers

De beheerder draagt zorg voor de bedrijfsvoering op de kinderboerderij. De beheerder dient te voldoen aan de gestelde beroepscompetenties. Als leidraad hiervoor wordt aangehouden het landelijke kwalificatieprofiel MBO manager dierversorgung niveau 4. Indien de beheerder niet in bezit is van diploma dierversorgung niveau 4, maar wel kan voldoen aan de gestelde beroepscompetenties (bijv. door ervaring of via een andere opleiding), dan dient dat aantoonbaar te worden gemaakt. Neem hierover contact op met de vSKBN.

Bij afwezigheid van de beheerder moet duidelijk aangegeven worden hoe de verantwoordelijkheden geregeld zijn of dient de beheerder (als achterwacht, bijv. telefonisch) bereikbaar te zijn. Er moet onder openingstijden minimaal één vakbekwaam medewerker beschikbaar zijn.

Medewerker dierversorgung

Naast de beheerder kan de kinderboerderij ook medewerker(s) (of oproepkrachten) in dienst hebben met de functie assistent-beheerder of medewerker dierversorgung. Als leidraad voor de competenties waaraan deze medewerker moet voldoen, worden de landelijke kwalificatieprofielen MBO niveau 3 aangehouden. Het niveau moet passend zijn bij de taken en verantwoordelijkheden.

Vrijwilligers

Als de kinderboerderij vrijwilligers inzet op dag(en) (bijv. tijdens het weekend) waarop geen beheerder of medewerker aanwezig is, dan moet duidelijk zijn hoe de verantwoordelijkheden geregeld zijn en waar de vrijwilliger terecht kan bij problemen of vragen. Aan deze vrijwilligers dienen ook specifieke eisen gesteld te worden omtrent kennis van dierversorgung, omgang met bezoekers, ehbo/ bhv-diploma etc. . Kortom, alles waar ze in het vrijwilligerswerk mee te maken (kunnen) krijgen.

Kinderboerderij met alleen vrijwilligers

Indien de kinderboerderij alleen met vrijwilligers werkt, dient aantoonbaar gemaakt te worden op welke wijze voldaan wordt aan de gestelde beroepscompetenties behorende bij een vakbekwaam beheerder en op welke wijze de verantwoordelijkheden geregeld zijn. Het uitgangspunt is dat voldoende kennis en vaardigheden aanwezig zijn voor een goede bedrijfsvoering van de kinderboerderij en dat dit aantoonbaar kan worden gemaakt.

Doelstelling

De kinderboerderij zorgt ervoor dat de kwaliteit op orde blijft.

Toetsing

- Plan van aanpak omtrent opleiding (personeel in loondienst), of
- Verklaring werkgever

Bijlagen

-

Formulier

F0 -2: verklaring werkgever

3.2 Wordt de kwaliteit van de organisatie en personeel gewaarborgd?

Om een goede organisatie te hebben én te houden, is het belangrijk om de kwaliteit te waarborgen. Dit gebeurt niet alleen door het opstellen van kwaliteitsprotocollen, maar ook door het opleiden en/of ontwikkelen van personeel en vrijwilligers. Het is belangrijk dat zij kans te krijgen voortdurend nieuwe kennis en vaardigheden op te doen. Als werknemers blijven bijleren, zijn ze langer en beter inzetbaar.

Daarnaast heeft een kinderboerderij met allerlei facetten te maken. Niet alleen het personeel, maar ook haar (directe) omgeving, dierziektes, bezoekers, ontwikkelingen in de lokale en landelijke politiek etc. Het is belangrijk dat medewerkers van de kinderboerderij op de hoogte blijven van wat er lokaal en landelijk speelt en waar kansen liggen.

Manieren om up-to-date te blijven, zijn bijvoorbeeld:

Volgen van cursussen en opleidingen, denk aan:

- opleiding/ cursus management
- cursus dierverzorging en – gezondheid
- cursus of herhaling bedrijfshulpverlening (BHV)
- vakgerichte studiedagen/workshops
- lidmaatschap vSKBN (informatie Vakblad, nieuwsbrieven etc.)

Actualiteit, bijvoorbeeld:

- vakliteratuur en (regionale) kranten bijhouden
- social media volgen
- ontwikkelingen binnen de gemeente(politiek) bijhouden en bijeenkomsten bijwonen

Plan van aanpak omtrent opleiding *(medewerkers in loondienst)*

Het opleidingsbeleid voor medewerkers kan besproken worden in het functioneringsgesprek of persoonlijk opleidingsplan. Voorwaarden, afspraken en andere regelingen dienen te worden besproken en vastgelegd in een plan van aanpak. Bijvoorbeeld hoe medewerkers ambities kenbaar kunnen maken en of de werkgever de opleiding betaalt of een vergoeding biedt. Het plan van aanpak omtrent opleiding dient jaarlijks geactualiseerd, besproken en beschreven te worden door de werkgever en werknemer. Ook wordt de voortgang op schrift gezet.

Vrijwilligers

Kinderboerderijen zijn vrij of en op welke wijze zij invulling hieraan geven voor de vrijwilligers. Dit is afhankelijk van de taken en verantwoordelijkheden van de vrijwilliger, bijv. een BHV-cursus of interne cursus op het gebied van dierverzorging. Dit kan worden vastgelegd in het personeelsdossier.

Verklaring werkgever

Indien dit criterium binnen de organisatie geregeld is, is een ondertekende verklaring van de verantwoordelijke voldoende. Hiermee verklaart de werkgever dat dit voldoet aan de vereisten uit het keurmerk.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent personeel.

Toetsing

- Personeelsdossier, of
- Verklaring werkgever

Bijlagen

-

Formulier

F0 -2: verklaring werkgever

F3 - 1: voorbeeld personeelsdossier

F3 - 2: voorbeeld bereikbaarheidslijst

3.3 Houdt de kinderboerderij van medewerkers en relevante vrijwilligers een personeelsdossier bij?

Belangrijke gegevens van medewerkers worden verwerkt in een personeelsdossier. Het personeelsdossier bevat daarom relevante informatie voor de uitvoering van personeelsbeleid. Sommige gegevens zijn nodig om te kunnen voldoen aan wettelijke verplichtingen.

Van iedere medewerker (dit kunnen ook vrijwilligers zijn) dient een personeelsdossier aanwezig te zijn. Het personeelsdossier bevat tenminste de volgende gegevens:

- Contactgegevens (naam, adres, etc.)
- Kopie ID-bewijs
- Functieprofiel
- Werktijden (indien van toepassing)
- Behaalde kwalificaties, zoals BHV, EHBO, relevante diploma's
- Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) (*indien aanwezig*)
- Registratie vaccinaties
- Overige

Vrijwilligers

Onder 'relevante vrijwilligers' worden vrijwilligers verstaan die bepaalde taken of verantwoordelijkheden hebben. Bijvoorbeeld in het regelmatig begeleiden van lessen met minderjarige kinderen, die de kas beheren (penningmeester) of structureel belangrijke werkzaamheden verrichten. Dit naar inzicht van de kinderboerderij.

Bereikbaarheidslijst

Er moet een overzicht zijn van de contactgegevens van de medewerkers en (relevante) vrijwilligers. Binnen de organisatie is bekend waar deze gegevens te vinden zijn of toegelicht hoe dit binnen de organisatie geregeld is.

Verklaring werkgever

Indien dit criterium binnen de organisatie geregeld is, is een ondertekende verklaring van de verantwoordelijke voldoende. Hiermee verklaart de werkgever dat dit voldoet aan de vereisten uit het keurmerk.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent organisatie en personeel.

Toetsing

- Huisregels helder omschreven
- Ondertekening ontvangst huisregels door medewerkers
- Bereikbaarheidslijst
- In huisregels: werkwijze in geval van ongewenst gedrag bezoekers

Bijlagen

B3 - 2: voorbeeld huisregels

Formulier

F3 - 2: bereikbaarheidslijst

Zie ook RI&E hoofdstuk 4 en bijlagen

3.4 Zijn de huisregels die gehanteerd worden op de kinderboerderij omschreven?

Binnen iedere organisatie worden afspraken gemaakt waar medewerkers aan moeten voldoen. Deze hebben betrekking op de bedrijfsvoering, arbeidsomstandigheden en het beperken van risico's.

Om medewerkers op de hoogte te stellen worden de voorschriften en maatregelen die gelden op de kinderboerderij vastgelegd in huisregels. Deze huisregels worden overlegd aan de medewerkers. Regels die relevant zijn voor vrijwilligers en stagiairs dienen ook aan hen overlegd te worden. Van medewerkers en vrijwilligers wordt verwacht dat zij de doelstellingen van de kinderboerderij nastreven en werken naar opgestelde huisregels. Zij tekenen voor ontvangst hiervan.

De huisregels kunnen de volgende punten bevatten:

Algemeen

- Contactgegevens
- Doelstelling(en), missie, visie
- Openingstijden
- Medewerkers (wie doet wat)
- Werk- en rusttijden

Omgangsvormen en ongewenst gedrag

- Beleid ongewenst gedrag en Verklaring Omtrent Gedrag
- Rookbeleid
- Omgaan met dieren
- Omgaan met bezoekers

Werkzaamheden

- Werkkleding en persoonlijke beschermingsmiddelen
- Toelichting over werkzaamheden

Hygiëne en veiligheid

- Aanbod vaccinatie
- Zoönosen en beten of krabben van dieren
- Persoonlijke hygiëne (handen wassen) / zwangerschapsprotocol
- Bedrijfs hulpverlening en calamiteiten
- Arbeidsomstandigheden en veiligheid
- Melden accidenten en (bijna) ongevallen

Bereikbaarheidslijst

Het doel van de bereikbaarheidslijst is dat in geval van nood of problemen direct contact opgenomen kan worden met de juiste personen/ instantie, zowel binnen als buiten de organisatie. Indien van toepassing wordt ook vermeld wanneer de persoon/ instantie bereikbaar is. Medewerkers weten waar ze de actuele bereikbaarheidslijst kunnen vinden.

- Binnen de organisatie: Intern noodnummer (indien van toepassing), verantwoordelijke, beheerder, vertrouwenspersoon etc.
- Buiten de organisatie: Landelijk alarmnummer (112), huisarts (tijdens kantooruren), huisartsenpost/ EHBO ('s avonds, weekenden), arboarts/ GGD, politie/ wijkagent, dierenarts etc.

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent organisatie en personeel.

Toetsing

- VOG in personeelsdossier beheerder en diens vervanger
- Vertrouwenspersoon aangesteld
- Gedragscode voor medewerkers die met kinderen/cliënten werken
- Aanstellingsbeleid

Bijlagen

B3 - 3: in veilige handen

B3 - 4: voorbeeld 'Gedragscode medewerkers en vrijwilligers'

Formulier

F0 - 2: verklaring werkgever

Websites

www.inveiligehanden.nl

www.gratisvog.nl

Zie ook RI&E hoofdstuk 4 en bijlagen

3.5 Voert de kinderboerderij een preventief veiligheidsbeleid?

De kinderboerderij moet zorgen voor een veilige werkomgeving voor haar medewerkers, vrijwilligers en de bezoekers. Onderdeel hiervan is het beschrijven en bespreken van de omgangsvormen en ongewenst gedrag in de huisregels (zie 3.4). Daarnaast kunnen er andere preventieve maatregelen genomen worden om de organisatie veilig te maken.

Veilig maken van een organisatie

Een veilige omgeving is belangrijk. Zeker wanneer je als organisatie met minderjarigen of mensen met een verstandelijke beperking werkt. Dit betekent dat naast de aanwezigheid van een fysiek veilige (speel) omgeving en veilige materialen, minderjarigen zich ook veilig moeten kunnen voelen. En dit geldt niet alleen voor minderjarigen. Alle mensen die in een (vrijwilligers)organisatie of vereniging actief zijn, hebben baat bij een fysiek en sociaal veilige werkomgeving. Het voorkomen van seksueel misbruik is ook in het belang van de organisatie zelf.

Als organisatie heb je de taak het onderwerp te agenderen en de kans op seksueel misbruik te verkleinen. Openheid en preventief beleid helpen hierbij. Organisaties die hun zaken niet op orde hebben, lopen het risico:

- dat mensen die de grens overschrijden, zeggen dat ze niet beter weten.
- dat minderjarigen die met seksueel misbruik worden geconfronteerd denken dat zij de enige zijn en niet weten bij wie ze terecht kunnen.
- dat medewerkers of vrijwilligers die onterecht beschuldigd worden, geen handvatten hebben om op terug te vallen.
- dat het bestuur door ouders, de gemeente en vrijwilligers als onverantwoordelijk wordt gezien omdat het geen maatregelen heeft genomen.
- dat de organisatie/ vereniging aansprakelijk wordt gesteld voor geleden schade.

Afspraken maken en aanstellingsbeleid

Op de kinderboerderij moeten afspraken gemaakt worden hoe wordt omgegaan met ongewenste gedragingen om te zorgen voor een veilige werkomgeving en ter bescherming van medewerkers, (minderjarige) vrijwilligers, maar ook van bezoekers. Er moet schriftelijk worden vastgelegd op welke wijze met elkaar wordt omgegaan en hoe wordt gehandeld bij ongewenste gedragingen.

Verklaring Omtrent Gedrag (VOG)

Bij een VOG-aanvraag gaat het ministerie van Justitie na of de aanvrager strafbare feiten heeft gepleegd die een risico vormen voor de functie waarvoor de verklaring wordt aangevraagd. De kinderboerderij mag medewerkers en vrijwilligers verplichten een VOG aan te vragen (bv. onderdeel aanstellingsbeleid). Aangeraden wordt om op te nemen in het aanstellingsbeleid voor nieuwe medewerkers en vrijwilligers hoe hiermee wordt omgegaan. Voor de beheerder en diens vervanger is het hebben van een VOG verplicht. Dit geldt ook beheerders van vrijwilligersorganisaties. De VOG maakt onderdeel uit van het personeelsdossier.

4. Risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E)

Een RI&E is verplicht voor elke organisatie waarbij gewerkt wordt met 'gezagverhoudingen'. Dus niet alleen personeel, maar ook organisaties die werken met vrijwilligers, stagiairs etc. Dat betekent dat u als kinderboerderij volgens de Arbowet verplicht bent om een RI&E op te stellen.

Toelichting hoofdstuk 4: RI&E

Dit hoofdstuk richt zich uitsluitend op de Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) voor de kinderboerderij. Dit hoofdstuk is daarom opgebouwd als voorbeeld RI&E. In de bijlagen vindt u meer informatie over de onderwerpen en een aantal voorbeeldprotocollen.

Module 1. Organisatie van arbeidsomstandigheden

1.1. Arbobeleid en RI&E	68
1.1.1. Er is een preventiemedewerker aangewezen	68
1.1.2. Er zijn afspraken om het plan van aanpak jaarlijks te actualiseren en te bespreken met betrokkenen	68
1.1.3. De kinderboerderij laat zich ondersteunen in het arbo- en verzuimbeleid	68
1.2. Voorlichting en toezicht	69
1.2.1. Veiligheid en arbeidsomstandigheden worden regelmatig besproken in de diverse overleggen	69
1.2.2. Medewerkers ontvangen voorlichting en instructie over het (veilig) uitvoeren van hun werk	69
1.2.3. Er zijn functieomschrijving en taakbeschrijvingen aanwezig en hier wordt op toegezien	69
1.2.4. Er zijn afspraken gemaakt over wat te doen als iemand zich niet aan de arboregels houdt	69
1.3. Begeleiden van vrijwilligers, stagiairs, cliënten en bezoekers	69
1.3.1. Er is een (schriftelijk) introductieprogramma voor nieuwe medewerkers	69
1.3.2. Er zijn huisregels opgesteld voor vrijwilligers, stagiairs en cliënten	70
1.3.3. Er zijn regels opgesteld voor het werken met bezoekers (kinderen)	70
1.3.4. Als met meerdere partijen wordt samengewerkt, zijn er schriftelijke afspraken over de samenwerking	70
1.4. (Ongewenst) gedrag van medewerkers	70
1.4.1. Er zijn afspraken gemaakt over ongewenste gedragingen.	70
1.4.2. Er is een vertrouwenspersoon in het bedrijf aanwezig	70
1.4.3. Er is een rookbeleid vastgesteld	71
1.4.4. Er zijn afspraken gemaakt over medicijngebruik en over het gebruik van alcohol en drugs.	71
1.5. Afspraken over verzuim	71
1.5.1. Er zijn afspraken gemaakt over hoe, wanneer en bij wie personeel zich ziek moeten melden	71
1.5.2. Vanuit het bedrijf wordt minimaal een keer per week contact gehouden met de zieke werknemer	71
1.5.3. Er wordt naar de oorzaken van verzuim gekeken	71
1.6. Werk- en rusttijden	72
1.6.1. De werkgever houdt zich aan de verplichte werk- en rusttijden	72
1.6.2. De pauzetijden voldoen aan de voorschriften	72
1.6.3. De afwijkende regels voor jongeren onder de 18 jaar worden toegepast	72
1.7. Werkinhoud en werkbeleving	73
1.7.1. Er vindt werkoverleg plaats	73
1.7.2. Er worden maatregelen genomen om de werkdruk te beperken	73

Module 2. Veiligheid en gebouwen

2.1. In geval van nood	74
2.1.1. Er zijn voldoende opgeleide bedrijfshulpverleners aanwezig	74
2.1.2. Er zijn (schriftelijke) afspraken aanwezig hoe te handelen bij een calamiteit	74
2.1.3. Nooduitgangen zijn duidelijk aangegeven en vrij toegankelijk	74
2.1.4. Op een aantal plaatsen is een plattegrond opgehangen waarop vluchtroutes, nooduitgangen, brandblussers en verbandtrommels zijn aangegeven	74

2.1.5.	Op elk (vast) telefoontoestel staat het alarmnummer	75
2.1.6.	Er zijn voldoende en juiste blusmiddelen	75
2.1.7.	Er zijn voldoende maatregelen genomen om brand te voorkomen	75
2.1.8.	Er is een (goed gevulde) verbandtrommel aanwezig	75
2.1.9.	Ongevallen worden geregistreerd en de oorzaken onderzocht en zo nodig worden er maatregelen genomen om soortgelijke ongevallen in de toekomst te voorkomen	75
2.1.10.	Ongevallen met ernstige gevolgen worden meteen gemeld bij de arbeidsinspectie	75

2.2. Het gebouw **76**

2.2.1.	De gebouwen en terreinen zijn afgestemd op het bedrijfstype en worden goed onderhouden	76
2.2.2.	De ontspanningsruimte (kantine) voldoet aan de eisen	76
2.2.3.	Er zijn voldoende sanitaire voorzieningen (invalide) toiletten en wasgelegenheid	76
2.2.4.	Er zijn was- en kleedruimtes aanwezig	76
2.2.5.	De verlichting in de gebouwen en op het terrein is voldoende	76
2.2.6.	Er zijn maatregelen getroffen om te voorkomen dat onbevoegden ongemerkt het terrein betreden en het is voor bezoekers duidelijk waar ze wel en niet mogen komen	77
2.2.7.	Looppaden en werkruimtes zijn vrij van obstakels waarover gestruikeld kan worden	77
2.2.8.	Trappen zijn voldoende stevig en voorzien van de voorgeschreven leuningen	77
2.2.9.	De gasinstallatie voldoet aan de gestelde eisen	77
2.2.10.	Elektrische installaties voldoen aan de gestelde eisen	77

2.3. Voedselveiligheid **78**

2.3.1.	Werkvlakken en tegels in ruimtes waar voedsel wordt bereid zijn in goede staat en gemakkelijk te reinigen	78
2.3.2.	De keuken is schoon en ordelijk en voldoende geventileerd	78

Module 3. Werksoorten

3.1. Werkzaamheden op de kinderboerderij **79**

3.1.1.	Alle medewerkers hebben voorlichting gehad over gezonde werkhoudingen	79
3.1.2.	Bij het voeren met een voerschip weegt de gevulde voerschip maximaal 1 kg	79
3.1.3.	Een gevulde emmer weegt maximaal 7 kg	79
3.1.4.	Werkruimtes, stallen en gangen worden regelmatig schoongemaakt om stofvorming te voorkomen	79
3.1.5.	Als er buiten gewerkt wordt, zijn er afspraken gemaakt over werkzaamheden bij extreem weer	79
3.1.6.	Er wordt extra aandacht geschonken aan de omgang met grote landbouwhuisdieren	80
3.1.7.	Er wordt regelmatig van houding gewisseld en werkzaamheden worden afgewisseld	80
3.1.8.	Bij het werken op de knieën wordt gebruik gemaakt van kniebeschermers	80
3.1.9.	Gereedschap is geschikt voor de doelgroep en zo mogelijk instelbaar of in verschillende lengtes	80
3.1.10.	Er zijn hulpmiddelen aanwezig zijn voor het tillen van zware lasten	80
3.1.11.	Tijdens de werkzaamheden kan men elkaar op een meter afstand goed verstaan	81
3.1.12.	Bij werkzaamheden met veel lawaai is gehoorbescherming beschikbaar en wordt dit gebruikt	81

3.2. Kantoorwerk **81**

3.2.1.	Na twee uur computerwerk kan minimaal 15 minuten gepauzeerd worden of tijdelijk ander werk gedaan	81
3.2.2.	De beeldschermopstelling voldoet aan de gestelde eisen	81
3.2.3.	Alle kantoorstoelen zijn voldoende instelbaar	82
3.2.4.	Er is een voldoende grote werktafel aanwezig en de hoogte is afgestemd op de gebruiker	82
3.2.5.	Er worden zo nodig hulpmiddelen zoals een voetenbankje beschikbaar gesteld	82
3.2.6.	Er is voorlichting gegeven over hoe zijn of haar werkplek het beste ingesteld kan worden	82
3.2.7.	Alle snoeren en kabels zijn netjes weggewerkt	82
3.2.8.	Indien noodzakelijk is goede zonwering aanwezig	82
3.2.9.	De temperatuur in de kantoorruimte is goed te regelen	82

Module 4. Veilig werken

4.1. Gevaarlijke stoffen	83
4.1.1. Opslag gevaarlijke stoffen	83
4.1.2. Actuele veiligheidsbladen van de leverancier zijn aanwezig	83
4.1.3. Er is een register van gevaarlijke stoffen	83
4.2. Werken met gevaarlijke stoffen	84
4.2.1. Er is een richtlijn voor het werken met gevaarlijke stoffen	84
4.2.2. Periodiek wordt voorlichting en instructie gegeven over de risico's van het werken met gevaarlijke stoffen	84
4.2.3. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) worden op de juiste wijze bewaard	84
4.2.4. Bij de werkzaamheden worden de bestemde PBM gebruikt	84
4.2.5. Gewasbeschermingsmiddelen worden uitsluitend gebruikt door personen met een spuitlicentie	84
4.3. Biologische agentia	85
4.3.1. Er wordt periodiek voorlichting over biologische agentia gegeven	85
4.3.2. Er is een hygiëneprotocol en deze wordt regelmatig besproken	85
4.3.3. Er is een handenwasgelegenheid voor personeel	85
4.3.4. Er is een protocol voor of er zijn afspraken over wat te doen bij beten, prikken en vergiftigingen	85
4.3.5. Er is een protocol voor risicogroepen (zoals zwangere vrouwen)	85
4.3.6. Er zijn persoonlijke beschermingsmiddelen voor de werknemers beschikbaar	86
4.3.7. Er is een inventarisatie van zoönosen	86
4.3.8. Er is een legionella-analyse verricht	86
4.4. Gereedschappen, machines en werken op hoogte	86
4.4.1. Alle machines en gereedschappen van zijn voorzien van CE-markering	86
4.4.2. Waarschuwingen en instructies op de machines en de gebruiksaanwijzing zijn in het Nederlands	87
4.4.3. De aangebrachte beveiligingen en afschermingen zijn aanwezig en werken	87
4.4.4. De medewerkers die met machines of arbeidsmiddelen werken zijn voldoende deskundig	87
4.4.5. Arbeidsmiddelen worden jaarlijks gecontroleerd door een deskundige	87
4.4.6. Hoger gelegen ruimtes zijn voorzien zijn van een stevig hekwerk.	87
4.4.7. Ladders zijn in goede staat en worden voor gebruik visueel geïnspecteerd.	88

Hulpmiddelen bij dit onderdeel

Bijlage	Titel bijlage
B4 - 1	Toelichting op RI&E module 1: organisatie van arbeidsomstandigheden
B4 - 2	Toelichting op RI&E module 2: veiligheid en gebouwen
	Voorbeeldinstructie: accidentenprotocol
	Voorbeeldinstructie: voorkomen ongevallen
	Voorbeeldinstructie: melden van ongevallen en gevaarlijke situaties
B4 - 3	Toelichting op RI&E module 3: werksoorten
B4 - 4	Toelichting op RI&E module 4: veilig werken
	Voorbeeldinstructie: zwangerschapsprotocol
	Voorbeeldinstructie: breukprotocol

Formulier	Titel bijlage	Handig voor
F4 - 1	Voorbeeld Plan van Aanpak RI&E	Toetsing
F4 - 2	Checklist introductieprogramma	RI&E module 1
F4 - 3	Registratieformulier accidenten en (bijna) ongevallen personeel en bezoekers	RI&E module 2

Websites met meer informatie

Werktijden jongeren:	www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jongeren-en-werk
In veilige handen:	www.inveiligehandenv.nl
Gratis VOG aanvragen:	www.gratisvog.nl
Meer over arbo:	www.arboportaal.nl
Meldingsplichtige arbeidsongevallen:	www.inspectieszw.nl
Infectieziekten en arbeid:	www.kiza.nl

Toelichting hoofdstuk 4: RI&E

Dit hoofdstuk richt zich uitsluitend op de Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) voor de kinderboerderij. Dit hoofdstuk is daarom opgebouwd als kant-en-klare RI&E. In de bijlagen vindt u meer informatie over de onderwerpen en enkele voorbeeldprotocollen. Ook de formulieren kunt u voor uw eigen situatie aanpassen.

Verplichting voor elke kinderboerderij/dierenweide

Een RI&E is verplicht voor elke organisatie waarbij gewerkt wordt met 'gezagsverhoudingen'. Van werken onder gezag is al sprake als een van de kinderen klusjes doet op het bedrijf, er een stagiair op het bedrijf werkt of andere vormen van een gezagsverhouding. Het hoeft dus niet altijd om betaald werk te gaan. Dat betekent dat u als kinderboerderij volgens de ARBO-wet verplicht bent om een RI&E op te stellen en deze te laten toetsen. Ook als u een vrijwilligersorganisatie bent en uitsluitend met vrijwilligers werkt, bent u verplicht een RI&E uit te voeren. Dit is ook verplicht voor elke organisatie waar gewerkt wordt met biologische agentia en/of gevaarlijke stoffen.

Maatwerk

Elke kinderboerderij is anders, dus elke RI&E is ook anders. Het kan zijn dat er in deze RI&E aanwijzingen staan die voor u niet van toepassing zijn, of juist onderwerpen in deze RI&E missen die op uw kinderboerderij heel belangrijk zijn. Bijvoorbeeld als u een professionele keuken heeft of er grote machines (tractoren) zijn. Ga daarom altijd na wat voor uw eigen situatie van toepassing is welke risico's er juist wel of juist niet zijn.

Belangrijk is wel dat u deze branche RI&E als uitgangspunt gebruikt voor de toetsing. Kinderboerderijen kennen specifieke risico's en aandachtspunten, vanwege de combinatie met publiek, dieren en medewerkers. Deze branche RI&E dient te worden overhandigd aan de arbodeskundige, zodat hij mogelijke risico's hieruit kan meenemen in zijn beoordeling.

Wie stelt de RI&E op?

Het opstellen van een RI&E kunt op de kinderboerderij zelf doen. Dit is de taak van de preventiemedewerker. Een preventiemedewerker is iemand die zich binnen de organisatie (ook) bezighoudt met de veiligheid en gezondheid op de werkvloer. In kleine bedrijven (< 25 werknemers) is het vaak de beheerder die de taken van de preventiemedewerker verzorgt. Het opstellen en uitvoeren van de RI&E is één van de wettelijke taken van de preventiemedewerker.

De preventiemedewerker kan hierbij ook de hulp inschakelen van andere medewerkers van de kinderboerderij. Zij kunnen een goede bijdrage leveren aan het opstellen van de RI&E. Zij hebben tenslotte dagelijks met eventuele risico's te maken en weten wat er op de werkvloer speelt. Door werknemers te betrekken, zullen zij waarschijnlijk ook eerder het belang zien van nieuwe maatregelen.

Hoe stel je een RI&E op?

Het opstellen van de RI&E kan in 5 stappen. Die stappen worden hieronder kort beschreven. Een uitgebreid stappenplan en brochure is te vinden op de website van Steunpunt RI&E (www.rie.nl). Een [introductiefilmpje](#) is hier te vinden.

Stap 1. Inventarisatie: welke risico's spelen er in uw organisatie?

De eerste stap van het uitvoeren van een RI&E is het maken van een lijst met de risico's in uw bedrijf. Dit wordt inventarisatie genoemd. Om de kinderboerderijen daarmee te ondersteunen, is in het keurmerk deze voorbeeld Branche RI&E voor kinderboerderijen te vinden. U kunt aan de hand hiervan de risico's inventariseren.

Stap 2. Evaluatie: hoe groot is het risico?

Nadat de lijst met risico's in uw bedrijf opgesteld is, komt het evalueren van de risico's. Vergelijk alle risico's van de lijst en zet ze in de goede volgorde onder elkaar, de belangrijkste bovenaan. Dit helpt om prioriteiten te stellen voor uw plan van aanpak. Denk hierbij niet alleen aan de medewerkers, maar ook aan de bezoekers van de kinderboerderij.

Stel uzelf daarbij de volgende vragen:

1. Hoe groot is de kans op dit risico?
2. Hoe vaak wordt men blootgesteld aan dit risico?
3. Hoeveel werknemers lopen er gevaar?
4. Wat zijn de mogelijke gevolgen van dit risico?
5. Welke risico's kunnen schade veroorzaken aan uw medewerkers, apparaten of het productieproces?
6. Welke risico's zien uw medewerkers graag aangepakt?

Stap 3. Plan van Aanpak: hoe gaat u uw risico's aanpakken?

U heeft nu een lijst met "Things to Do". In een plan van aanpak geeft u aan welke maatregelen genomen gaan worden om de risico's op te lossen. Hiervoor geldt dat voorkomen beter is dan genezen! Probeer daarom de risico's aan te pakken bij de oorzaak in plaats van het gevolg. Ga één voor één de risico's bij langs en geef precies aan hoe het voorkomen of verminderd moet worden. Met welke maatregel? Wat is er daarvoor nodig? Wie gaat ermee aan de slag en wanneer? Wat zijn de kosten? Wanneer bent u tevreden? Ook de kennis en ervaring die nodig zijn om dit uit te voeren, vult u in. Geef ook expliciet aan binnen welke termijn de maatregelen zullen zijn ingevoerd.

Bij de formulieren F4 - 1 vindt u een voorbeeld van een plan van aanpak.

Stap 4. Toetsen van uw RI&E: voldoet uw RI&E aan de richtlijnen volgens de wet?

Nadat u de risico's in uw organisatie geïnventariseerd en geëvalueerd hebt en een plan van aanpak hebt gemaakt, is het zaak uw RI&E te laten toetsen. De wet verplicht in de meeste gevallen dat uw RI&E door een gecertificeerde arbodienst/deskundige getoetst wordt. Dit gebeurt door middel van een bedrijfsbezoek. Tijdens dit bezoek zal gekeken worden of alle risico's op uw lijst staan, of de situatie in het bedrijf goed is weergegeven en of de laatste normen en richtlijnen zijn gebruikt. Ook adviseert deze deskundige bij het plan van aanpak.

In het keurmerk is een voorbeeld RIE voor kinderboerderijen beschikbaar. Dit is een goede leidraad voor de uitvoering van de RI&E op een kinderboerderij. Het is echter (nog) geen erkend RI&E instrument. Dit betekent dat de kinderboerderij bij gebruik hiervan zich altijd moeten laten bijstaan door een arbodeskundige.

Stap 5. Aan de slag!

Nadat u uw RI&E en plan van aanpak hebt laten toetsen, is het tijd om aan de slag te gaan met de uitvoering van uw plan van aanpak. In het plan van aanpak heeft u aangegeven wie wát gaat doen en binnen welke termijn. U maakt zo'n plan niet voor niets, dus aan de slag ermee! Ook hierin zal de preventiemedewerker het voortouw nemen.

Het is verstandig om regelmatig, maar in ieder geval jaarlijks, uw plan van aanpak te bekijken en de voortgang te beoordelen. Zijn de afspraken die u heeft gemaakt nagekomen? Zijn er nog nieuwe zaken aan het licht gekomen die u wellicht in uw plan van aanpak moet verwerken? Kijk bijvoorbeeld eens kritisch naar de oorzaken van eventuele ongevallen of van verzuim. Misschien dat deze om nieuwe maatregelen vragen of dat ze meer prioriteit geven aan plannen die u al gemaakt had.

Uw RI&E actueel houden

Nieuwe machines, een nieuwe manier van werken, een reorganisatie of een nieuwe locatie? Veranderingen in uw bedrijf betekenen een aangepaste RI&E. U inventariseert dus opnieuw welke risico's er in uw organisatie spelen. Hiermee evalueert u tegelijkertijd de al genomen maatregelen. Als het goed is zijn de risico's waarop u actie ondernomen heeft namelijk afgenomen. Mocht dit niet zo zijn, dan wilt u dat natuurlijk ook weten. Dus als met u met uw (eerste) RI&E klaar bent, dan bent u eigenlijk pas begonnen met het verbeteren van de veiligheid en gezondheid op de kinderboerderij.

Bij de toetsing voor het Keurmerk controleert de toetser de aanwezigheid van een geldige en ondertekende RI&E en bijbehorend plan van aanpak. Er kan steekproefsgewijs gevraagd worden om informatie uit de RI&E. Bijvoorbeeld bij de feitelijke toetsing of bij onduidelijkheden.

Module 1. Organisatie van arbeidsomstandigheden

Het voeren van een goed arbo- en verzuimbeleid is de basis voor veilig en gezond werken in een bedrijf. Als er duidelijke regels en goede afspraken zijn, die bij iedereen bekend zijn, dan biedt dit een goed kader.

Onderwerpen die in deze module aan de orde komen zijn bijvoorbeeld: voorlichting en instructie, algemene bedrijfsafspraken, afspraken voor de arbodienstverlening en het verzuimbeleid.

In deze RI&E wordt er gesproken van 'medewerker'. Hiermee wordt niet alleen betaald personeel bedoeld, maar ook vrijwilligers, stagiairs, cliënten en alle andere mensen die zich 'onder gezag' inzetten voor de kinderboerderij. Als er gesproken wordt over 'personeel' dan gaat het om medewerkers in loondienst.

1.1. Arbobeleid en RI&E

Veilig en gezond werken begint bij een gestructureerde aanpak oftewel een arbobeleid. Zo'n gestructureerde aanpak voorkomt dat knelpunten ad-hoc worden opgepakt, de grootste schreeuwer zijn zin krijgt en dat ernstige knelpunten worden vergeten. Een goed arbobeleid zal tot een preventieve aanpak leiden, waardoor knelpunten eerder worden opgelost en ongevallen en verzuim worden voorkomen.

1.1.1. Er is een preventiemedewerker aangewezen

Sinds 2005 dient elk bedrijf één of meer preventiemedewerkers aan te wijzen. Deze hebben tot taak het arbo- en verzuimbeleid te coördineren en ook te zorgen dat er voorlichting en instructie wordt gegeven. Vanuit de RI&E wordt bepaald hoeveel preventiemedewerkers er moeten zijn en wat hun niveau is. In bedrijven met minder dan 25 werknemers mag de werkgever (bijvoorbeeld de beheerder) zelf de taak van preventiemedewerker op zich nemen. De RI&E en het Plan van Aanpak vormen de basis voor wat de preventiemedewerker moet weten. De rol en taken van de preventiemedewerker moeten schriftelijk vastgelegd zijn.

Aangetroffen:

Advies:

1.1.2. Er zijn afspraken om het plan van aanpak jaarlijks te actualiseren en te bespreken met betrokkenen

Jaarlijks moet in overleg met de werknemers gekeken worden of de RI&E en het plan van aanpak nog actueel zijn en hoe staat met de uitvoering van het plan van aanpak. Ook kan er gekeken worden of er inmiddels nieuwe ontwikkelingen zijn, waardoor knelpunten nu wel of beter opgelost kunnen worden.

De risico-inventarisatie moet actueel zijn. Als er belangrijke wijzigingen zijn in het bedrijf, bijv. verbouw of nieuwbouw, of een ander organisatiestructuur, moet u de RI&E aanpassen. Daarnaast vinden in elk bedrijf kleine wijzigingen plaats, veranderen wettelijke verplichtingen dat het zinvol is om de risico-inventarisatie na een paar jaar opnieuw op te stellen. Maak hiervoor een planning.

Aangetroffen:

Advies:

1.1.3. De kinderboerderij laat zich ondersteunen in het arbo- en verzuimbeleid

Volgens de Arbowet is elk bedrijf verplicht om zich deskundig te laten ondersteunen bij het arbo- en verzuimbeleid. Of door een arbodeskundige (maatwerkregeling) of door een arbodienst (vangnetregeling).

Aangetroffen:

Advies:

1.2. Voorlichting en toezicht

Meestal is niet onwil, maar onkunde de reden waarom niet veilig en gezond wordt gewerkt. Voorlichting en instructie zijn daarom erg belangrijk om medewerkers te informeren over de risico's en hoe zij die kunnen voorkomen en hun te stimuleren om veilig te werken. Als vervolg op de voorlichtingen en instructies moet de werkgever wel checken of de voorlichting en instructie is begrepen en ook nageleefd wordt.

1.2.1. Veiligheid en arbeidsomstandigheden worden regelmatig besproken in de diverse overleggen

Door veiligheid en arbeidsomstandigheden regelmatig te bespreken in de diverse overlegvormen kan gericht gezocht worden naar knelpunten en oplossingen daarvoor. Zo wordt voortdurend gewerkt aan de verbetering van de arbeidsomstandigheden en kan voorkomen worden dat ad-hoc maatregelen worden genomen. Medewerkers hebben vaak praktische ideeën hoe knelpunten opgelost kunnen worden. Tijdens deze overleggen dienen ook (oorzaken van) verzuim en ongevallen besproken te worden.

Aangetroffen:

Advies:

1.2.2. Medewerkers ontvangen voorlichting en instructie over het (veilig) uitvoeren van hun werk

Per functie is vastgesteld hoe het werk gedaan moet worden en met welke hulpmiddelen. Daarbij wordt ook ingegaan op persoonlijke beschermingsmiddelen. Medewerkers ontvangen zo vaak als nodig voorlichting en instructie over het veilig uitvoeren van het werk. Denk hierbij aan onderwerpen zoals gedrag dieren, elektrische handgereedschappen, valgevaar, melden van onveilige situaties, bedrijfshulpverlening.

Aangetroffen:

Advies:

1.2.3. Er zijn functieomschrijving en taakbeschrijvingen aanwezig en hier wordt op toegezien

In de functieomschrijving worden de taken en verantwoordelijkheden op het gebied van arbeidsomstandigheden omschrijven. Toezicht kan gebeuren door de leidinggevende, maar ook medewerkers kunnen elkaar daarbij helpen. Op de kinderboerderij is toezicht houden van groot belang om veiligheid voor de medewerkers en bezoekers te waarborgen. Dit betekent dat de medewerkers weten wat de risico's zijn, hoe ze daarmee moeten omgaan en dat ze verplicht zijn (arbo)instructies op te volgen. *Zie ook Keurmerk criteria 3.1, vakbekwaamheid.*

Aangetroffen:

Advies:

1.2.4. Er zijn afspraken gemaakt over wat te doen als iemand zich niet aan de arboregels houdt

Als iemand zijn taken niet goed uitvoert zijn er (sanctie)maatregelen afgesproken. Het opvolgen van arboinstructies is in het belang van de medewerker, de omgeving en van de werkgever (denk aan aansprakelijkheid). *Zie ook Keurmerk criteria 3.4, huisregels.*

Aangetroffen:

Advies:

1.3. Begeleiden van vrijwilligers, stagiairs, cliënten en bezoekers

1.3.1. Er is een (schriftelijk) introductieprogramma voor nieuwe medewerkers

Nieuwe medewerkers, vrijwilligers, stagiairs etc. zijn vaker het slachtoffer van bedrijfsongevallen dan ervaren personeel. Goede afspraken, een duidelijke introductie en begeleiding kunnen dit voorkomen. Afspraken dienen schriftelijk te zijn vastgelegd. Er dient voor elke nieuwe medewerker een intakeprocedure te zijn vastgelegd en de afspraken moetendienen schriftelijk te worden bevestigd. *Zie ook F4-2 introductieprogramma nieuwe medewerker.*

Aangetroffen:

Advies:

1.3.2. Er zijn huisregels opgesteld voor vrijwilligers, stagiairs en cliënten

Leg in de huisregels onder andere vast:

- wat de risico's zijn van het werk;
- wie toezicht houdt;
- wat de afspraken zijn m.b.t. het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen;
- welke deskundigheid iemand moet hebben om bepaalde werkzaamheden uit te voeren;
- waarover en hoe vaak voorlichting en instructie wordt gegeven.

Er kunnen jeugdige vrijwilligers en stagiairs aanwezig zijn. Zorg dat hiervoor een apart beleid aanwezig is. Het is hen onder andere verboden om met gevaarlijke machines te werken. *Zie ook Keurmerk criteria 3-4, huisregels.*

Aangetroffen:

Advies:

1.3.3. Er zijn regels opgesteld voor het werken met bezoekers (kinderen)

Op veel kinderboerderijen mogen kinderen helpen. Denk hierbij aan de boerderijclub of hulpjes bij het voeren. Zorg ervoor dat er een beleid is voor deze kinderen. Neem hierin onder andere op wat ze wel of niet mogen doen, of er werkkleding (bijvoorbeeld overall, laarzen) beschikbaar is en wat de rol is van de ouders/begeleider. Beschrijf ook hoe toezicht geregeld wordt.

Aangetroffen:

Advies:

1.3.4. Als met meerdere partijen wordt samengewerkt, zijn er schriftelijke afspraken over de samenwerking

Sommige kinderboerderijen werken samen met een zorginstelling op de kinderboerderij. Maar er zijn ook andere vormen denkbaar waarbij er op de kinderboerderij met een andere partij samengewerkt wordt. Belangrijk is dat er doelmatig samengewerkt worden en de arbozorg op elkaar afgestemd. Het kan gaan om loonwerkers, medewerkers van zorginstellingen, aannemers, etc. Doordat al deze mensen moeten samenwerken of in elk geval op dezelfde boerderij aan het werk zijn, kunnen er onduidelijke situaties ontstaan met gevolgen voor de veiligheid.

Afspraken m.b.t. veiligheid, dagelijkse leiding, toezicht en overleg, instructies, veiligheid en wie welke verantwoordelijkheid draagt etc. dienen vooraf (schriftelijk) te worden vastgelegd. Ook wordt vastgelegd wie eindverantwoordelijke is.

Aangetroffen:

Advies:

1.4. (Ongewenst) gedrag van medewerkers

1.4.1. Er zijn afspraken gemaakt over ongewenste gedragingen.

Elke organisatie is verplicht richtlijnen te hanteren m.b.t. omgangsvormen en gedrag. Van belang is dat duidelijk wordt aangegeven wat wel en niet wordt getolereerd, wie toezicht houdt, de klachtenprocedure en de mogelijke sancties die getroffen kunnen worden. Dit beleid dient schriftelijk te zijn vastgelegd en periodiek onder de aandacht te worden gebracht. De Arbowet eist vooral een duidelijk sanctiebeleid. *Zie ook Keurmerk criteria 3-5, preventief veiligheidsbeleid.*

Aangetroffen:

Advies:

1.4.2. Er is een vertrouwenspersoon in het bedrijf aanwezig

Het kunnen praten over onzekerheid als gevolg van ongewenst gedrag en het krijgen van hulp bij het bespreekbaar maken ervan met de 'dader', voorkomt dat seksuele intimidatie lang voortduurt en helpt om ongewenst gedrag te snel te stoppen. *Zie ook Keurmerk criteria 3-5, preventief veiligheidsbeleid.*

Aangetroffen:

Advies:

1.4.3. Er is een rookbeleid vastgesteld

Er dient een beleid te zijn vastgelegd gericht op een rookvrije werkplek en het voorkomen van blootstelling aan tabaksrook. Alle werkplekken moeten rookvrij zijn. In overleg met het personeel en deelnemers mag een ruimte worden aangewezen waar gerookt mag worden. In deze ruimte moet de capaciteit van de luchtverversing worden aangepast. Als richtlijn geldt een ventilatievoud van 4-6 het volume van de ruimte. Hierbij wordt uiteraard ook rekening gehouden met de veiligheid (aanwezigheid brandbare materialen, zoals in de stal) en het rookbeleid dat geldt voor bezoekers. *Zie ook Keurmerk criteria 3-4, huisregels.*

Aangetroffen:

Advies:

1.4.4. Er zijn afspraken gemaakt over medicijngebruik en over het gebruik van alcohol en drugs.

Het gebruik van medicijnen, alcohol en drugs kan tot onveilige situaties leiden. Niet alleen voor de gebruiker zelf, maar ook voor collega's of derden. (Bijv. tijdens het werk aan gevaarlijke machines). Eventueel gebruik dient gemeld te worden. De medewerkers zijn ook op de hoogte van deze afspraken. *Zie ook Keurmerk criteria 3-4, huisregels.*

Aangetroffen:

Advies:

1.5. Afspraken over verzuim

Bij verzuim gelden regels waar de verzuimende medewerker en de werkgever zich aan moeten houden.

Daarnaast is het belangrijk dat in het bedrijf zelf duidelijke afspraken gemaakt worden, zodat iedereen weet waar hij/zij aan toe is. Dit is niet verplicht voor kinderboerderijen die niet werken met personeel in loondienst.

1.5.1. Er zijn afspraken gemaakt over hoe, wanneer en bij wie personeel zich ziek moeten melden

Van belang is dat afspraken (schriftelijk!) zijn vastgelegd in een verzuimreglement en dat alle werknemers hiervan op de hoogte zijn. *Zie ook Keurmerk criteria 3-4, huisregels.*

Aangetroffen:

Advies:

1.5.2. Vanuit het bedrijf wordt minimaal een keer per week contact gehouden met de zieke werknemer

Een goede begeleiding van zieke werknemers is van belang om de verzuimduur te bekorten en om zieke werknemers weer aan het werk te helpen in het eigen of in aangepast werk. De begeleiding dient te bestaan uit: regelmatig telefonisch contact houden, op huisbezoek gaan, de werknemer op het werk uitnodigen voor koffiepauze, werkoverleg etc. het (tijdelijk) aanpassen van het werk zodat dit minder belastend wordt etc.

Aangetroffen:

Advies:

1.5.3. Er wordt naar de oorzaken van verzuim gekeken

Het achterhalen van de oorzaken kan helpen het verzuim te verminderen. Doordat gericht maatregelen genomen kunnen worden om de oorzaken weg te nemen.

Aangetroffen:

Advies:

1.6. Werk- en rusttijden

De Arbeidstijdenwet sluit aan bij de Arbowet. Arbeidstijden spelen een rol bij de arbeidsomstandigheden. De werkgever is verplicht de arbeidstijdpatronen schriftelijk vast te leggen in een rooster van werk- en rusttijden. Bovendien moet de werkgever een registratie bijhouden van de gewerkte uren. De arbeidstijden voor vrijwilligers zijn niet meer in de arbowet vastgelegd en organisaties zijn niet meer verplicht om werk- en rusttijden van vrijwilligers te registreren. Een uitzondering geldt voor vrijwilligers jonger dan 18 jaar. Hier zijn wel regels voor vastgelegd.

In de bijlage is meer informatie over dit onderwerp over te vinden.

1.6.1. De werkgever houdt zich aan de verplichte werk- en rusttijden

In principe geldt voor werktijden de standaardregeling uit de Arbeidstijdenwet welke aangeeft dat in principe de werkzaamheden tussen 07.00 uur en 19.00 uur dienen plaats te vinden, tenzij op basis van een collectieve regeling de overlegregeling geldt. In deze standaardregeling is o.a. vastgelegd dat:

- een normale werkdag maximaal 9 uur duurt;
- een normale werkweek maximaal 45 uur duurt;
- in een jaar gemiddeld 40 uur per week gewerkt mag worden.

Incidenteel mag de werkgever overwerk laten verrichten tot maximaal 11 uur per dienst en maximaal 54 uur per week. In totaal mag dit maximaal 585 uur in een periode van 13 weken (45 uur per week). Zodra gewerkt wordt tussen 0.00 uur en 6.00 uur geldt de dienst als nachtdienst. Via overleg (tussen werkgever en werknemer) kan van dit schema worden afgeweken. Dit geldt alleen voor medewerkers vanaf 18 jaar.

Aangetroffen:

Advies:

1.6.2. De pauzetijden voldoen aan de voorschriften

Als er langer dan 5,5 uur gewerkt wordt dan is er een pauze van 30 minuten aaneengesloten. Als er 8 uur gewerkt wordt dan is de pauze minstens 45 minuten, waarvan 30 minuten aaneengesloten.

Aangetroffen:

Advies:

1.6.3. De afwijkende regels voor jongeren onder de 18 jaar worden toegepast

Kinderen en jongeren lopen door hun onervarenheid en jeugdig gedrag extra risico's en mogen dus niet alle werkzaamheden uitvoeren. Bovendien worden andere eisen gesteld aan de werktijden van jeugdigen, ook bij (maatschappelijke) stages. In de bijlage is hier meer informatie over te vinden.

Aangetroffen:

Advies:

1.7. Werkinhoud en werkbeleving

Naast fysieke arbeidsomstandigheden spelen ook meer organisatorische aspecten een belangrijke rol bij het welbevinden van medewerkers op het werk.

1.7.1. Er vindt werkoverleg plaats

Het is belangrijk dat werknemers inspraak kunnen hebben over beleidsaangelegenheden die hen betreffen en bijvoorbeeld over de wijze waarop zij hun werk uitvoeren. In het werkoverleg dient aandacht besteed te worden aan de arbeidsomstandigheden. Daarnaast kan tijdens het werkoverleg de werknemers een toelichting gegeven worden inzake het gebruik, controle en onderhoud van bepaalde apparaten. Ook moet er een mogelijkheid zijn voor de werknemers om hun mening te kunnen geven over de gebruikte producten/de gang van zaken met het oog op de arbeidsomstandigheden.

De Arbo-wet stelt dat werknemers in de gelegenheid gesteld moeten worden om overleg te plegen met collega's. Werknemers moeten bij voorkeur niet langere tijd achtereen solitair werken. Ook als een werknemer de benodigde ondersteuning niet kan verkrijgen, doordat anderen steeds onbereikbaar zijn ('druk', 'bezet') moet dit als een knelpunt aangemerkt worden.

Aangetroffen:

Advies:

1.7.2. Er worden maatregelen genomen om de werkdruk te beperken

Te nemen maatregelen zijn o.a. structureel werkoverleg, goede werkverdeling, voldoende personeel voor het uit te voeren werk, de juiste materialen en hulpmiddelen om het werk uit te kunnen voeren, functioneringsgesprekken etc.

Stress komt op iedere werkplek voor. Indien stresssituaties incidenteel voorkomen, vormt dit vaak geen probleem en kunnen mensen juist gestimuleerd worden tot betere resultaten in hun werk. Als stress echter langdurig bestaat kan dit leiden tot overspannenheid en oververmoeidheid. Stress is een van de belangrijkste oorzaken van arbeidsongeschiktheid.

Aangetroffen:

Advies:

Module 2. Veiligheid en gebouwen

Sommige risico's kunnen niet toegewezen worden aan bepaalde werkzaamheden, maar zijn verbonden aan de aard van het bedrijf, het gebouw of de organisatie van het werk.

2.1. In geval van nood

2.1.1. Er zijn voldoende opgeleide bedrijfshulpverleners aanwezig

Bedrijfshulpverlening is er op gericht om direct na een calamiteit of ongeval de juiste handelingen uit te voeren tot het moment dat professionele hulpverleners ter plaatse zijn. Goede bedrijfshulpverlening kan levens redden en grote schade voorkomen. *Zie ook Keurmerk criteria 2-4, BHV.*

Aangetroffen:

Advies:

2.1.2. Er zijn (schriftelijke) afspraken aanwezig hoe te handelen bij een calamiteit

Op de kinderboerderij dient een beschrijving aanwezig te zijn van hoe te handelen wanneer zich een ongeluk voordoet. Calamiteiten kunnen hierbij uiteenlopen van brand tot beten van dieren. In dit calamiteitenplan dient voor alle mogelijke gevaren worden beschreven hoe men dient te handelen in het geval zich een ongeluk voordoet. Het calamiteitenplan is voorzien van een plattegrond van het complex met aanduidingen van vluchtroutes, nooduitgangen, plaats van brandblussers en nutsvoorzieningen. Een onderdeel van het hulpverleningsplan is een noodplan. Hierin wordt aangegeven wat te doen bij ontruiming en waar men zich moet verzamelen. Het noodplan dient jaarlijks te worden geoefend. Bespreek het minimaal één keer per jaar met alle relevante medewerkers. Voor evenementen dient een apart noodplan te worden opgesteld gericht op de omvang/het aantal bezoekers en bijzondere risico's.

Aangetroffen:

Advies:

2.1.3. Nooduitgangen zijn duidelijk aangegeven en vrij toegankelijk

Bij brand bestaat de mogelijkheid dat de normale uitgang wordt versperd. In dergelijke gevallen moet een vluchtweg ter beschikking staan, die duidelijk als zodanig moet zijn aangegeven en moet worden vrijgehouden.

De bedrijfsruimte dient behalve een gewone uitgang, nog een uitgang te hebben, het liefst zoveel mogelijk aan de andere zijde van het gebouw. De nooduitgang en vluchtroute moeten veilig en vrij van obstakels zijn. De uitgang moet naar buiten (in de vluchtrichting) openen. Schuif- of draaideuren mogen niet gebruikt worden als nooduitgang. De vluchtroutes moeten voorzien zijn van een vluchtwegaanduiding (bekende bordjes in groenwit met tekst of pictogram). Ze hoeven niet per se verlicht te zijn als er voldoende daglicht op valt. Nooduitgangen dienen tenminste 88 cm breed te zijn en gemakkelijk bereikbaar voor rolstoelen.

Aangetroffen:

Advies:

2.1.4. Op een aantal plaatsen is een plattegrond opgehangen waarop vluchtroutes, nooduitgangen, brandblussers en verbandtrommels zijn aangegeven

Deze plattegronden zijn niet alleen handig voor nieuwe en tijdelijke medewerkers die de 'weg' in het bedrijf nog niet goed kennen, maar zijn ook handig voor hulpverlenende instanties. (Bijv. voor de brandweer als 's nachts brand uitbreekt en niemand aanwezig is.) De plattegronden kunnen het beste opgehangen worden bij de ingang en plaatsen waar veel gewerkt wordt.

Aangetroffen:

Advies:

2.1.5. Op elk (vast) telefoontoestel staat het alarmnummer

Op de meeste kinderboerderijen zal dat het nummer 112 zijn.

Aangetroffen:

Advies:

2.1.6. Er zijn voldoende en juiste blusmiddelen

Om bij een beginnende brand snel in te kunnen grijpen is het noodzakelijk dat brandblussers binnen handbereik aanwezig zijn. Zet de brandblussers daarom op een vaste plek en zet ze vast in een houder om omvallen (en beschadigen) te voorkomen.

Aangetroffen:

Advies:

2.1.7. Er zijn voldoende maatregelen genomen om brand te voorkomen

Vuur mag nimmer aanwezig zijn in een bedrijfsruimte waar brandbare stoffen of de aard van de werkzaamheden een gevaar voor ontploffing of voor een snel uitbreidende brand kunnen veroorzaken. Het is niet uitgesloten dat door de te verrichten werkzaamheden vonken of vuur kunnen ontstaan die explosie of brand veroorzaken. Maatregelen zoals geen open vuur, noch werkzaamheden die vonken (kunnen) geven, rookverbod, kunnen genomen worden. Bekende brandrisico's zijn kaarsen in de kantine en keukenbrand; roken bij hooi-/stro-opslag; broei; kortsluiting; blikseminslag.

Aangetroffen:

Advies:

2.1.8. Er is een (goed gevulde) verbandtrommel aanwezig

Er dient minimaal 1 verbandtrommel aanwezig te zijn. I.v.m. ongevalsrisico's is het raadzaam om een verbandtrommel te plaatsen op werkplekken waar de ongevalsrisico's het hoogst zijn (bijv. werkruimtes, stallen) en een tweede in de kantine. De inhoud van de trommel dient te worden aangevuld n.a.v. de ongevalsrisico's en te verwachten letsels. Controleer de verbandtrommel jaarlijks. Let ook op de houdbaarheidsdatum van jodium en van de verbandmiddelen.

Zie ook Keurmerk criteria 2-4, BHV.

Aangetroffen:

Advies:

2.1.9. Ongevallen worden geregistreerd en de oorzaken onderzocht en zo nodig worden er maatregelen genomen om soortgelijke ongevallen in de toekomst te voorkomen.

Het registreren van ongevallen en het bekijken van de oorzaken vormen de basis voor het nemen van gerichte maatregelen om deze ongevallen in de toekomst te voorkomen. Volgens de wet moeten ongevallen die leiden tot een verzuim van meer dan drie dagen worden geregistreerd. Om een goed overzicht te krijgen van de (mogelijke) risico's kan het handig zijn om alle ongevallen en ook de bijna-ongevallen te registreren, zowel van de medewerkers als van de bezoekers van de kinderboerderij. *Zie bijlage B4-2 voorbeeldinstructie: 'voorkomen van ongevallen' en voorbeeldinstructie: accidentenprotocol.*

Aangetroffen:

Advies:

2.1.10. Ongevallen met ernstige gevolgen worden meteen gemeld bij de arbeidsinspectie

Dodelijke ongevallen, ongevallen met blijvend letsel of die hebben geleid tot ziekenhuisopname moeten direct telefonisch worden gemeld bij de arbeidsinspectie. De arbeidsinspectie kan dan besluiten om nader onderzoek te doen of meer informatie op te vragen. *Zie bijlage B4-2 melden van ongevallen.*

Aangetroffen:

Advies:

2.2. Het gebouw

2.2.1. De gebouwen en terreinen zijn afgestemd op het bedrijfstype en worden goed onderhouden

Gebouwen en terreinen dienen in goede staat van onderhoud te verkeren. Rijpaden dienen zo egaal mogelijk te zijn. Buitenterreinen dienen ruim en overzichtelijk te zijn en voldoende verlicht. De bereikbaarheid moet goed zijn. Dit houdt in dat de wegwijzers op moeten vallen en duidelijk zijn. Toegangswegen moeten voldoende ruim zijn, verhard en geen gevaar voor aanrijding geven. De parkeerplaatsen moeten voldoende ruim en verlicht zijn.

Het ontsnappen van dieren kan altijd voorkomen. Het terrein dient zodanig te zijn afgesloten dat het dier niet de openbare weg kan betreden of schade kan aanrichten in de omgeving.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.2. De ontspanningsruimte (kantine) voldoet aan de eisen

Ontspanningsruimtes zijn ruimtes waarin men kan pauzeren, eten/drinken en tot rust komen. Deze dienen op alle bedrijven aanwezig te zijn. Onder deze ruimte kan ook de kantine/schafgelegenheid worden verstaan. De kantine/schafgelegenheid mag niet in open verbinding staan met de werkruimte.

In het koude jaargetijde moet er voldoende worden verwarmd door middel van een deugdelijke verwarmingsinstallatie van voldoende capaciteit. De verbrandingsgassen moeten rechtstreeks naar buiten worden afgevoerd. Er moet voldoende ventilatie, verwarming en verlichting zijn. Verder dienen er voldoende stoelen en tafels te zijn en dient de ruimte schoon gehouden te worden.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.3. Er zijn voldoende sanitaire voorzieningen (invalide) toiletten en wasgelegenheid

Er zijn toiletten aanwezig met in de buurt een wasbak voorzien van schone zeep en een schone handdoek. Richtlijn voor de toiletten is: 1 toilet per 15 medewerkers en deelnemers. Als er meerdere toiletten zijn: bij voorkeur gescheiden toiletten voor mannen en vrouwen. Toiletten zijn ook te gebruiken voor gehandicapten.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.4. Er zijn was- en kleedruimtes aanwezig

Iedere werknemer dient te beschikken over een plaats om zijn kleding op te hangen. Voor werknemers die speciale werkkleding moeten dragen, dienen doelmatige, voldoende ruime, van stoelen of banken voorziene en naar sekse gescheiden kleedruimtes beschikbaar te zijn. In de kleedruimtes moet de kleding die door de werknemers tijdens de arbeid niet wordt gedragen, op doelmatige wijze en afgesloten kunnen worden bewaard. Als de omstandigheden hierom vragen, moeten de speciale werkkleding en de persoonlijke kleding van de werknemers gescheiden van elkaar, op doelmatige wijze en afgesloten kunnen worden bewaard.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.5. De verlichting in de gebouwen en op het terrein is voldoende

Door onvoldoende of slechte verlichting, maar ook verblinding kunnen extra fouten worden gemaakt.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.6. Er zijn maatregelen getroffen om te voorkomen dat onbevoegden ongemerkt het terrein betreden en het is voor bezoekers duidelijk waar ze wel en niet mogen komen

De werkgever is ook verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van derden, zoals bezoekers, die op zijn terrein aanwezig zijn. Laat bezoekers niet zonder begeleiding over de kinderboerderij lopen, tenzij de boerderij hierop is ingericht (bijvoorbeeld als de kinderboerderij aan een park ligt). Zorg dat er toezicht is op wie het terrein betreedt. Het plaatsen van een bord "betreden op eigen risico" is juridisch onvoldoende.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.7. Looppaden en werkruimtes zijn vrij van obstakels waarover gestruikeld kan worden

Gevaar voor uitglijden ontstaat door natte en gladde vloeren. Struikelgevaar door onordelijke opslag in loopgangen, verspreid liggende dozen, kratten, snoeren, slangen e.d. Voor slechtzienenden dienen trappen en gangen goed te zijn verlicht en deuren, deurknoppen, overgangen en leuningen in een contrasterende kleur te zijn gemarkeerd.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.8. Trappen zijn voldoende stevig en voorzien van de voorgeschreven leuningen

Trappen met een max. breedte van 1,20 m moeten aan tenminste 1 zijde zijn voorzien van een doorlopende leuning. Trappen die breder zijn moeten voorzien zijn van een leuning aan beide zijden. De treden moeten bij voorkeur zijn voorzien van een antislipprofiel.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.9. De gasinstallatie voldoet aan de gestelde eisen

In het besluit gastoestellen staan regels met betrekking tot gastoestellen en alle toebehoren. De eisen hebben betrekking op de veiligheid, het milieu en het energiegebruik van de toestellen.

Aangetroffen:

Advies:

2.2.10. Elektrische installaties voldoen aan de gestelde eisen

Elektrische installaties moeten voldoen aan NEN 3140 volgens Europese regelgeving EN 50110. Afhankelijk van het gebruik en de risicoklasse moet de elektrische installatie regelmatig gekeurd worden (eens per 3 maanden tot eens per 5 jaar). Wandcontactdozen mogen niet als contrastekker in een verlengsnoer gebruikt worden, omdat deze geen trekontlasting heeft. Er dienen schema's aanwezig te zijn van de elektrische voorzieningen.

In de ruimte wordt voor schoonmaakdoeleinden veel met water gewerkt. Een aardlekschakelaar is daarom een 'must'. Gebruik bij voorkeur geen verlengsnoeren. Verder dient al het elektrisch materieel, kabels, stekkers en invoerpunten in goede staat te verkeren en deugdelijk te zijn bevestigd. Losse op de grond liggende snoeren moeten worden vermeden. Elektrische apparaten die in contact komen met mensen of dieren moeten aan speciale eisen voldoen.

Aangetroffen:

Advies:

2.3. Voedselveiligheid

Als geen voedselbereiding wordt uitgevoerd, maar er is wel sprake van een keuken waar voedsel klaar wordt gemaakt (brood smeren enz.) is een goede hygiëne van belang. Bedrijven met een eigen keuken waar maaltijden worden bereid voor de aanwezigen en bezoekers dienen de hygiëneregels van HACCP te handhaven. *Zie Keurmerk criteria 2.9 eigen producten.*

2.3.1. Werkvlakken en tegels in ruimtes waar voedsel wordt bereid zijn in goede staat en gemakkelijk te reinigen
In beschadigde en op niet goed te reinigen oppervlakken kunnen bacteriën, etc. achterblijven en zich vermenigvuldigen en bij de volgende bereiding van een maaltijd het voedsel besmetten en tot een voedselvergiftiging leiden.

Aangetroffen:

Advies:

2.3.2. De keuken is schoon en ordelijk en voldoende geventileerd

In verband met de hygiëne is het belangrijk dat de keuken goed schoongehouden wordt. Een opgeruimde keuken helpt hierbij. Om ongewenste vervuiling van de binnenlucht of te hoge temperaturen te voorkomen is het belangrijk dat er goed wordt geventileerd.

Aangetroffen:

Advies:

Module 3. Werksoorten

Module 3 gaat in op de risico's die bij verschillende soorten werk aan de orde kunnen komen: het werken met dieren, het werken met mensen, kantoorwerk en overig werk. *Zie ook bijlage B4-1 (1.2 voorlichting).*

3.1. Werkzaamheden op de kinderboerderij

3.1.1. Alle medewerkers hebben voorlichting gehad over gezonde werkhoudingen

Medewerkers, deelnemers, vrijwilligers etc. kunnen zelf veel doen om klachten aan bewegingsapparaat te voorkomen. Daarom moeten zij goed voorgelicht worden over hoe zij hun werkzaamheden het minst belastend kunnen uitvoeren. Langdurig in een gebogen houding werken kan uiteindelijk leiden tot rugklachten.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.2. Bij het voeren met een voerschip weegt de gevulde voerschip maximaal 1 kg

Het is lichamelijk minder belastend om wat vaker te scheppen met een lichte voerschip, dan minder vaak te scheppen met een grotere en dus zwaardere voerschip.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.3. Een gevulde emmer weegt maximaal 7 kg

Ver reiken met een emmer geeft een hoge belasting van de rug. Beperk het gewicht van de emmer daarom tot max. 7 kg en de reikafstand tot 30 cm.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.4. Werkruimtes, stallen en gangen worden regelmatig schoongemaakt om stofvorming te voorkomen

Tijdens werkzaamheden of onrust in de stal kan neergeslagen stof weer in de lucht terecht komen en ingeademd worden. Bovendien kan het stof een bron van ziekten en plagen worden. Maak dus regelmatig schoon. De frequentie is afhankelijk van de mate van vervuiling.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.5. Als er buiten gewerkt wordt, zijn er afspraken gemaakt over werkzaamheden bij extreem weer

Bij het werken onder extreme warmte kan gedacht worden aan temperaturen boven de 30 °C, bij extreme kou aan temperaturen onder het vriespunt. Maatregelen die genomen worden tegen extreme omstandigheden zijn:

- Het werk zo plannen dat tussen 11.00 - 15.00 uur niet of nauwelijks in de zon gewerkt wordt.
- De huid zoveel mogelijk bedekt houden bij zonnestraling en de onbedekte huid insmeren zonnebrandolie.
- Voorlichting geven over de risico's van UV-straling.
- Beschikbaar stellen van extra drinken bij hoge temperaturen en eventueel invoeren van tropenrooster bij langdurige hoge temperaturen (bijv. officiële hittegolf).
- Beschikbaar stellen van warme bedrijfskleding en regenkleding tegen kou en regen.
- Bij langdurige werkzaamheden op één plek kan nog gedacht worden aan het plaatsen van windschermen.
- Werken op het land tijdens onweersbui is levensgevaarlijk. Werkzaamheden moeten dan direct onderbroken worden en medewerkers moeten een veilig heenkomen zoeken.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.6. Er wordt extra aandacht geschonken aan de omgang met grote landbouwhuisdieren

Dieren zijn sterk en soms onberekenbaar en kunnen zelfs onbedoeld mensen lelijk verwonden. Aandacht begint daarom met de instructie van werknemers en zeker deelnemers. Maak duidelijk wat wel en niet mag en wat dieren leuk vinden en niet. Met name mannelijke dieren (rammen, bokken, hengsten) kunnen soms agressief reageren.

- Maak afspraken over de verzorging van (potentieel) agressieve dieren (zoals rammen).
- Selecteer de dieren op een rustig karakter.
- Zorg eventueel voor toezicht of laat diervverzorgers samen de verzorging uitvoeren.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.7. Er wordt regelmatig van houding gewisseld en werkzaamheden worden afgewisseld

Bij poot-, plant en zaaiwerkzaamheden is vaak sprake van het langdurig in dezelfde (ongunstige) houding werken. Bij het handmatig poten en planten is meestal sprake van een langdurige knie- en rugbelasting. Bij het handmatige wieden en oogsten is vaak sprake van langdurig in dezelfde (ongunstige) houding werken, langdurig staan en lopen. De belasting kan worden verminderd door werkzaamheden af te wisselen en regelmatig (minimaal om de 2 uur) even te pauzeren.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.8. Bij het werken op de knieën wordt gebruik gemaakt van kniebeschermers

Werken op de knieën is belastend voor de knieën en kan beter worden vermeden. Als toch op de knieën wordt gewerkt is het aan te raden om gebruik te maken van kniebeschermers.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.9. Gereedschap is geschikt voor de doelgroep en zo mogelijk instelbaar of in verschillende lengtes

Denk aan verschillende lengtes van stelen voor hark, schoffel, schop, etc. zodat een ieder goed gereedschap gebruikt geschikt voor zijn/haar lengte. Zie ook de informatie over lengte van stelen in de arbocatalogus hoveniers

Aangetroffen:

Advies:

3.1.10. Er zijn hulpmiddelen aanwezig zijn voor het tillen van zware lasten

Werkzaamheden die een zware inspanning vergen en lange tijd volgehouden moeten worden, kunnen tot overbelasting leiden en klachten veroorzaken. Werk waarbij hoge eisen aan het uithoudingsvermogen wordt gesteld dient tot een minimum te worden beperkt en van korte duur te zijn (15-30 minuten). Verder dienen extra rustpauzes te worden ingelast. Houd rekening met de leeftijd van betrokkenen.

Er dienen maatregelen getroffen te worden om de risico's van het tillen van zware lasten tot een minimum te beperken. Zware lasten zijn bijvoorbeeld het tillen van dieren, voerzakken, stallen uitmesten e.d. Dit houdt in dat onder gunstige omstandigheden één persoon maximaal 25 kilo mag tillen. Onder gunstige omstandigheden wordt verstaan dat het gewicht wordt getild met twee handen die zich dichtbij en recht voor het lichaam bevinden, tussen heup- en ellebooghoogte. Zodra niet aan deze conditie wordt voldaan en wanneer men vaak moet tillen zal het maximaal toelaatbare gewicht minder zijn. Voor zwangere vrouwen geldt (vanaf het begin van de zwangerschap tot 3 maanden na de bevalling) een maximum gewicht van 10 kg. Indien zij vaker dan 1 keer per uur tillen, is het maximum gewicht 5 kg.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.11. Tijdens de werkzaamheden kan men elkaar op een meter afstand goed verstaan

In de stallen kan het geluidsniveau de schadelijkheidsgrens van 80 decibel naderen. Als de dieren onrustig zijn kan deze grens worden overschreden. Vuistregel is dat als men elkaar op afstand van 1 meter niet meer goed kan verstaan deze grens overschreden wordt.

Aangetroffen:

Advies:

3.1.12. Bij werkzaamheden met veel lawaai is gehoorbescherming beschikbaar en wordt dit gebruikt

Lawaai moet in eerste instantie aan de bron worden aangepakt (bijv. stillere machine). Is dat niet mogelijk dan moet gekeken worden of de mens en de lawaaibron gescheiden kunnen worden. Pas in laatste instantie mogen gehoorbeschermingsmiddelen worden toegepast. De keuze van gehoorbeschermingsmiddelen is afhankelijk van de aard van de werkzaamheden. Vaak worden bij kortdurende werkzaamheden oorkappen gebruikt en otoplastieken of oordoppen bij langdurige werkzaamheden.

Het consequent dragen van gehoorbescherming begint met een goede voorlichting over de gevaren van lawaai en bij welke werkzaamheden die op kunnen treden. Maak vervolgens duidelijke afspraken over het dragen van de gehoorbescherming en leg die schriftelijk vast (in bijv. de huisregels), zodat iedereen het ook nog na kan lezen. Check vervolgens regelmatig of medewerkers zich ook aan de afspraken houden en spreek hun daar eventueel op aan.

Aangetroffen:

Advies:

3.2. Kantoorwerk

Kantoorwerk komt steeds meer voor op de kinderboerderij. Doordat het 'licht' zittend werk is, bestaat het risico dat juist door het ontbreken van beweging of door een te geringe inspanning van de spieren gezondheidsklachten ontstaan. Daarom moet een kantoorwerkplek waar gemiddeld langer dan 2 uur per dag wordt gewerkt aan een aantal ergonomische eisen voldoen.

3.2.1. Na twee uur computerwerk kan minimaal 15 minuten gepauzeerd worden of tijdelijk ander werk gedaan

Als gewoonlijk meer dan 2 uur per dag met een beeldscherm wordt gewerkt, neemt de kans op het ontstaan van gezondheidsklachten toe. Om klachten te voorkomen is het belangrijk dat beeldschermwerk regelmatig wordt onderbroken door andere werkzaamheden zoals telefoneren of kopiëren. Onderzoek heeft aangetoond dat door elk uur een korte pauze te nemen ($\pm 5 - 10$ minuten) veel klachten voorkomen kunnen worden.

Aangetroffen:

Advies:

3.2.2. De beeldschermopstelling voldoet aan de gestelde eisen

De inrichting van de beeldschermwerkplek vraagt om een aantal specifieke maatregelen om goed te kunnen functioneren. Wanneer hieraan niet wordt voldaan kan zich dat vroeg of laat uiten in gezondheidsklachten, zoals hoofdpijn, vermoeidheid, benauwdheid, nerveuze klachten of spier- en gewrichtsklachten. Een goede beeldschermopstelling kan helpen klachten te voorkomen. Stel beeldschermen daarom haaks op het raam op, op een kijkafstand van minimaal 65 cm op ooghoogte of net iets daaronder en recht voor de gebruiker. Zorg voor voldoende werkruimte (min. 8 m² per werkplek) en de juiste verlichting voor het werk dat gedaan wordt. Verder moet voorkomen worden dat ramen en verlichting hinderlijke spiegeling geven in het beeldscherm.

Aangetroffen:

Advies:

3.2.3. Alle kantoorstoelen zijn voldoende instelbaar

Goede bureaustoelen voldoen minimaal aan de eisen uit NEN-EN 1335 en NPR 1813 en hebben o.a.:

- een in hoogte verstelbare zitting;
- een zitdiepte verstelbaarheid;
- een hoge rugleuning;
- korte in hoogte en in breedte verstelbare armsteunen.

Aangetroffen:

Advies:

3.2.4. Er is een voldoende grote werktafel aanwezig en de hoogte is afgestemd op de gebruiker

Een goede bureautafel voldoet minimaal aan de eisen uit NEN 2449 en is o.a.:

- voldoende breed en voldoende diep (min. 120 cm bij 80 cm);
- in hoogte instelbaar, zodat tegemoet wordt gekomen aan de lichaamsmaten van de gebruiker(s);
- voorzien van een licht getint niet spiegelend bovenblad.

Aangetroffen:

Advies:

3.2.5. Er worden zo nodig hulpmiddelen zoals een voetenbankje beschikbaar gesteld

Als een tafel niet in hoogte verstelbaar is kan een voetenbankje bij kleine werknemers een (tijdelijke) oplossing zijn.

Omdat het niet altijd mogelijk is een ideale beeldschermopstelling te creëren kan het nodig zijn gebruik te maken van hulpmiddelen, zoals documenthouders, zwenkarmen etc.

Aangetroffen:

Advies:

3.2.6. Er is voorlichting gegeven over hoe zijn of haar werkplek het beste ingesteld kan worden

Kantoormeubilair heeft vaak vele mogelijkheden om de werkplek zo optimaal mogelijk in te richten afgestemd op de wensen en de kenmerken van de gebruiker. Vaak weten de gebruikers niet hoe ze gebruik kunnen maken van al deze mogelijkheden om hun werkplek in te richten en in te stellen. Goede voorlichting is daarom noodzakelijk.

Aangetroffen:

Advies:

3.2.7. Alle snoeren en kabels zijn netjes weggewerkt

Door losliggende snoeren en kabels kan valgevaar en zelfs brandgevaar ontstaan. Ook zijn losliggende snoeren lastig bij het schoonmaken. Werk losliggende snoeren daarom weg in kabelgoten.

Aangetroffen:

Advies:

3.2.8. Indien noodzakelijk is goede zonwering aanwezig

Bij ramen waar veel zonlicht door schijnt is zonwering nodig. Dat voorkomt extra opwarming van de ruimte, en spiegeling in beeldschermen.

Aangetroffen:

Advies:

3.2.9. De temperatuur in de kantoorruimte is goed te regelen

Bijv. door een thermostaat, het kunnen openen van ramen en eventueel airco.

Aangetroffen:

Advies:

Module 4. Veilig werken

Module 4 gaat in op bijzondere risico's die zich bij het werk voor kunnen doen. Denk hierbij aan het werken met gevaarlijke stoffen en met machines of andere apparatuur, maar ook aan persoonlijke beschermingsmiddelen.

4.1. Gevaarlijke stoffen

Veilig werken begint ook bij gevaarlijke stoffen met orde en netheid op de werkplek en dus bij de opslag van gevaarlijke stoffen. Gevaarlijke stoffen die niet worden gebruikt (uitgezonderd de dagvoorraad) moeten veilig worden opgeslagen om te voorkomen dat onbevoegden in aanraking kunnen komen met de stoffen. Om ongewenste (chemische) reacties te voorkomen (bijv. als gevolg van een lekke verpakking) die schadelijk kunnen zijn voor mens en milieu moet een opslag aan een aantal eisen voldoen.

4.1.1. Opslag gevaarlijke stoffen

De kinderboerderij dient in de RI&E de risico's bij de opslag van gevaarlijke stoffen te identificeren, inventariseren en evalueren. Ook dient te worden aangegeven hoe de kinderboerderij de risico's beheerst.

Bij opslag gevaarlijke stoffen moet aan de volgende eisen voldaan worden:

- Alle gevaarlijke stoffen staan in de daarvoor bestemde kast of opslagruimte en de kast of ruimte voldoet aan de gestelde eisen
- Alle gevaarlijke middelen worden op de juiste wijze opgeslagen
- De kast voor de opslag van gevaarlijke stoffen staat op een veilige plaats en is afsluitbaar
- De kast is afgesloten en voorzien van een waarschuwingssymbool
- Nabij opslagplaats dient een wasgelegenheid en een oogspoelfles / oogdouche aanwezig te zijn

Aangetroffen:

Advies:

4.1.2. Actuele veiligheidsbladen van de leverancier zijn aanwezig

De leverancier moet van elke nieuwe stof die hij aan klant levert een Nederlandstalig Veiligheids Informatie Blad meesturen. Van elke milieugevaarlijke stof die in de bedrijfsruimte aanwezig is, dient een veiligheidsinformatieblad (VIB) beschikbaar te zijn. De VIB's dienen ordelijk opgeborgen te zijn, zodat ze snel en makkelijk te raadplegen zijn. Etiketten op de verpakking van elke chemische stof moet een etiket zijn aangebracht, met daarop in het Nederlands:

- Naam en adres van de fabrikant
- Aanduiding van het gevaar met de bijbehorende symbolen
- Waarschuwing voor eventuele bijzondere gevaren
- Veiligheidsaanbevelingen

Aangetroffen:

Advies:

4.1.3. Er is een register van gevaarlijke stoffen

Indien stoffen worden gebruikt of kunnen vrijkomen die voorzien zijn van een gevarensymbool, dan dienen deze in het kader van de wet milieugevaarlijke stoffen (WMS) geregistreerd te worden.

Aangetroffen:

Advies:

4.2. Werken met gevaarlijke stoffen

4.2.1. Er is een richtlijn voor het werken met gevaarlijke stoffen

De werkgever is verplicht een deugdelijke en op schrift gestelde inventarisatie en evaluatie te realiseren van alle gevaren die de arbeid voor de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van de werknemers met zich meebrengt. Schadelijke chemische stoffen dienen zo goed als het kan door minder schadelijke stoffen te worden vervangen. Alle voorzorgen moeten op de werkplek worden genomen, zodat de mensen zo weinig mogelijk risico voor de gezondheid lopen. Het risico bestaat uit inademing van stof, opname van stof in het lichaam via de huid en eventueel spatgevaar van vloeistof in het gezicht. Bij het werk moet de grootst mogelijke ordelijkheid worden nagestreefd. Ook de directe omgeving van de werkplek dient schoongehouden te worden.

Maak de werkvoorschriften op basis van het etiket en de veiligheidsinformatiebladen van de leverancier. Zorg voor de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen zoals huid, adem en gelaatsbescherming.

Aangetroffen:

Advies:

4.2.2. Periodiek wordt voorlichting en instructie gegeven over de risico's van het werken met gevaarlijke stoffen

Baseer de voorlichting en instructie op de informatie uit de veiligheidsinformatiebladen. Leg de instructies schriftelijk vast.

Aangetroffen:

Advies:

4.2.3. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) worden op de juiste wijze bewaard

Persoonlijke beschermingsmiddelen kunnen vervuild raken met gevaarlijke stoffen als zij worden opgeslagen in dezelfde kast en zo hun werking verliezen of nog erger juist blootstelling veroorzaken aan gevaarlijke stoffen in plaats van die te voorkomen.

Aangetroffen:

Advies:

4.2.4. Bij de werkzaamheden worden de bestemde PBM gebruikt

Het gebruik van geneesmiddelen dient zorgvuldig te geschieden. Vooral het aanbrengen van zalven geeft een risico, de zalf kan immers ook door de huid van de verzorger dringen. Een goede bescherming en opbergmogelijkheid zijn van belang. Zorg ervoor dat er ook voldoende beschermingsmiddelen aanwezig zijn voor het werken met schoonmaakmiddelen, zoals geschikte handschoenen en eventueel een beschermende schort.

Aangetroffen:

Advies:

4.2.5. Gewasbeschermingsmiddelen worden uitsluitend gebruikt door personen met een spuitlicentie

Voor het gebruik en in opslag houden van gewasbeschermingsmiddelen is een bewijs van vakbekwaamheid (spuitlicentie) verplicht. Het betreft alle middelen die een toelatingsnummer hebben in het kader van de wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Een spuitlicentie heeft een geldigheid van 5 jaar.

Aangetroffen:

Advies:

4.3. Biologische agentia

Biologische agentia zijn levende organismen, die vaak zo klein zijn dat je ze meestal niet kunt zien. Zij komen in veel sectoren voor. Tot deze agentia behoren bacteriën, virussen, schimmels (gisten) en parasieten. Deze kunnen voorkomen in bijvoorbeeld hooi, stro, voedingsmiddelen, afval(water), grond etc.

4.3.1. Er wordt periodiek voorlichting over biologische agentia gegeven

Zorg dat medewerkers, begeleiders, deelnemers voorlichting en (schriftelijke) instructies ontvangen over de risico's van blootstelling aan biologische agentia en hoe men zich hier tegen kan beschermen (vermijden, hygiëne, persoonlijke beschermingsmiddelen). De voorlichting/instructie moet afgestemd zijn op het niveau van de werknemers en deelnemers. De frequentie van de voorlichting hangt af van de capaciteiten van met name de deelnemers om iets te onthouden. Als blijkt dat kennis wegzakt, moet de voorlichting/instructie herhaald worden. Maar geef minimaal 1 keer per jaar en bij binnenkomst voorlichting/instructie over de gevaren van biologische agentia en hoe die te voorkomen.

Aangetroffen:

Advies:

4.3.2. Er is een hygiëneprotocol en deze wordt regelmatig besproken

De werkgever moet ervoor zorgdragen dat werknemers geen gezondheidsrisico's oplopen ten gevolge van de bij het werk ontstane schadelijke stoffen. Op de werkplekken in het bedrijf waar mogelijk schadelijke arbeid wordt verricht mag geen voedsel worden bewaard of worden gegeten. Op dergelijke werkplekken dient bij voorkeur slechts uit opspuitkranen te worden gedronken. Bij het werken met dieren (kinderboerderij, veehouderij, maneges) is een strak hygiënisch protocol van groot belang i.v.m. van dieren overdraagbare ziekten op de mens.

Aangetroffen:

Advies:

4.3.3. Er is een handenwasgelegenheid voor personeel

Persoonlijke hygiëne is zeer belangrijk, zeker op de kinderboerderij. Het is belangrijk dat hiervoor voldoende faciliteiten aanwezig zijn en dat deze in goed functionerende staat verkeren.

Aangetroffen:

Advies:

4.3.4. Er is een protocol voor of er zijn afspraken over wat te doen bij beten, prikken en vergiftigingen

Te denken valt aan een steek door een bij of wesp. Niet te vergeten de risico's van teken. Het kan voorkomen dat men wordt gebeten of gekrabd door een persoon. Net als bij dierenbeten loopt men een hoge kans op infectie of overdracht van ziekte (bijv. hepatitis B).

Aangetroffen:

Advies:

4.3.5. Er is een protocol voor risicogroepen (zoals zwangere vrouwen)

De werkgever is verplicht om op te schrijven welke preventieve maatregelen genomen worden ter voorkoming van deze risico's ten aanzien van risicogroepen. Alle medewerkers dienen voorlichting en instructie te krijgen over regels die in de bedrijfsruimte gelden. De regels moeten ook op schrift genoteerd staan. Aan bepaalde groepen werknemers dient specifiek aandacht besteed te worden zoals nieuwe medewerkers en medewerkers die een verhoogd risico lopen.

Zwangere vrouwen dienen extra voorzorgsmaatregelen te treffen wanneer aanraking dreigt met biologisch of chemische agentia. Zij moeten voorkomen dat ze in aanraking komen met dieren die besmet zijn of verdacht zijn van besmetting met bepaalde soorten agentia, zoals toxoplasmose, brucella en het rubellavirus. Tevens is het nodig om vrouwen in de vruchtbare leeftijd proactief voor te lichten over de potentiële risico's op de kinderboerderij.

Aangetroffen:

Advies:

4.3.6. Er zijn persoonlijke beschermingsmiddelen voor de werknemers beschikbaar

Alle werknemers dienen werkkleding ter beschikking gesteld te krijgen. Ze mogen vuile werkkleding niet mee naar huis nemen. Zo vaak als nodig, maar minstens één maal per week, dient schone kleding ter beschikking gesteld te worden.

Aangetroffen:

Advies:

4.3.7. Er is een inventarisatie van zoönosen

Voor biologische agentia met classificatie 2 of hoger (alle agentia behalve die waarvan het onwaarschijnlijk is dat het bij de mens ziekte kan veroorzaken) is een inventarisatie verplicht. Ergens moet genoteerd staan welke zoönosen mogelijk kunnen voorkomen op de kinderboerderij en welke ziekten men erdoor kan oplopen. Neem in het overzicht ook de allergenen en overige overlast veroorzakende micro-organismen op. Zorg dat de werknemers geïnstrueerd worden over de risico's van zoönosen. Zie ook hoofdstuk 2.1 in dit keurmerk.

Aangetroffen:

Advies:

4.3.8. Er is een legionella-analyse verricht

Stilstaand water is een goed milieu voor het ontstaan van allerlei bacteriën etc. (zoals legionella). Spoel stilstaande leidingen daarom regelmatig door, stel de boiler in op minimaal 60°C en laat koelsystemen regelmatig schoonmaken. Bij de aanwezigheid van bevochtigings- en sprinklerinstallaties is een legionella-analyse noodzakelijk. Ook bij blootstellingsrisico's van risicogroepen (bijv. gehandicapten, kinderen en bejaarden) is een analyse noodzakelijk.

Aangetroffen:

Advies:

4.4. Gereedschappen, machines en werken op hoogte

Met machines, gereedschappen en apparatuur worden alle hulpmiddelen bedoeld die aan een medewerker ter beschikking worden gesteld. Hiermee kan dus ook huishoudelijke apparatuur worden bedoeld.

4.4.1. Alle machines en gereedschappen van zijn voorzien van CE-markering

Van alle arbeidsmiddelen (machines, installaties, apparaten, gereedschappen en voertuigen) die de werkgever aan zijn werknemers of deelnemers ter beschikking stelt (dus ook keukenapparatuur en handgereedschap voor kleine klusjes), dienen de gevaren die met het gebruik van het middel gepaard kunnen gaan in kaart gebracht te worden. Dit geldt voor niet CE-gemarkeerde en CE-gemarkeerde arbeidsmiddelen.

Alle in gebruik zijnde arbeidsmiddelen dienen over een bewijs van overeenstemming te beschikken (nieuw of tweedehands). Alle machines van na 1995 moeten voorzien zijn van een CE-markering, verklaring van overeenstemming en een Nederlandstalige gebruiksaanwijzing. Dit betekent dat in alle redelijkheid mag worden aangenomen dat deze machines aan de Nederlandse eisen voldoen.

Aangetroffen:

Advies:

4.4.2. Waarschuwingen en instructies op de machines en de gebruiksaanwijzing zijn in het Nederlands

Een van de eisen voor CE is het voorhanden hebben van een Nederlandse gebruiksaanwijzing, de leverancier moet deze meeleveren. Ook op de machine aangebrachte waarschuwingen of bedieningsinstructies dienen in het Nederlands gesteld te zijn.

Aangetroffen:

Advies:

4.4.3. De aangebrachte beveiligingen en afschermingen zijn aanwezig en werken

Om ongewilde aanraking met draaiende of bewegende delen van machines en gereedschappen te voorkomen zijn beheersmaatregelen nodig. Getracht moet worden om aanraking niet mogelijk te maken door bijv. het aanbrengen van beschermkappen. Indien dit niet (geheel) te realiseren is, zou bijv. gedacht kunnen worden aan het onderbreken van de beweging. Om na te gaan of gevaarlijke delen bereikt kunnen worden door handen en voeten zijn er veiligheidsafstanden vastgesteld in NEN EN 294 en 811. Stopfunctie: Ieder arbeidsmiddel moet zijn voorzien van een of meerdere noodstopvoorzieningen. De noodstop mag niet de aan-/uitschakelaar zijn. Als de machine is uitgezet door stroomuitval dan mag deze, bij het inschakelen van de stroom, niet weer in bedrijf komen.

Aangetroffen:

Advies:

4.4.4. De medewerkers die met machines of arbeidsmiddelen werken zijn voldoende deskundig

Gezien de risico's dienen gevaarlijke werkzaamheden nooit alleen te worden uitgevoerd (bijv. reparaties, dierenverzorging). Jeugdigen mogen alleen onder toezicht werkzaamheden uitvoeren. Hooi-/mestvorken, scheppen en ander gereedschap dienen na gebruik veilig te worden opgeborgen. Iedereen dient op de hoogte te zijn van de risico's en welke voorschriften en werkinstructies van toepassing zijn.

Aangetroffen:

Advies:

4.4.5. Arbeidsmiddelen worden jaarlijks gecontroleerd door een deskundige

Door het gebruik gaat elk arbeidsmiddel in kwaliteit achteruit. Dit betekent dat elk arbeidsmiddel regelmatig onderhouden en gecontroleerd moet worden. De resultaten van die controle moeten schriftelijk vastgelegd worden. De frequentie van het onderhoud en de controles is afhankelijk van het gebruik van de machine en de aard van de machine. Kritische onderdelen van een veel gebruikte machine zullen vaker gecontroleerd moeten worden, dan meer slijtvaste delen van een machine die incidenteel gebruikt wordt. Voor elektrisch handgereedschap is dit beschreven in NEN 3140. De controle en het onderhoud moeten minimaal éénmaal per jaar plaatsvinden. Dit moet gedaan worden door iemand die hiervoor een speciale opleiding heeft gevolgd. Dit kan dus ook iemand van het eigen bedrijf zijn.

Aangetroffen:

Advies:

4.4.6. Hoger gelegen ruimtes zijn voorzien zijn van een stevig hekwerk.

Vallen van hoogte kan voorkomen bij werkzaamheden op niet-afgezette zolders e.d. Valgevaar moet worden voorkomen door het plaatsen van hekken en leuning(en) of het gebruik van goede hulpmiddelen. Zolderruimtes die worden betreden dienen aan de volgende eisen te voldoen:

- de loopruimte/werkruimte moet voldoende groot zijn;
- de zolder moet zijn voorzien van een dubbele leuning (0,5 m en 1 m hoog) en een kantplank (0,12 m hoog), of een hekwerk van dezelfde hoogte (1 m);
- een vaste trap naar de zolderverdieping, voorzien van leuning(en) en, bij voorkeur, anti-slip materiaal.

Aangetroffen:

Advies:

4.4.7. Ladders zijn in goede staat en worden voor gebruik visueel geïnspecteerd.

Houten en aluminium ladders moeten voldoen aan NEN 2484. Een aantal normen en richtlijnen voor veilig gebruik zijn: de ladder moet minimaal 1 meter doorsteken; het steunpunt aan de bovenzijde moet voldoende stevig zijn; de ladder zekeren tegen omstoten/wegschuiven; ladders niet voor een deur/doorgang plaatsen; de ladder niet op gladde, zachte of oneffen ondergrond opstellen (anders voldoende grote steunplank gebruiken); de ladder onder een hoek van 75° opstellen; ruimte achter de sporten moet altijd minimaal 20 cm bedragen; werken op ladders is verboden voor jongeren (jonger dan 18 jaar); nooit met meer dan 1 persoon op de ladder staan; geen ringen dragen bij gebruik van ladders; regelmatig controleren en onderhouden van ladders (let op o.m. bomen en sporten, ladderschoenen, speling).

Aangetroffen:

Advies: